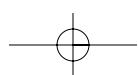

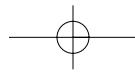
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΓΩΓΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ε. ΑΣΚΗΤΗΣ

ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ 8 - 12 ΕΤΩΝ

ΑΘΗΝΑ 2007

ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΓΩΓΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ε. ΑΣΚΗΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Αθανάσιος Ε. Ασκητής,
 Νευρολόγος - Ψυχίατρος, Διδάκτωρ Ψυχιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών,
 Πρόεδρος Ελληνικής Εταιρείας Αγωγής Ψυχικής & Σεξουαλικής Υγείας

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Αθηναϊς Π. Παπαδοπούλου: Παιδοψυχίατρος

Ειρήνη Α. Μνονοπούλου: Κλινική Ψυχολόγος

Πηγή Κ. Βεντίκου: Κλινική Ψυχολόγος, Υπ. Διδάκτωρ Παν/μίου Αθηνών

Φώτιος Β. Χριστόπουλος: Απόφοιτος Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μίου Ιωαννίνων, κατεύθυνση
 Ψυχολογίας

Βασιλική Π. Ντούμου: Ψυχολόγος

Αικατερίνη Λ. Τσιφιλιτάκου: Απόφοιτος Κοινωνικής Πολιτικής & Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Παντείου Παν/μίου, κατεύθυνση Κοινωνικής Πολιτικής

Φιλολογική επιμέλεια: Ειρήνη Κ. Ζέρβα, Γλωσσολόγος, M.Sc Λογοθεραπείας, Υπ. Διδάκτωρ Παν/μίου Αθηνών

Σκίτσα, Μακέτα Εξωφύλλου: Σπυρίδων Ορνεράκης

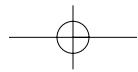
Η δημιουργία του παρόντος υλικού έγινε για λογαριασμό του Υπουργείου Παιδείας στα πλαίσια του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ:

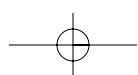
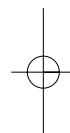
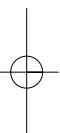
A2 «Προώθηση & βελτίωση της εκπαίδευσης και της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης στα πλαίσια της δια βίου μάθησης», Μέτρο 2.4. Επαγγελματικός προσανατολισμός και σύνδεση με την αγορά εργασίας, Ενέργεια 2.4.3. Κατηγορία πράξεων α «Πιλοτικά προγράμματα σχολείων (Δημοτικά, Γυμνάσια, Ενιαία Λύκεια, Τ.Ε.Ε.)».

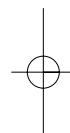
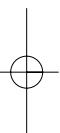
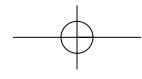
ISBN

Copyright: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Δ/νση Συμβουλευτικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων.

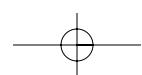

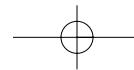
**ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ
ΚΑΙ
ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ**

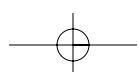
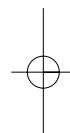
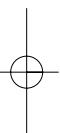
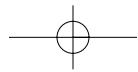
Επισήμανση ως προς τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού
Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό δίδεται προς χρήση του εκπαιδευτικού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την προϋπόθεση ότι θα παρακολουθήσει ειδικό επιμορφωτικό σεμινάριο για την σωστή χρήση του συγκεκριμένου υλικού.

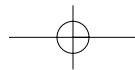

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
1n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - Ελάτε να γνωριστούμε	17
2n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - Ποιος είμαι;	21
3n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - Πώς είμαι;	27
4n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - Πώς με βλέπουν οι άλλοι; - Οικογένεια	33
5n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - Πώς με βλέπουν οι άλλοι; - Άλλαγές στην οικογένεια	37
6n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - Διαπολιτισμικότητα	41
7n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - Όταν χάνω κάτι που αγαπώ	45
8n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - Σχολική Κοινότητα	49
9n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - Πώς βλέπω εγώ τους άλλους;	53
10n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - Παιδί και Τηλεόραση	57
11n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - Φιλία	61
12n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - Επίλογος	65
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ - ΓΟΝΕΙΣ	69
1n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ - ΓΟΝΕΩΝ	71
2n ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ - ΓΟΝΕΩΝ	77
ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ	81
Το παιδί από τα 8 έως τα 12 του χρόνια	83
Φιλία	86
Οικογένεια	87
Θάνατος - Χρόνια ασθένεια	88
Παιδί και τηλεόραση	90
Παιδί και παιχνίδι	90
Θέματα για γονείς	93
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΓΟΝΕΙΣ	99
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ Κ.Δ.Α.Υ	100
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	101

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η προσπάθειά μας να προσεγγίσουμε το θέμα της ψυχικής υγείας και των διαπροσωπικών σχέσεων αποδείχθηκε μια περιπέτεια, καθώς ο σκοπός ήταν να επιτρέψουμε στο παιδί να φανταστεί, να ονειρευτεί, να παραγάγει γνώση, αλλά και να μας μάθει πράγματα για τον τρόπο που σκέφτεται και που εμείς, ως ενήλικες, δεν μπορούμε πάντα να συλλάβουμε. Η προσπάθεια να έρθουμε σε επαφή με την αυθόρυμπη σκέψη του παιδιού δεν ήταν εύκολη, καθώς, σε αντίθεση με τη σκέψη των παιδιών, η σκέψη των ενηλίκων φιλτράρεται συχνότερα μέσα από τα στερεότυπα που προσδιορίζει η κοινωνία.

Στις δυτικές κοινωνίες, η ανάπτυξη της ταυτότητας και του εαυτού ορίζεται κυρίως σε αντιδιαστολή με την ταυτότητα και την ατομικότητα του άλλου (Erikson, 1968), ενώ στις παραδοσιακές κοινωνίες, η ανάπτυξη του ατόμου βιώνεται μέσα από αντιλήψεις «ολότητας» και «ένωσης» με την κοινωνία και όχι διαφοροποίησης ή αντίθεσης με τον «άλλο».

Η ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού, ως μέλους προς συνολική ένταξη, συνίσταται στο πλήθος των ρόλων που το ίδιο το παιδί καλείται να αναλάβει στην πορεία αυτή, ειδικότερα στη σχολική κοινότητα. Στο σημείο αυτό, αναδεικνύεται η σημαντικότητα του ρόλου του εκπαιδευτικού, ως παράγοντα που μετουσιώνει και εκφράζει το σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

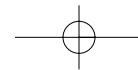
Η ψυχική υγεία κάθε παιδιού συνίσταται στο σύνολο των βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών παραγόντων. Μεταξύ αυτών, η οικογένεια και το σχολείο, κατά γενική ομολογία, ασκούν σημαντικότατη επίδραση στη ζωή του παιδιού. Αναγνωρίζεται σήμερα ότι η σχολική εκπαίδευση μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην προαγωγή της υγείας γενικά και ειδικότερα της ψυχικής υγείας.

Τα τελευταία χρόνια, στο πλαίσιο των ευρύτερων αλλαγών που έχουν λάβει χώρα στην οικογένεια και στην κοινωνία, καθίσταται πιο σημαντική η εκτίμηση των πιθανών επιδράσεων του σχολείου και της εκπαίδευσης στην εξέλιξη του παιδιού. Η πρώιμη έναρξη της εφηβείας, η μεγάλη διάδοση των μέσων ενημέρωσης, οι αλλαγές στους γονεϊκούς ρόλους, οι μεταβολές στο περιβάλλον, είναι οι τομείς που καταδεικνύουν και προσδιορίζουν τον ρόλο και τη σημαντικότητα του σχολείου. Χρειάζεται να τονιστεί σε αυτό το σημείο ότι υπάρχουν αρκετά ερευνητικά στοιχεία που δείχνουν ότι η ψυχοκοινωνική εξέλιξη του παιδιού μπορεί να επηρεαστεί -θετικά ή αρνητικά- από τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του σχολείου στο οποίο φοιτούν τα παιδιά.

Όπως είναι γνωστό, οι εκπαιδευτικοί λειτουργούν ως πρότυπα ταύτισης για τα παιδιά και η συμπεριφορά τους μπορεί να διευκολύνει τις διαδικασίες κοινωνικοποίησης.

Άλλωστε, το σχολείο ως προθάλαμος και εκφραστής της μετάβασης του παιδιού από την παιδική στην εφηβική πλικία προλειαίνει το έδαφος, ώστε οι συγκεκριμένες αλλαγές που επιζητούνται από τον ίδιο τον έφηβο, από το περιβάλλον και από την κοινωνία, να πραγματοποιηθούν με πιο ομαλό τρόπο.

Οι αλλαγές που συμβαίνουν στην εφηβεία, επεκτείνονται σε τέσσερις βασικούς τομείς, οι οποίοι αποτελούν και τις βασικές ψυχοσυναισθηματικές, νοητικές και σωματικές λειτουργίες του ανθρώπου. Αυτοί οι τομείς είναι εξής:

Σωματικό επίπεδο (βιολογικό-ορμονικό)

Αυτό το επίπεδο αφορά στη σωματική διάπλαση του ατόμου, αλλά κυρίως στον τρόπο με τον οποίο η σωματική πραγματικότητα ενσωματώνεται στις αντιλήψεις του ατόμου για τον εαυτό του. Πιο συγκεκριμένα, το σώμα βρίσκεται σε δυναμική αλληλεπίδραση με τον ψυχολογικό κόσμο του ανθρώπου. Κάθε άτομο δημιουργεί μια εικόνα του σώματος (Ντολτό, 1999), που συμπληρώνει τη γενικότερη εικόνα του εαυτού του.

Γνωστικό επίπεδο

Αυτό το επίπεδο αφορά στη διανοητική- γνωστική ανάπτυξη. Η διανοητική- γνωστική ανάπτυξη διέρχεται από στάδια. Στην εφηβεία, το άτομο είναι σε θέση να χρησιμοποιεί πιο εξελιγμένες στρατηγικές για την επίλυση προβλημάτων, έχει πιο αποτελεσματικούς τρόπους απόκτησης και αποθήκευσης της πληροφορίας και μπορεί να παίρνει αποφάσεις και να οργανώνει τα δεδομένα με πιο εύκολο τρόπο από ότι στο προηγούμενο αναπτυξιακό στάδιο.

Ψυχοσυναισθηματικό επίπεδο

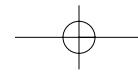
Το ψυχοσυναισθηματικό επίπεδο αφορά στη σύνθεση του εσωτερικού ψυχικού κόσμου του ατόμου. Ο ψυχικός κόσμος αποτελεί την «πεμπτουσία» της ύπαρξης του ανθρώπου και αποτελείται από τα συναισθήματα, τα όνειρα, τις επιθυμίες, τις σκέψεις με συναισθηματικό φορτίο, τις φιλοδοξίες, τα κίνητρα, όπως και τα απωθημένα του ασυνείδητου. Η δυναμική αλληλεπίδραση ατόμου και περιβάλλοντος διαμορφώνει τον ψυχοσυναισθηματικό κόσμο του παιδιού και εν συνεχείᾳ του εφήβου σε συνδυασμό με τις σωματικές ανάγκες και το εγγενές δυναμικό του.

Η έναρξη της εφηβείας γίνεται με την ήβη, την χρονική περίοδο δηλαδή που αρχίζει η ωρίμανση των γεννητικών οργάνων. Συνήθως, τοποθετείται χρονικά γύρω στην ηλικία των 10,5 με 11 χρονών και ολοκληρώνεται από τα 18 έως τα 21 χρόνια.

Η αλλαγή στην περίοδο αυτή είναι σωματική, αλλά και ψυχολογική. Ο έφηβος έχει ανάγκη να διαμορφώσει τη δική του ταυτότητα και να ανακαλύψει εκείνα τα στοιχεία της προσωπικότητας και του χαρακτήρα του που τον κάνουν μοναδικό. Θέλει να γνωρίσει τον εαυτό του, να αναζητήσει την σεξουαλικότητά του, να αναπτύξει την κοινωνικότητά του. Γ' αυτό νιώθει την ανάγκη να συγκρουστεί με όλα τα πρότυπα ταύτισης (γονείς, δάσκαλοι), να διαφοροποιηθεί από το πρότυπο των γονέων του, υπό την καθοδήγηση των οποίων βρισκόταν έως τώρα και να επαναπροσδιορίσει τη σχέση μαζί τους. Εισέρχεται σε μια διαδικασία αμφισθήτησης των προτύπων ταύτισης, ρωτά, συγκρούεται και «προκαλεί» προκειμένου να αντλήσει τις δικές του απαντήσεις στα ερωτήματα για τη ζωή, για τον έρωτα, για τον εαυτό του. Οι αλλαγές αυτές θα υπάρχουν τόσο σε οικογενειακό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Για αυτό, θεωρούμε χρήσιμο να υπάρχει η κατάλληλη προετοιμασία για τις επερχόμενες αλλαγές τόσο για τον γονέα, όσο και για το παιδί.

Η έρευνα επιβεβαιώνει ότι τα τελευταία τριάντα χρόνια, η έναρξη της εφηβείας, αλλά και η διάρκειά της έχουν αλλάξει σημαντικά. Η εφηβεία έχει παραταθεί, καθώς αρχίζει σε μικρότερη ηλικία σε σχέση με το παρελθόν και τελειώνει αντίστοιχα σε μεγαλύτερη ηλικία. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η εφηβεία μπορεί να ξεκινήσει στα κορίτσια στην ηλικία των 8 ετών και στα αγόρια στην ηλικία των 10 ετών.

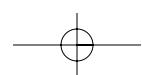
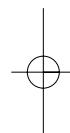
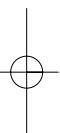
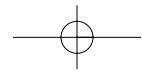
Οι αλλαγές αυτές δεν είναι μόνο σωματικές, καθώς η πρώιμη αυτή εξέλιξη παρατηρείται και στον τομέα της νοητικής και ψυχοσυναισθηματικής ανάπτυξης. Συμπεριφορές που θεωρούνται τυπικές αντιδράσεις της εφηβείας και που πριν από 20 χρόνια εμφανίζονταν στην ηλικία των 14 ετών, παρουσιάζονται πλέον σε παιδιά 10-12 ετών.

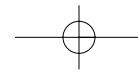

Ένα παιδί σε ηλικία 8 με 9 ετών, έχει καλύτερο συντονισμό κινήσεων σε σχέση με το παιδί της προηγούμενης ηλικιακής φάσης. Μπορεί να ντύνεται και να φροντίζει μόνο του τον εαυτό του, του αρέσει να συμμετέχει σε ομαδικά παιχνίδια και να ανταγωνίζεται τους συνομηλίκους.

Στην ηλικία των 10 με 12 ετών, οι φίλοι είναι πολύ πιο σημαντικοί, από ότι στην προηγούμενη ηλικία και πολλά παιδιά έχουν έναν καλύτερο φίλο («κολλητό»). Απολαμβάνουν τη συζήτηση και έχουν αυξημένο ενδιαφέρον για το άλλο φύλο.

Γενικότερα, η εφηβεία αποτελεί μια περίοδο διαρκών αλλαγών που βιώνονται με διαφορετικό τρόπο από το παιδί, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς. Είναι σημαντικό, ο γονέας και ο εκπαιδευτικός να συνοδεύουν το παιδί σε αυτή την πορεία προς την αυτονομία και την ανεξαρτητοποίηση, προσφέροντάς του κατανόηση και πρότυπα ταύτισης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κεντρικός στόχος της ενότητας «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις» είναι η πρωτογενής πρόληψη σε θέματα που αφορούν στην ψυχική υγεία και στις διαπροσωπικές σχέσεις. Είναι μια προσπάθεια που σχετίζεται με τις διαδικασίες έκφρασης και συμβολισμού των συναισθημάτων, αλλά και την επαφή και την αποδοχή των συναισθημάτων των άλλων.

Η μέθοδος που επιλέχτηκε για να προσεγγιστεί η ενότητα «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις», στηρίχτηκε στο μαθητοκεντρικό μοντέλο, ένα μοντέλο διδασκαλίας στο οποίο το επίκεντρο της μάθησης είναι οι ανάγκες των μαθητών και η ενεργός συμμετοχή τους που αποτελεί και την βάση της διαδικασίας (Johnson, 1975). Η λογική αυτού του μοντέλου είναι να ενισχυθεί η συμμετοχή του μαθητή, ο οποίος με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού θα παραγάγει μόνος του τη γνώση.

Η συνεργατική μάθηση

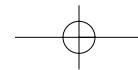
Η μαθητοκεντρική μάθηση διευκολύνεται σημαντικά από την συνεργατική μάθηση, η οποία, σύμφωνα με τον Piaget (2001), ευνοεί την κοινωνικά αυθόρυμπη γνώση (αξίες, κανόνες, ηθική) μέσω της αλληλεπίδρασης του παιδιού με τους συνομηλίκους. Η συνεργατική μάθηση είναι η οργάνωση της διδακτικής διαδικασίας μέσω μικρών ομάδων με σκοπό τη δημιουργική συνεργασία των μαθητών, προκειμένου να φτάσουν στη μάθηση (Johnson, 1993). Η αλληλεπίδραση αυτή αυξάνει τη δυνατότητα για κριτική αντίληψη. Σύμφωνα με τον Freinet (1993), το παιδί αγαπά την ομαδική εργασία εντός μιας ομάδας που συνεργάζεται. Αντίθετα, δεν αγαπά την εργασία σε «κοπάδι», όπου πρέπει να υποκύψει σαν ρομπότ.

Στόχος μας είναι η ανάπτυξη της δημιουργικότητας του παιδιού, η οποία, σύμφωνα με τον Piaget (2001) «είναι η διαδικασία επίλυσης των προβλημάτων, εύρεσης προβλημάτων, είναι εξερεύνηση, πειραματισμός, μια πνευματική ενέργεια που συνεπάγεται σοβαρή, μελετημένη λήψη αποφάσεων». Για να επιτευχθεί ο στόχος, φροντίσαμε να προσαρμόσουμε το υλικό στον τρόπο σκέψης των παιδιών. Η έμφαση δίνεται στη διαδικασία και όχι στο αποτέλεσμα. Αφήνουμε ελεύθερο πεδίο έκφρασης όλων των ειδών απαντήσεων, στερεότυπων και πρωτότυπων.

Η έννοια της ενεργητικής μάθησης

Η ουσία του μαθητοκεντρικού μοντέλου βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο τα παιδί αποκτά τη γνώση, δηλαδή μέσω της ενεργητικής μάθησης. Με την έννοια της ενεργητικής μάθησης, εννοούμε την άμεση εμπειρία και αλληλεπίδραση του παιδιού με τους ανθρώπους, τις ιδέες και τα γεγονότα. Η έννοια αυτή αντιπαρατίθεται σε εκείνη της παθητικής μάθησης που περιλαμβάνει τη μεταφορά και την αφομοίωση γνώσεων από τον εκπαιδευτικό στον μαθητή. Η ενεργητική μάθηση βοηθά τα παιδιά στην πρόσληψη εννοιών και στη διαμόρφωση ιδεών μέσα από τη δράση, δηλαδή μέσα από την κίνηση, την ακρόαση, την αναζήτηση, τη δημιουργία και την έκφραση συναισθημάτων. Σε αυτό το εκπαιδευτικό υλικό, ο στόχος της μάθησης μέσω της δράσης επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από τις βιωματικές δραστηριότητες που περιλαμβάνονται σε κάθε συνάντηση. Οι δραστηριότητες αυτές, που πραγματώνονται σε ένα κοινωνικό πλαίσιο (τη σχολική τάξη) και με την παρουσία του εκπαιδευτικού που συμμετέχει, διευκολύνουν το παιδί να κατακτήσει τη διαπροσωπική μάθηση.

Στο πλαίσιο της ενεργητικής μάθησης, ο ρόλος του μαθητή από παθητικός γίνεται ενεργητικός και η έμφαση μεταφέρεται από την αποστήθιση στη δημιουργική έκφραση, την επίλυση προβλημάτων και την ενθάρρυνση της ομαδικής εργασίας.

Τεχνικές ενεργητικής μάθησης

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ενθαρρύνει την ενεργητική μάθηση μέσα από τεχνικές, όπως είναι οι ακόλουθες :

- Παιχνίδι ρόλων, όπου τα παιδιά ενθαρρύνονται να διαδραματίσουν ρόλους σε ένα φανταστικό ή πραγματικό σενάριο. Οι δραστηριότητες αυτές ενισχύουν τα παιδιά να βιώσουν διαφορετικά συναισθήματα και να πειραματιστούν με συμπεριφορές που εμπεριέχουν οι διάφοροι ρόλοι.
- Παιχνίδια, που σχετίζονται με το θέμα και που μπορούν να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή και την έκφραση απόψεων και συναισθημάτων της ομάδας.
- Καταιγισμός ιδεών (brainstorming). Η τεχνική αυτή βασίζεται στην αυτόματη και αυθόρυμπη παραγωγή και έκθεση ιδεών των μελών μιας ομάδας πάνω σε ένα θέμα.
- Παρουσιάσεις, όπου τα παιδιά καλούνται να συγκεντρώσουν και να επεξεργαστούν υλικό και κατόπιν να το παρουσιάσουν στην ομάδα. Η δραστηριότητα αυτή βοηθά τα παιδιά να εξασκηθούν στην οργάνωση πληροφοριών και να εξοικειωθούν με την παρουσίαση του εαυτού τους ενώπιον της ομάδας.
- Καλλιτεχνικές δραστηριότητες, όπως ζωγραφική, θέατρο, κολάζ, γλυπτική και χορός που επιτρέπουν την έκφραση συναισθήματος και ενισχύουν τη συνοχή της ομάδας.

Πολλές παρεμβάσεις τέτοιου είδους, περιέχονται στις συναντήσεις της ενότητας «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις», όπου και περιγράφονται αναλυτικότερα.

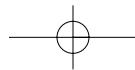
Προετοιμασία του μαθήματος

Πολλές από τις βιωματικές ασκήσεις που προτείνονται στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτικού χρειάζονται προετοιμασία, είτε από τον εκπαιδευτικό, είτε από τους μαθητές. Ο εκπαιδευτικός πριν την είσοδό του στην τάξη κρίνεται σκόπιμο να έχει ήδη επιλέξει το ενδεδειγμένο, ανά περίσταση, υλικό. Για παράδειγμα, σε ορισμένες από τις ασκήσεις ζητείται από τα παιδιά να έχουν μαζί τους υλικό από το σπίτι (π.χ. φωτογραφίες). Τις περισσότερες φορές, οι δραστηριότητες απαιτούν τη χρήση υλικών όπως χρώματα, χαρτί, μπογιές, κουκλοθέατρο ή και οπτικοακουστικό υλικό. Η διαθεσιμότητα αυτών των μέσων πριν από την καθορισμένη ώρα, είναι σημαντική, προκειμένου να αξιοποιηθούν σωστά τα πλεονεκτήματα των βιωματικών δραστηριοτήτων.

Προετοιμασία της αίθουσας

Εξίσου σημαντική είναι και η προετοιμασία της αίθουσας, στην οποία θα γίνονται οι δραστηριότητες και οι ασκήσεις για την ψυχική υγεία και τις διαπροσωπικές σχέσεις. Καλό θα είναι να υπάρχει χώρος για σωματική δραστηριότητα και εύκολη μετακίνηση των μαθητών, ώστε να νιώθουν άνετα στην κίνησή τους, χωρίς να υπάρχει κίνδυνος τραυματισμού. Επιπλέον, μπορεί να δημιουργηθεί και η «γωνιά της ψυχικής υγείας», προκειμένου να γίνει η ανάρτηση πινάκων, χειροτεχνιών, ζωγραφιών και κολλάζ.

Η διαμόρφωση της αίθουσας αποσκοπεί στην ψυχική προετοιμασία των μαθητών για τη συγκριμένη ενότητα δραστηριοτήτων. Έχει αξία τόσο για τον μαθητή, όσο και για τον εκπαιδευτικό να νιώσουν ότι η συγκεκριμένη ώρα δεν αποτελεί ακόμα ένα μάθημα, αλλά μια ωφέλιμη και ευχάριστη διαδικασία γνωριμίας, επικοινωνίας και συναισθηματικής έκφρασης.

Η ώρα του κύκλου

Η πρόταση της συγγραφικής ομάδας για την αξιοποίηση του συγκεκριμένου υλικού περιγράφεται μέσα από την τεχνική της «ώρας του κύκλου» (circle time). Στην ώρα του κύκλου, μαθητές και εκπαιδευτικός τοποθετούν σε μια γωνιά τα θρανία τους και κάθονται κυκλικά, ώστε να έχουν καλύτερη επαφή (βλεμματική και ακουστική), συζητώντας τα θέματα που προκύπτουν κάθε φορά. Προκειμένου να αξιοποιηθούν καλύτερα τα πλεονεκτήματα της τεχνικής αυτής, καλό θα ήταν να μην υπάρχουν θρανία ή οποιαδήποτε άλλα αντικείμενα, τα οποία θα εμπόδιζαν την ομαλή κίνηση και δραστηριότητα των μαθητών. Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί, ώστε η όλη διάταξη του χώρου να διασφαλίζει την καλύτερη οπτική επαφή μεταξύ των μελών της ομάδας. Ο εκπαιδευτικός είναι εγγυητής μιας διαδικασίας που διέπεται από συγκεκριμένους κανόνες. Ο ίδιος είναι μέρος του κύκλου και είναι σημαντικό να κάθεται όπως και οι άλλοι συμμετέχοντες.

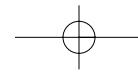
Εργασία σε ομάδες

Θεωρείται βοηθητικό, τα παιδιά να χωρίζονται σε διαφορετικές και όχι πάντα στις ίδιες υποομάδες, όταν πρόκειται να πραγματοποιηθεί μια βιωματική δραστηριότητα. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η ομαδικότητα, πρωθυντείται οι διεργασίες συνοχής και εξέλιξης της ομάδας και αποθαρρύνεται η δημιουργία «κλειστών» υποομάδων και ο αποκλεισμός ατόμων από την ευρύτερη ομάδα. Ο τρόπος χωρισμού σε υποομάδες θα είναι διαφορετικός κάθε φορά, προκειμένου να ενισχυθεί το ενδιαφέρον και η εμπλοκή των παιδιών στη διαδικασία των συναντήσεων (ο τρόπος επιλογής των υποομάδων αναφέρεται αναλυτικά σε κάθε συνάντηση που θα ακολουθήσει).

Δομή των συναντήσεων

Οι συναντήσεις που προβλέπονται για την ενότητα «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις» για τα παιδιά 8 έως 12ετών ακολουθούν την παρακάτω δομή:

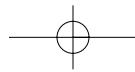
- **Προετοιμασία του μαθήματος:** Σε πρώτη φάση, τα παιδιά και ο εκπαιδευτικός προετοιμάζουν την αίθουσα και τα υλικά που θα χρειαστούν για τις βιωματικές δραστηριότητες.
- **Αφήγηση της ιστορίας:** Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά διαβάζουν εναλλάξ το τμήμα της ιστορίας που αντιστοιχεί στη συγκεκριμένη συνάντηση. Στόχος είναι να ενθαρρυνθούν όλα τα παιδιά να διαβάσουν τμήμα της ιστορίας.
- **Συζήτηση:** Σε αυτό το σημείο, το υλικό που προέρχεται από την ανάγνωση της ιστορίας συνδέεται με τις βιωματικές εμπειρίες του παιδιού.
- **Βιωματικές Δραστηριότητες:** Ο εκπαιδευτικός προτείνει στα παιδιά τις βιωματικές ασκήσεις που περιγράφονται στο εγχειρίδιο.
- **Κλείσιμο:** Ο εκπαιδευτικός αφιερώνει χρόνο στο τέλος κάθε συνάντησης προκειμένου να ακουστούν οι απόψεις των παιδιών, αλλά και να εκφραστούν τα συναισθήματα που διακινούνται από τα θέματα που συζητούνται κάθε φορά.

Περιεχόμενα Συναντήσεων

Η ενότητα «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις» που απευθύνεται στα παιδιά ηλικίας 8 έως 12 ετών χωρίζεται σε δώδεκα (12) δίωρες συναντήσεις. Στις συναντήσεις παρουσιάζονται τα ακόλουθα θέματα:

- **1η Συνάντηση – «Ελάτε να γνωριστούμε».** Στη συνάντηση αυτή στόχος είναι η επαφή των παιδιών με τα θέματα που θα συζητηθούν στο σύνολο των συναντήσεων, αλλά και η γνωριμία με τη μέθοδο βάσει της οποίας θα προσεγγιστεί η ενότητα «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις».
- **2η Συνάντηση. «Ποιος είμαι;»** Εκπαιδευτικός και μαθητές συζητούν για τη μοναδικότητα του κάθε παιδιού, την έννοια της ατομικής αξίας, της ευγενούς άμιλλας, των συναισθημάτων που τη συνοδεύουν, άλλα και του ρόλου που μπορεί να έχει στη ζωή μας. Επίσης, τα παιδιά καλούνται να μιλήσουν για συναισθήματα που δεν μπορούν να διαχειριστούν.
- **3η Συνάντηση. «Πώς είμαι;»** Στη συνάντηση αυτή, το παιδί έρχεται σε επαφή με το θέμα της διαφορετικότητας και ανακαλύπτει τρόπους διεκδίκησης της συμμετοχής του στην ομάδα.
- **4η Συνάντηση. «Πώς με βλέπουν οι άλλοι; - Οικογένεια».** Στη συνάντηση αυτή στόχος είναι να ενθαρρυνθούν τα παιδιά να μιλήσουν για την δική τους οικογένεια, αλλά και να εκφράσουν τα συναισθήματα που προκύπτουν από τον τρόπο που βιώνουν την οικογένειά τους.
- **5η Συνάντηση. «Πώς με βλέπουν οι άλλοι; - Άλλαγές στην οικογένεια».** Στη συνάντηση αυτή στόχος είναι να συζητηθούν οι αλλαγές που συμβαίνουν στο οικογενειακό περιβάλλον, αλλά και να μιλήσουν τα παιδιά για τα συναισθήματα που συνοδεύουν τις αλλαγές αυτές.
- **6η Συνάντηση. «Διαπολιτισμικότητα».** Ο στόχος της συνάντησης αυτής είναι η συζήτηση για θέματα διαπολιτισμικότητας και η επαφή των παιδιών με στοιχεία διαφορετικών πολιτισμών.
- **7η Συνάντηση. «Όταν χάνω κάτι που αγαπώ».** Το κεντρικό θέμα της συνάντησης αυτής είναι η απώλεια. Στόχος είναι να ενισχυθεί το παιδί να μιλήσει για την απώλεια και να εκφράσει τη συναισθηματική του κατάσταση.
- **8η Συνάντηση. «Σχολική Κοινότητα».** Στη συνάντηση αυτή τα παιδιά συζητούν θέματα που αφορούν στο ρόλο τους μέσα στην ομάδα, στην ένταξή τους σε αυτή και στα συναισθήματα που βιώνουν. Επίσης, τους δίνεται η ευκαιρία να προβάλλουν τον εαυτό τους στο μέλλον, εκφράζοντας τους στόχους και τα συναισθήματά τους.
- **9η Συνάντηση. «Πώς βλέπω εγώ τους άλλους;»** Με αφορμή την ιστορία, η ομάδα συζητά τις οπτικές γωνίες από τις οποίες βιώνεται και αντιμετωπίζεται η ίδια κατάσταση από διαφορετικούς ανθρώπους.
- **10η Συνάντηση. «Παιδί και Τηλεόραση».** Το κεντρικό θέμα είναι η τηλεόραση και ο τρόπος που μας κάνει να νιώθουμε.
- **11η Συνάντηση. «Φιλία».** Στη συνάντηση αυτή τα παιδιά μιλούν για τη φιλία και τις σχέσεις των παιδιών μεταξύ τους.
- **12η Συνάντηση. «Επίλογος».** Στη συνάντηση αυτή η ομάδα συζητά το θέμα του αποχωρισμού και τα συναισθήματα που προκαλεί.

Ο ρόλος του συντονιστή-εκπαιδευτικού

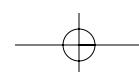
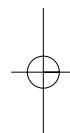
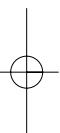
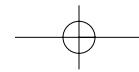
Στα πλαίσια αυτά, ο ρόλος του εκπαιδευτικού διαφοροποιείται, αφού δεν μεταφέρει μόνο γνώση, αλλά συνάμα εγείρει προβληματισμό και διευκολύνει τα παιδιά να κατακτήσουν τα δικά τους συμπεράσματα για τα θέματα που θίγονται. Πιο συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός καλείται να διαμορφώσει ένα υποστηρικτικό περιβάλλον εγκαθιδρύοντας το απαραίτητο κλίμα προς ενίσχυση θετικών κοινωνικών αλληλεπιδράσεων. Ο εκπαιδευτικός προετοιμάζει τις βιωματικές δραστηριότητες, ενισχύει τη συμμετοχή των εσωστρεφών μελών της ομάδας, ενθαρρύνει τη συναισθηματική και φαντασιωσική έκφραση, την ανάληψη πρωτοβουλιών και τη λήψη αποφάσεων. Ο εκπαιδευτικός δεν χρησιμοποιεί το υλικό της ενότητας «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις» με στόχο να διδάξει στα παιδιά έννοιες και να τα εμπλέξει σε μια παθητική διαδικασία αφομοίωσης γνώσεων. Αντίθετα, το προτεινόμενο υλικό θα μπορούσε να είναι ιδιαίτερα χρήσιμο στο επίπεδο της πρωτογενούς πρόληψης, με στόχο να ενισχύσει το παιδί στους διαφορετικούς ρόλους που καλείται να πάρει σήμερα στο σχολείο και μετέπειτα στην κοινωνία.

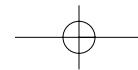
Γενικά Θέματα Ενημέρωσης για τον Εκπαιδευτικό

Στο δεύτερο μέρος του εγχειριδίου (Γενικά Θέματα Ενημέρωσης για τον Εκπαιδευτικό), ο εκπαιδευτικός μπορεί να βρει χρήσιμες αναφορές για τα θέματα που συζητούνται κάθε φορά. Η παράθεση του υλικού αυτού στόχο έχει να υποστηρίζει τον εκπαιδευτικό σε σχέση με τα θέματα που επεξεργάζεται η ομάδα.

Συναντήσεις γονέων-εκπαιδευτικού

Η ενότητα «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις» περιλαμβάνει επίσης και δύο δίωρες συναντήσεις του εκπαιδευτικού με τους γονείς των παιδιών της ομάδας. Η πρώτη συνάντηση πραγματοποιείται πριν την έναρξη των συναντήσεων του εκπαιδευτικού με τους μαθητές, με στόχο την ενημέρωση επί του περιεχομένου και του σκοπού της ενότητας «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις» και προκειμένου να ενθαρρυνθεί η συνεργασία των γονέων με το σχολείο στα πλαίσια της ενότητας αυτής. Η δεύτερη συνάντηση του εκπαιδευτικού με τους γονείς πραγματοποιείται μετά το πέρας των συναντήσεων του εκπαιδευτικού με τους μαθητές και έχει στόχο να ενημερώθουν οι γονείς σχετικά με την πορεία των συναντήσεων στο πλαίσιο της ενότητας «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις», να συζητηθούν οι δυσκολίες καθώς και τα οφέλη που ενδεχομένως θα προκύψουν. Στην ενότητα του παρόντος εγχειριδίου «Εκπαιδευτικός-Γονείς», περιγράφονται αναλυτικά τόσο ο ρόλος του εκπαιδευτικού, όσο και η διαδικασία των συναντήσεων.

Ιη Συνάντηση Ελάτε να γνωριστούμε

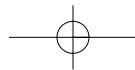
ΣΤΟΧΟΙ

- Γνωριμία των παιδιών.
- Εξοικείωση με την τεχνική της ώρας του κύκλου (circle time).
- Παρουσίαση των θεμάτων προς διαπραγμάτευση.
- Σύναψη του «συμβολαίου».

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Προετοιμασία της αίθουσας.
- Γνωριμία των παιδιών.
- Παρουσίαση της τεχνικής της ώρα του κύκλου.
- Παρουσίαση θεμάτων.
- Συμβόλαιο ομάδας.
- Βιωματικές Δραστηριότητες.
- Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

Ιη Συνάντηση

Προετοιμασία της αίθουσας

5 λεπτά

Η προτεινόμενη τεχνική προσέγγισης των παρακάτω θεμάτων είναι η ώρα του κύκλου (circle time). Οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός τοποθετούν σε μια γωνιά τα θρανία τους, κάθονται κυκλικά, είτε σε καρέκλες είτε στο πάτωμα, έτσι ώστε να έχουν καλύτερη επαφή (βλεμματική και ακουστική). Ο εκπαιδευτικός συστήνεται, καλωσορίζει τα παιδιά και τα καλεί να συστηθούν.

Γνωριμία των παιδιών

15 λεπτά

Τα παιδιά συστήνονται στην ομάδα, λένε το όνομά τους και μια πρόταση για τον εαυτό τους.

Παρουσίαση της τεχνικής της ώρας του κύκλου (circle time)

10 λεπτά

Σε αυτή την πρώτη συνάντηση, είναι βοηθητικό να παρουσιάσει ο εκπαιδευτικός τον τρόπο με τον οποίο η ομάδα θα δουλέψει σε αυτές τις συναντήσεις. Ο εκπαιδευτικός συζητά με τα παιδιά τα παρακάτω:

- Στην ενότητα «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις» θα δουλέψουμε κυρίως με βιωματικές δραστηριότητες, δηλαδί με παιχνίδι ρόλων, με κουκλοθέατρο, με καλλιτεχνικές δραστηριότητες, με συζητήσεις στις υποομάδες. Θα καθόμαστε σε κύκλο γιατί μας βοηθά να επικοινωνούμε καλύτερα και να συμμετέχουμε πιο ενεργά.
- Οι βιωματικές δραστηριότητες θα μας επιτρέψουν να γνωρίσουμε ο ένας τον άλλον καλύτερα, να μιλήσουμε για αυτά που νιώθουμε, γι' αυτά που σκεφτόμαστε και για τις σχέσεις μεταξύ μας.
- Η διαφορά των συναντήσεων αυτών από τα άλλα μαθήματα είναι ότι δεν θα βαθμολογούμαστε, δεν θα κρινόμαστε για όσα λέμε και δεν θα αποστηθίζουμε. Αυτό που έχει σημασία είναι η συνεργασία και η συμμετοχή όλων μας.
- Πολλές φορές θα χρειαστεί να προετοιμαστούμε για τις συναντήσεις από την προηγούμενη μέρα, για παράδειγμα να φέρουμε υλικά που θα χρειαστούμε για τις βιωματικές δραστηριότητες.

Παρουσίαση θεμάτων

10 λεπτά

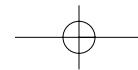
Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει στα παιδιά τα βασικά θέματα τα οποία θα τους απασχολήσουν στις επόμενες συναντήσεις. Μέσα από τη συζήτηση, τα παιδιά ενθαρρύνονται να κάνουν και τις δικές τους προτάσεις για τα θέματα που τους απασχολούν και που θα ήθελαν να διαπραγματευτούν στις επόμενες συναντήσεις.

Συμβόλαιο Ομάδας

20 λεπτά

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στην εισαγωγή, ο εκπαιδευτικός εισάγει στην πρώτη αυτή συνάντηση την έννοια του συμβολαίου της ομάδας.

Τα παιδιά χωρίζονται σε υποομάδες κατά αλφαριθμητική σειρά. Η κάθε ομάδα επιλέγει ένα παιδί το οποίο θα την εκπροσωπεί στην τάξη. Μετά τη σύνθεση των ομάδων, ο εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να προτείνουν όρους για το συμβόλαιο που θα διευκολύνουν τη συνεργασία τους, γράφει τους όρους αυτούς στον πίνακα και τους διαβάζει στην ομάδα. Αυτοί οι όροι μπορεί να είναι οι ακόλουθοι :

«Συμφωνούμε να σεβόμαστε ο ένας τον άλλον».

«Συμφωνούμε όλοι να εκφράζουμε ελεύθερα την άποψή μας».

«Συμφωνούμε ότι ο δάσκαλος δεν μας βαθμολογεί και δεν μας κρίνει κατά τη διάρκεια των συναντήσεων μας».

«Συμφωνούμε να μη μεταφέρουμε τα λεγόμενα των άλλων έξω από την τάξη».

«Συμφωνούμε να συνεργαζόμαστε με την ομάδα στην οποία ανήκουμε κάθε φορά».

«Συμφωνούμε να μην κρίνουμε και να μην σχολιάζουμε τους συμμαθητές μας».

«Συμφωνούμε να μην πιέσουμε κανέναν να μιλήσει εάν εκείνος δεν το επιθυμεί».

«Συμφωνούμε να ακούμε προσεκτικά όποιον μιλάει και να μην τον διακόπτουμε».

«Συμφωνούμε να μην προσπαθεί ο ένας να επιβάλλει την άποψή του στον άλλον».

Στη συνέχεια, η κάθε υποομάδα συζητά με ποιους από τους όρους του συμβολαίου συμφωνεί και με ποιους διαφωνεί και ο εκπρόσωπος της κάθε ομάδας τους ανακοινώνει στην ολομέλεια. Ο εκπαιδευτικός σημειώνει στον πίνακα τους επικρατέστερους κανόνες του συμβολαίου, όπως αυτοί αποφασίστηκαν από τις υποομάδες. Οι όροι γράφονται σε ένα μεγάλο χαρτί, όπου όλα τα παιδιά και ο δάσκαλος στο τέλος θα υπογράψουν. Το χαρτί αυτό θα αναρτηθεί σε εμφανές σημείο μέσα στην τάξη.

Βιωματικές Δραστηριότητες

20 ΛΕΠΤΑ

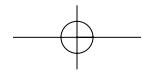
Στην πρώτη αυτή συνάντηση, ο εκπαιδευτικός καλεί τα παιδιά να ζωγραφίσουν μια εικόνα που τους έρχεται στο μυαλό σχετική με τα θέματα που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της συζήτησης. Στη συνέχεια, τους ζητά να παρουσιάσουν τη ζωγραφιά τους στον διπλανό τους και να συζητήσουν για αυτή. Προτρέπει τα παιδιά να παρουσιάσουν στην τάξη τη ζωγραφιά του διπλανού τους και να πουν λίγα λόγια για αυτή. Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να αντιληφθούν τα παιδιά το συνεργατικό μοντέλο βάσει του οποίου θα δουλεύουν κατά τη διάρκεια αυτών των συναντήσεων.

Κλείσιμο

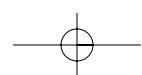
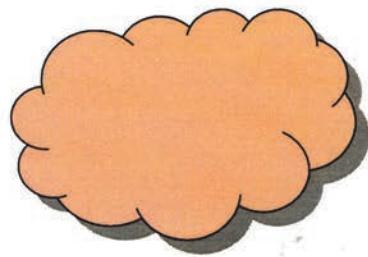
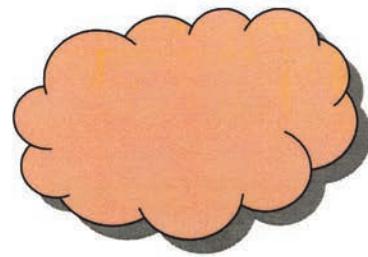
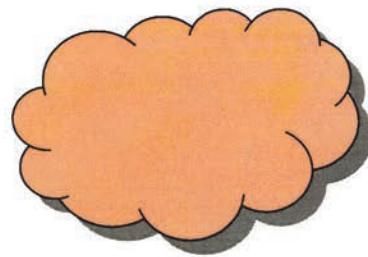
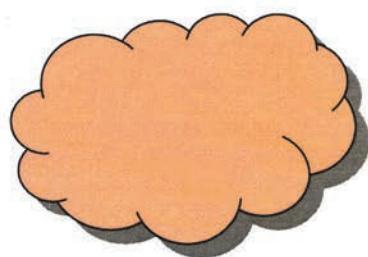
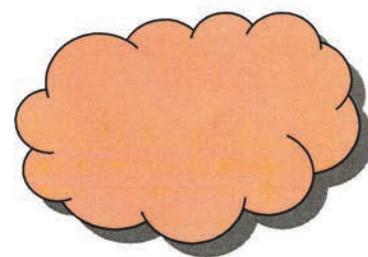
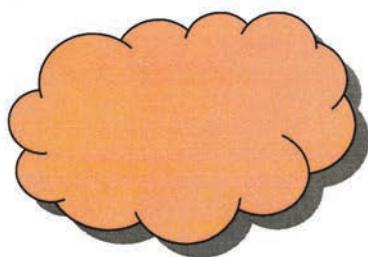
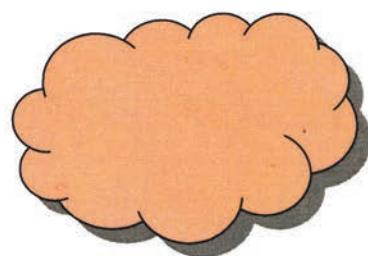
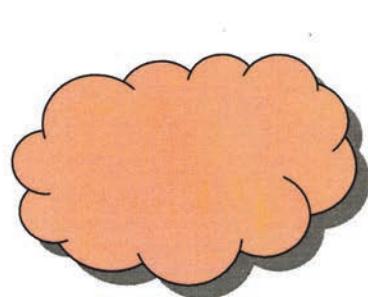
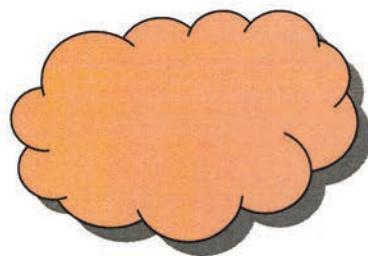
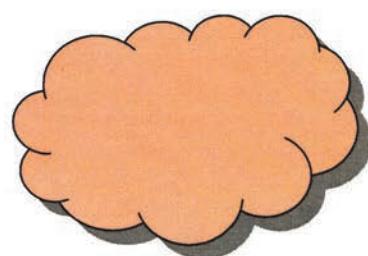
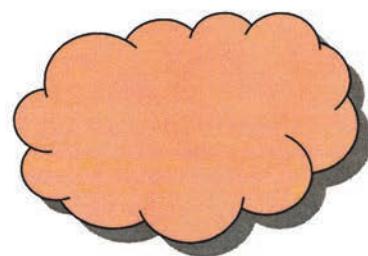
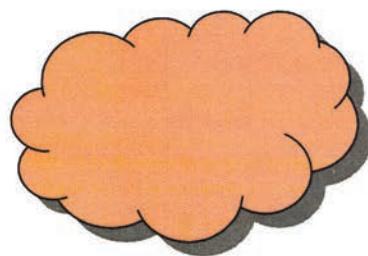
10 ΛΕΠΤΑ

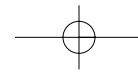
Στο τέλος της ενότητας, ο εκπαιδευτικός καλεί το κάθε ζευγάρι να προτείνει, μέσω του εκπροσώπου του, μία λέξη που τους έκανε εντύπωση σε αυτή την πρώτη συνάντηση. Σε ένα χαρτόνι, σημειώνει αυτές τις λέξεις και ενημερώνει τα παιδιά πως στο τέλος της κάθε συνάντησης θα συμπληρώνουν ένα ανάλογο χαρτόνι με τα βασικά σημεία της κάθε ενότητας, έτσι ώστε να φτιάξουν το ημερολόγιο της ψυχικής υγείας. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει προμηθευτεί δώδεκα χαρτόνια, όσες και οι συναντήσεις, διαφορετικού χρώματος το καθένα, στα οποία θα αναγράφονται, στο τέλος κάθε συνάντησης, τα σημεία που έκαναν εντύπωση στην ομάδα. Τα σημεία αυτά θα προτείνονται από τον εκπρόσωπο της κάθε υποομάδας και θα καταγράφονται από τον εκπαιδευτικό στο ημερολόγιο, κάτω από τον τίτλο της συνάντησης. Μετά το πέρας του προγράμματος, τα παιδιά θα μπορούν να συγκρίνουν το δικό τους ημερολόγιο με τα αντίστοιχα άλλων τάξεων του ίδιου ή άλλου σχολείου, μέσω αλληλογραφίας, ώστε να διαπιστώσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές που υφίστανται μεταξύ τους. Με αυτόν τον τρόπο, τα παιδιά θα προσεγγίσουν θέματα διαφορετικότητας και μοναδικότητας.

Ο εκπαιδευτικός υπενθυμίζει στην ομάδα την ώρα και την ημέρα της επόμενης συνάντησης και ανακοινώνει στα παιδιά τα υλικά που θα χρειαστούν για την επόμενη συνάντηση.

ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

2η Συνάντηση Ποιος είμαι;

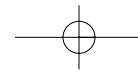
ΣΤΟΧΟΙ

- Να συζητηθεί η έννοια της μοναδικότητας και της ατομικής αξίας, της ευγενούς άμιλλας, των συναισθημάτων που τη συνοδεύουν, αλλά και του ρόλου που μπορεί να έχει στη ζωή μας.
- Να μιλήσουν τα παιδιά για δυσκολίες που ενδεχομένως βιώνουν, όπως για παράδειγμα ο φόβος και το άγχος που δεν μπορούν να διαχειριστούν, αλλά και το πώς αυτή η ψυχολογική δυσκολία επηρεάζει την καθημερινότητά τους.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Προετοιμασία της αίθουσας.
- Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή).
- Συζήτηση – Βιωματικές Δραστηριότητες.
- Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

2η Συνάντηση

Προετοιμασία της αίθουσας

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά προετοιμάζουν την αίθουσα, όπως και στην προηγούμενη συνάντηση.

Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή)

10 λεπτά

Από το Τετράδιο του Μαθητή, οι μαθητές διαβάζουν εναλλάξ με την καθοδήγηση του δασκάλου. Αρχικά, γνωρίζουν τους ήρωες της ιστορίας μέσα από τις εικόνες και έπειτα αρχίζει η ανάγνωση με το «Απόσπασμα από το ημερολόγιο της Νεφέλης». Στη συνέχεια, οι μαθητές διαβάζουν την πρώτη ιστορία που αναφέρεται στον Φώτη και τον Χάρη και τη δεύτερη ιστορία που αναφέρεται στον Νίκο.

Συζήτηση – Βιωματικές Δραστηριότητες

60 λεπτά

Μετά την αφήγηση, ο εκπαιδευτικός καλεί τα παιδιά να χωριστούν σε υποομάδες. Σε ένα κουτί, βάζει χαρτάκια τεσσάρων διαφορετικών χρωμάτων. Για παράδειγμα, σε μια ομάδα είκοσι παιδιών χρησιμοποιούμε πέντε κόκκινα, πέντε κίτρινα, πέντε πράσινα και πέντε μπλε χαρτάκια. Τα χαρτάκια θα πρέπει να είναι όσα και τα παιδιά της τάξης. Στη συνέχεια, το κάθε παιδί τραβά ένα χαρτάκι μέσα από το κουτί και ανάλογα με το χρώμα που τράβηξε, εντάσσεται στην ανάλογη υποομάδα.

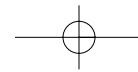
Ο εκπαιδευτικός ζητά από την «κόκκινη» και «κίτρινη» ομάδα να συνεχίσουν την πρώτη ιστορία (ιστορία του Φώτη και του Χάρη) και από την πράσινη και μπλε ομάδα να συνεχίσουν τη δεύτερη ιστορία (ιστορία του Νίκου), σύμφωνα με την οδηγία στο Τετράδιο του Μαθητή. Στόχος είναι να ενισχυθούν τα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματα που απορρέουν από την κάθε κατάσταση που περιγράφεται.

Ο εκπαιδευτικός είναι σκόπιμο να γνωρίζει ότι οι δύο ιστορίες διαπραγματεύονται το πώς αντιλαμβάνεται το κάθε παιδί τον εαυτό του, το πώς βιώνει την άμιλλα σε σχέση με τους άλλους, αλλά και το πώς διαχειρίζεται τα συναισθήματα που απορρέουν από αυτή. Για παράδειγμα, στην ιστορία μας, ο Χάρης, ακούγοντας τον εκπαιδευτικό να επαινεί τον Φώτη, αισθάνεται την ανάγκη να αναζητήσει αυτό που τον ξεχωρίζει θετικά απέναντι στα άλλα παιδιά (όπως είναι τα βραβεία του από τις αθλητικές του επιδόσεις). Ένα παιδί που έρχεται αντιμέτωπο με μια εικόνα σύγκρισης, μπαίνει στη διαδικασία αμφισβήτησης του εαυτού του, αλλά και των άλλων.

Η δεύτερη ιστορία δίνει την εικόνα του Νίκου, ενός παιδιού που παρουσιάζει ένα σύνολο εκδηλώσεων συμπεριφοράς, όπως είναι ο φόβος και το άγχος. Η συμπεριφορά αυτή μπορεί να εμπεριέχει επαναληπτικές σκέψεις και πράξεις, καθώς και μηχανισμούς αποφυγής και προβολής της επιθετικότητάς του.

Ο Νίκος δεν μπορεί να δηλώσει με άμεσο τρόπο ότι είναι αγχωμένος και αυτό εκφράζεται μέσα από τη μιμητική έκφραση του προσώπου του (τίκης). Παράλληλα, μέσα από την ένταξή του στην ομάδα, αποζητά να καλύψει την ανάγκη του για αποδοχή και επιβεβαίωση απέναντι στους άλλους, αλλά και απέναντι στον ίδιο του τον εαυτό.

Η κάθε ομάδα διαβάζει στο σύνολο της τάξης το τέλος που επέλεξε για την κάθε ιστορία. Ξεκινάει πρώτα η «κόκκινη» και η «κίτρινη» ομάδα.

Κατόπιν, ο εκπαιδευτικός απευθύνει τις ακόλουθες ερωτήσεις ανά πέντε λεπτά δίνοντας χρόνο στα παιδιά να επεξεργαστούν την καθεμία χωριστά:

- «Ποια συναισθήματα σας δημιούργησε η ιστορία;»
- «Σε ποιον ήρωα θα θέλατε να μοιάσετε;»
- «Πώς νομίζετε ότι αισθάνεται ο Χάρος; Γιατί;»
- «Έχετε νιώσει έτσι κάποια στιγμή στη ζωή σας; Τι κάνατε σε αυτή την περίπτωση;»

Ο εκπαιδευτικός, με τη βοήθεια ενός παιδιού, καταγράφει στον πίνακα τις απαντήσεις στην τελευταία αυτή ερώτηση. Καταγράφει, δηλαδή, τα συναισθήματα αλλά και τις αντιδράσεις που περιγράφουν τα παιδιά της ομάδας όταν βρίσκονται σε παρόμοιες καταστάσεις.

Ο εκπαιδευτικός συνοψίζει λέγοντας ότι, όπως φαίνεται από την πρώτη ιστορία, μπορεί να υπάρχουν φορές που νιώθουμε ότι δεν είμαστε τόσο καλοί, όσο οι άλλοι. Τότε, μπορεί να νιώσουμε θλίψη, θυμό, απογοήτευση, αλλά είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι ο καθένας μας είναι μοναδικός και έχει στοιχεία που δεν έχει κανένας άλλος.

Ακολουθούν οι άλλες δύο ομάδες οι οποίες διαβάζουν δυνατά τις δικές τους εκδοχές για το τέλος της δεύτερης ιστορίας. Ο εκπαιδευτικός απευθύνει την πρώτη από τις παρακάτω ερωτήσεις και αφού απαντήσουν τα παιδιά, περνά στην επόμενη:

- «Πώς νομίζετε ότι νιώθει ο Νίκος; Γιατί;»
- «Θυμάστε να έχετε νιώσει το ίδιο;»
- «Τι σας βοήθησε να αισθανθείτε καλύτερα;»

Έπειτα, ο εκπαιδευτικός με τη βοήθεια ενός παιδιού καταγράφει στον πίνακα τις απαντήσεις τους στην τελευταία αυτή ερώτηση. Καταγράφει, δηλαδή, τους τρόπους που έχουν ανακαλύψει για να βοηθηθούν όταν αισθάνονται δύσκολα. Ο εκπαιδευτικός συνοψίζει και λέει ότι πολλές φορές μπορεί να νιώσουμε άγχος, φόβο, ανησυχία και ένταση στην καθημερινότητά μας. Οι δυσκολίες αυτές μπορεί να μας φαίνονται ακόμα και αξεπέραστες, αλλά ένας τρόπος για να νιώσουμε καλύτερα είναι να μοιραστούμε τις σκέψεις και τα συναισθήματά μας με οικεία πρόσωπα.

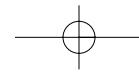
Βιωματική Δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να χωριστούν σε ομάδες με το παιδί που κάθεται δεξιά τους και να γράψουν σε ένα χαρτί τη φράση: «Είμαι μοναδικός γιατί..». Το κάθε παιδί συμπληρώνει τη φράση με δύο λόγους για τους οποίους είναι μοναδικό και ξεχωριστό. Για παράδειγμα:

- «Είμαι μοναδικός γιατί κανείς δεν μου μοιάζει.»
- «Είμαι μοναδικός γιατί κάνω τους φίλους μου να γελούν.»

Ο εκπαιδευτικός ζητά από το κάθε παιδί να δώσει το χαρτί του στον διπλανό του, ο οποίος μπορεί να προσθέσει στοιχεία που νομίζει ότι κάνουν τον συμμαθητή του μοναδικό. Στη συνέχεια, ο καθένας παρουσιάζει το κείμενο του διπλανού του στην τάξη.

Η άσκηση αυτή, σκοπό έχει να αναγνωρίσει το κάθε παιδί τη μοναδικότητά του και να συνειδητοποιήσει τα στοιχεία που το κάνουν ξεχωριστό, ώστε να ενισχυθεί η εικόνα του εαυτού του.

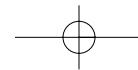
Επίσης, ο εκπαιδευτικός προτείνει, σε όποιο παιδί επιθυμεί, να κρατά ημερολόγιο στο οποίο θα καταγράφει τις σκέψεις και τα συναισθήματα που προκύπτουν από κάθε συνάντηση. Στην τελευταία συνάντηση, όποιο παιδί θέλει, θα έχει τη δυνατότητα να μοιραστεί αυτές τις σκέψεις με τους συμμαθητές του, με στόχο να εκφράσει τα συναισθήματα και τους προβληματισμούς που απορρέουν από τις συναντήσεις που έγιναν.

Κλείσιμο

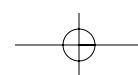
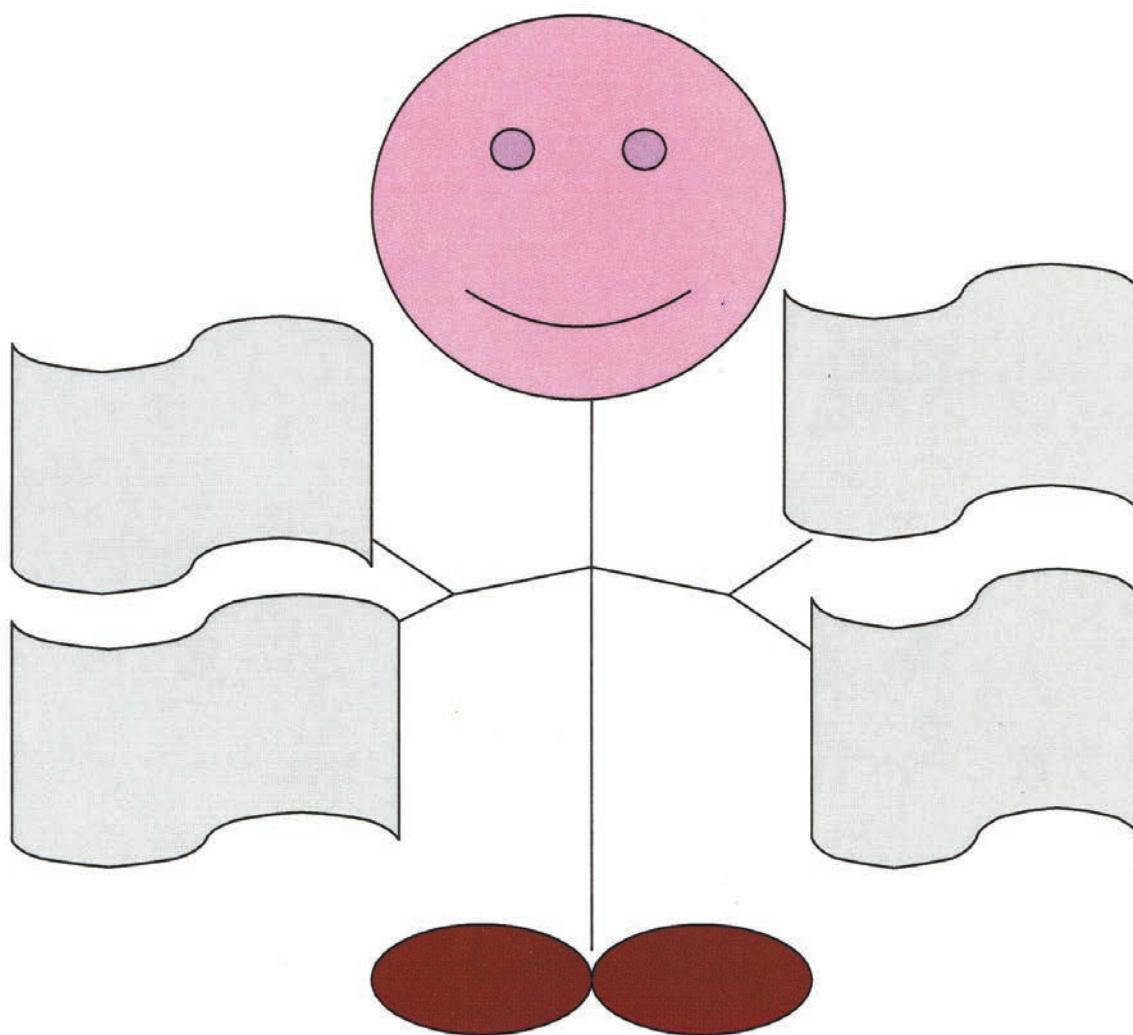

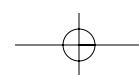
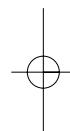
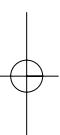
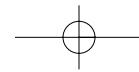
10 ΛΕΠΤΑ

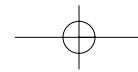
Στο κλείσιμο της συνάντησης αυτής, ο εκπαιδευτικός ζητά από τους εκπροσώπους της κόκκινης και κίτρινης ομάδας, αφού συνεννοηθούν με την ομάδα τους, να αναφέρουν από μία λέξη-συμπέρασμα και από ένα συναίσθημα για τη δεύτερη ιστορία (που έχει δουλευτεί από τις άλλες δύο υποομάδες). Το ίδιο γίνεται με την μπλε και πράσινη ομάδα για την πρώτη ιστορία. Ο εκπαιδευτικός συμπληρώνει στο ανθρωπάκι που ακολουθεί τις λέξεις-συμπεράσματα των παιδιών.

ΠΟΙΟΣ ΕΙΜΑΙ;

3η Συνάντηση Πώς είμαι;

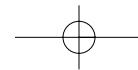
ΣΤΟΧΟΙ

- Να έρθει το παιδί σε επαφή με τη διαφορετικότητα.
- Να ευαισθητοποιηθεί το παιδί σε θέματα διαφορετικότητας.
- Να συζητηθούν τρόποι με τους οποίους το κάθε παιδί μπορεί να διεκδικήσει τη συμμετοχή του στην ομάδα.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Προετοιμασία της αίθουσας.
- Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή).
- Συζήτηση – Βιωματικές Δραστηριότητες – Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

3η Συνάντηση

Προετοιμασία της αίθουσας

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά προετοιμάζουν την αίθουσα, όπως και στην προηγούμενη συνάντηση.

Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή)

10 λεπτά

Τα παιδιά διαβάζουν εναλλάξ τις ιστορίες από το Τετράδιο του Μαθητή. Βρισκόμαστε στο πανηγύρι του χωριού και εστιάζουμε στο πρόσωπο της Διονυσίας. Στη δεύτερη ιστορία αυτής της συνάντησης, παρακολουθούμε την παρέα των παιδιών στην παραλία που παίζουν βόλεϊ καθώς και την αντίδραση των παιδιών που δεν περιλαμβάνονται στην ομάδα.

Συζήτηση - Βιωματικές Δραστηριότητες

60 λεπτά

Είναι σκόπιμο για τον εκπαιδευτικό να γνωρίζει ότι στο κεφάλαιο αυτό, η ιστορία εστιάζει στη διαφορετικότητα. Αναφερόμαστε σε ένα παιδί που τρώει πολύ, ένα παιδί με κινητική αναπτυξία και ένα παιδί με σύνδρομο. Ο λόγος που αναφέραμε τις ιδιαιτερότητες των παιδιών είναι για να δώσουμε την ευκαιρία στους μαθητές να αναγνωρίσουν και να εκφράσουν τυχόν αισθήματα μειονεξίας, αλλά και να μιλήσουν για το πώς αισθάνονται στην επαφή τους με άτομα που παρουσιάζουν κάποια ιδιαιτερότητα.

Στη δεύτερη ιστορία, όπου αναφέρονται τρεις διαφορετικές εκδοχές εξέλιξης της αφήγησης, πραγματευόμαστε θέματα μοναξιάς, αποδοχής, απόρριψης, θυμού, επιθετικότητας και εκφοβισμού.

Με το παιχνίδι της τυφλόμυγας, τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Τέσσερα παιδιά δένουν τα μάτια τους με μαντήλι και διαλέγουν τυχαία, ένα ένα, τα παιδιά που θα αποτελέσουν την ομάδα τους.

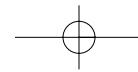
Όπως και στην προηγούμενη συνάντηση, ο εκπαιδευτικός ζητά από τις δύο υποομάδες να συνεχίσουν την πρώτη ιστορία (που αναφέρεται στο πανηγύρι). Οι άλλες δύο υποομάδες καλούνται να επιλέξουν ένα από τα σενάρια που προτείνονται στο Τετράδιο του Μαθητή, για τη δεύτερη ιστορία.

Αφού οι ομάδες ετοιμάσουν τις ιστορίες τους, απαντούν με τη σειρά στις ερωτήσεις που τους αντιστοιχούν, έχοντας χρόνο να επεξεργαστούν την καθεμιά χωριστά:

- «Γιατί είναι μόνη της η Νεφέλη;»
- «Πώς νομίζετε ότι νιώθει; Γιατί;»
- «Έχετε νιώσει ποτέ το ίδιο; Τι κάνατε για να νιώσετε καλύτερα;»
- «Πώς νιώθει η Διονυσία;»
- «Τι θα κάνατε αν ήσαστε στη θέση της;»

Στη συνέχεια, ο εκπρόσωπος της κάθε υποομάδας που επιλέγεται από τους υπόλοιπους, διαβάζει την ιστορία στην ολομέλεια και δίνει τις απαντήσεις που επιλέχτηκαν. Τα υπόλοιπα παιδιά καλούνται να εκφράσουν απορίες ή άλλες σκέψεις.

Ο εκπαιδευτικός συνοψίζει τις σκέψεις που ακούστηκαν και με την βοήθεια ενός παιδιού, γρά-

φει τα κύρια σημεία στον πίνακα. Εξηγεί ότι πολλές φορές μπορεί να νιώθουμε διαφορετικοί, αλλά και να βλέπουμε σε άλλα πρόσωπα κάτι που δεν μας είναι γνώριμο και που μπορεί να μας κάνει να αισθανόμαστε άβολα. Προϋπόθεση για να προσεγγίσουμε, εφόσον το επιθυμούμε, αυτά τα πρόσωπα, είναι να αναζητούμε τα σημεία που μας συνδέουν μαζί τους.

Έπειτα, οι υπόλοιπες ομάδες, αφού επιλέξουν το δικό τους τέλος για την ιστορία, απαντούν στα ακόλουθα ερωτήματα που ο δάσκαλος θέτει ανά 5 λεπτά:

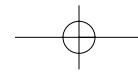
«Γιατί ο Γιώργος και ο Βασίλης δεν παίζουν στην παρέα των παιδιών;»
 «Τι θα κάνατε αν ήσαστε στη θέση του Γιώργου;»
 «Πώς αισθάνεται ο Γιώργος και ο Βασίλης και γιατί;»
 «Έχετε νιώσει ποτέ έτοι; Τι κάνατε σε αυτή την περίπτωση;»

Ο εκπρόσωπος της κάθε υποομάδας διαβάζει την ιστορία στην ολομέλεια και δίνει τις απαντήσεις που επιλέχτηκαν. Τα υπόλοιπα παιδιά καλούνται να εκφράσουν απορίες ή άλλες σκέψεις.

Ο εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα, με τη βοήθεια των παιδιών, τις απαντήσεις στην τελευταία ερώτηση, δηλαδή τους τρόπους με τους οποίους τα παιδιά αντιδρούν, όταν δε συμπεριλαμβάνονται στην ομάδα. Ενθαρρύνει τα παιδιά να σκεφτούν θετικούς τρόπους με τους οποίους μπορούν να διεκδικήσουν τη θέση τους στην ομάδα.

Βιωματική Δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός δείχνει στα παιδιά την παρακάτω εικόνα, σχολιάζοντας «είναι όλοι τόσο διαφορετικοί μεταξύ τους, αλλά αποτελούν μια καλή παρέα».

Ο εκπαιδευτικός προτείνει τα παρακάτω ερωτήματα (ανά 5 λεπτά) δίνοντας χρόνο για την επεξεργασία του καθενός χωριστά:

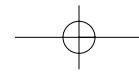
«Ποιο παιδί συμπαθείτε περισσότερο και γιατί;»

«Το παιδί που επιλέξατε σε τι διαφέρει από τους φίλους του;»

«Εσείς τι διαφορετικό έχετε από τους φίλους σας;»

«Πώς νιώθετε που διαφέρετε από αυτούς;»

«Τι πιστεύετε ότι σας έκανε να τους διαλέξετε;»

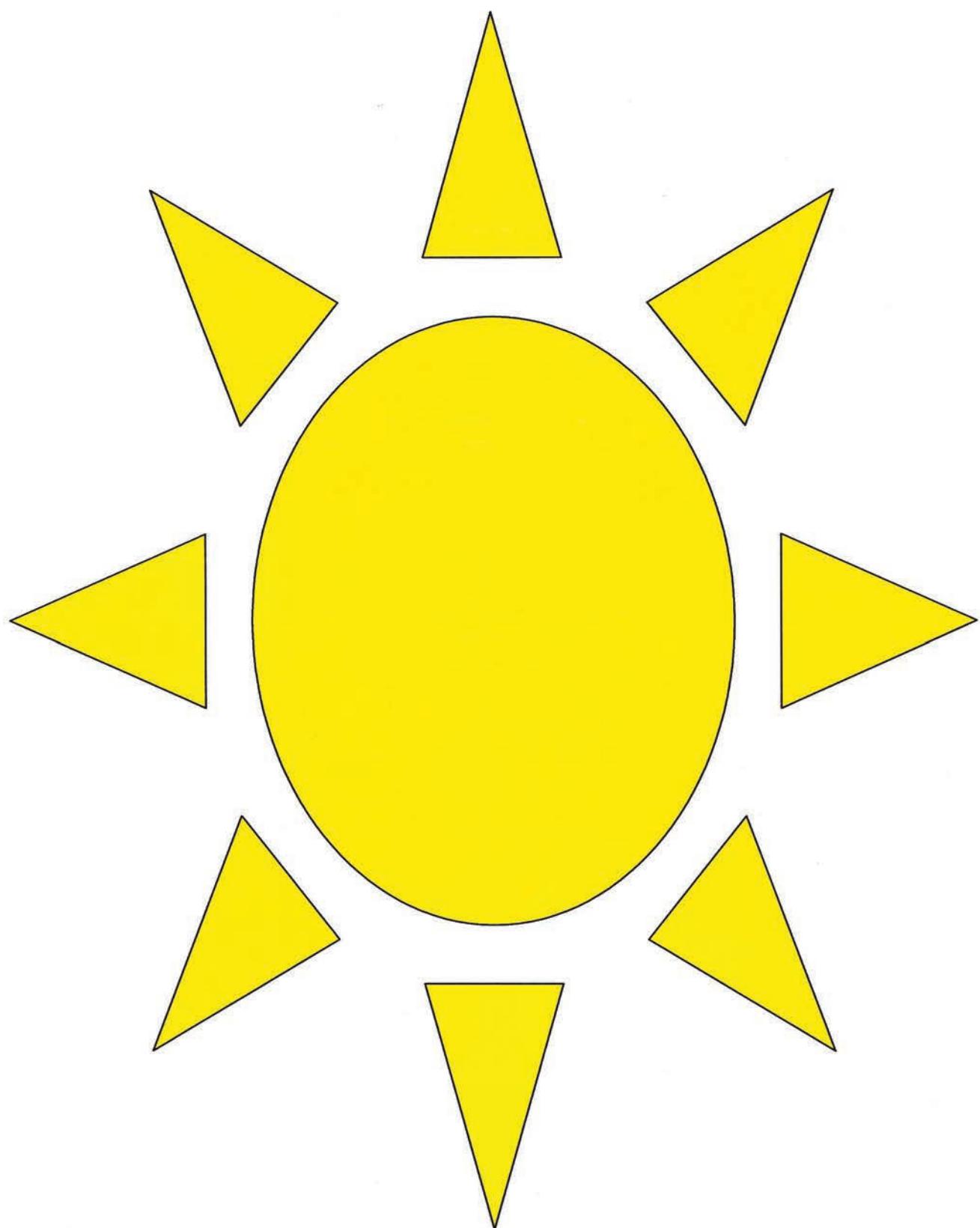

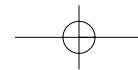
Ο εκπρόσωπος που έχει επιλεγεί από την κάθε υποομάδα ανακοινώνει τις απαντήσεις στην ολομέλεια. Ο εκπαιδευτικός, αφού συνοψίσει τις σκέψεις των παιδιών, ρωτά αν υπάρχουν απορίες ή παρατηρήσεις.

Κλείσιμο

10 ΛΕΠΤΑ

Ο εκπαιδευτικός γράφει στο χαρτόνι της συγκεκριμένης συνάντησης κάτω από τον τίτλο, τη λέξη «διαφορετικότητα». Ο εκπρόσωπος κάθε υποομάδας, αφού συμφωνήσει με την ομάδα του, ανακοινώνει στην ολομέλεια δύο λέξεις που σχετίζονται με αυτό το θέμα. Ο εκπαιδευτικός τις καταγράφει στις ακτίνες του ήλιου, στην εικόνα που ακολουθεί. Επίσης, ανακεφαλαιώνει τα σημαντικά σημεία της συνάντησης, έτσι όπως εκφράστηκαν από τα παιδιά.

4η Συνάντηση Πώς με βλέπουν οι άλλοι; Οικογένεια

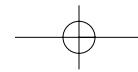
ΣΤΟΧΟΙ

- Να αναγνωριστούν οι διάφοροι τύποι οικογένειας.
- Να εκφράσουν τα παιδιά τα συναισθήματά τους για τη λειτουργία της οικογένειάς τους.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Προετοιμασία της αίθουσας.
- Αφήνονται της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή).
- Συζήτηση – Βιωματικές Δραστηριότητες.
- Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

4η Συνάντηση

Προετοιμασία της αίθουσας

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά προετοιμάζουν την αίθουσα, όπως και στην προηγούμενη συνάντηση.

Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή)

20 λεπτά

Οι μαθητές διαβάζουν εναλλάξ από το Τετράδιο του Μαθητή τις ιστορίες. Στο σημείο αυτό, παρακολουθούμε τη στιγμή που η Λυδία παρουσιάζεται στο σπίτι της Νεφέλης την ώρα του οικογενειακού τραπεζιού. Η δεύτερη ιστορία δείχνει τη Νεφέλη και τη Λυδία να υιοθετούν δύο γατάκια.

Συζήτηση – Βιωματικές Δραστηριότητες

50 λεπτά

Είναι σκόπιμο για τον εκπαιδευτικό να γνωρίζει ότι η οικογένεια είναι ένα δυναμικό σύστημα, όπου συμβαίνουν αλλαγές και αλληλεπιδράσεις που επιλέξαμε να τις αναπαραστήσουμε μέσα από τις ιστορίες των παιδιών.

Τα παιδιά χωρίζονται σε υποομάδες σύμφωνα με τη σειρά των θρανίων με την οποία κάθονται στην τάξη τους. Για παράδειγμα, το πρώτο με το τελευταίο θράνιο, το δεύτερο με το προτελευταίο και ούτω κάθε εξής. Η κάθε υποομάδα συζητά τα παρακάτω ερωτήματα που προτείνει ο εκπαιδευτικός ανά 5 λεπτά:

«Πώς πιστεύετε ότι νιώθει η Λυδία;»

«Γιατί η Λυδία απευθύνεται στην οικογένεια της Νεφέλης;»

«Με ποιον άλλο τρόπο θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τη διαφωνία των γονέων της;»

«Έχετε νιώσει να μνη ξέρετε πώς να αντιδράσετε σε μια διαφωνία των γονέων σας;»

Σε σχέση με τη δεύτερη ιστορία, η κάθε υποομάδα συζητά τα ακόλουθα ερωτήματα:

«Πώς πιστεύετε ότι ένιωσαν η Νεφέλη και η Λυδία, όταν αντίκρισαν τα δύο εγκαταλελειμένα γατάκια;»

«Γιατί τα κορίτσια αποφάσισαν να φροντίσουν τα γατάκια;»

«Πώς θα νιώθατε αν βρίσκατε ένα εγκαταλελειμένο ζωάκι;»

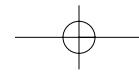
«Τι θα κάνατε;»

Ο εκπρόσωπος κάθε ομάδας ανακοινώνει στην ολομέλεια δύο απαντήσεις για κάθε ερώτημα. Ο εκπαιδευτικός ανακεφαλαίωνει τις σκέψεις των παιδιών. Η συζήτηση κλείνει με ενδεχόμενες απορίες, ερωτήσεις και σκέψεις των παιδιών. Ο εκπαιδευτικός ρωτά τα παιδιά πόσους διαφορετικούς τύπους οικογένειας γνωρίζουν. Ακολουθεί η βιωματική δραστηριότητα που σχετίζεται με το θέμα αυτό.

Βιωματική Δραστηριότητα

Υλικά: Ένα χαρτόνι 2x2, ένα ψαλιδάκι για κάθε παιδί, κόλλα, εικόνες από περιοδικά.

Ο εκπαιδευτικός θα έχει συγκεντρώσει τα περιοδικά από πριν τη συνάντηση. Τα παιδιά της κάθε υποομάδας κόβουν από τα περιοδικά εικόνες ανδρών, γυναικών και παιδιών με στόχο να

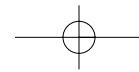

παραστίσουν όσες περισσότερες διαφορετικές μορφές οικογένειας μπορούν π.χ. κολλάμε σε μια γωνία του χαρτονιού 2x2, την εικόνα ενός άνδρα, μιας γυναίκας και ενός παιδιού άλλης φυλής που έχει υιοθετηθεί. Με τον τρόπο αυτό, η κάθε υποομάδα γεμίζει όλο το χαρτόνι της με τους διάφορους τύπους οικογένειας. Στο τέλος της δραστηριότητας, η κάθε υποομάδα μέσω του εκπροσώπου της παρουσιάζει στην ολομέλεια την εργασία της, σχολιάζοντας τις εικόνες.

Κλείσιμο

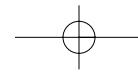
10 λεπτά

Στο κλείσιμο της συνάντησης αυτής, ο εκπαιδευτικός καλεί τα παιδιά να ζωγραφίσουν αυτό που νιώθουν ως οικογένεια και να γράψουν δύο σκέψεις για τα συναισθήματά τους. Κατόπιν, συγκεντρώνει τις ζωγραφιές και τις επισυνάπτει στο χαρτόνι του ημερολογίου.

ΠΩΣ ΜΕ ΒΛΕΠΟΥΝ ΟΙ ΆΛΛΟΙ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

5η Συνάντηση

Πώς με βλέπουν οι άλλοι;

Αλλαγές στην οικογένεια

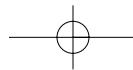
ΣΤΟΧΟΙ

- Να αναγνωριστούν και να συζητηθούν οι αλλαγές που μπορεί να συμβούν στην οικογένεια.
- Να εκφράσουν τα παιδιά τα συναισθήματά τους για τις αλλαγές που μπορεί να συμβούν στην οικογένεια.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Προετοιμασία της αίθουσας.
- Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή).
- Συζήτηση – Βιωματικές Δραστηριότητες
- Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

5η Συνάντηση

Προετοιμασία της αίθουσας

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά προετοιμάζουν την αίθουσα, όπως και στην προηγούμενη συνάντηση.

Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή)

10 λεπτά

Στη συνάντηση αυτή, η αφήγηση συνεχίζεται από την τρίτη ιστορία της ενότητας «Πώς με βλέπουν οι άλλοι» (Τετράδιο του Μαθητή). Τα παιδιά διαβάζουν εναλλάξ την ιστορία, η οποία δίνει την εικόνα του Άγγελου που έχει χάσει τον πατέρα του και τα συναισθήματα που αυτό του διακινεί. Η τέταρτη ιστορία αναφέρεται στον Τάκη, ο οποίος προβληματίζεται για το πώς θα αποκαλέσει το σύντροφο της μπτέρας του.

Συζήτηση – Βιωματικές Δραστηριότητες

60 λεπτά

Η έμφαση της συζήτησης (σε σχέση με την προηγούμενη συνάντηση) θα πρέπει να δοθεί στις μεταβολές που μπορεί να συμβούν σε ένα οικογενειακό σύστημα, αλλά και τα συναισθήματα που οι αλλαγές προκαλούν.

Τα παιδιά χωρίζονται σε τέσσερις υποομάδες με τον εξής τρόπο: τραβάνε, μέσα από ένα κουτί στο οποίο ο εκπαιδευτικός έχει βάλει χαρτάκια με αριθμούς από το 1 έως το 4, ένα χαρτάκι. Τα παιδιά με τον ίδιο αριθμό συγκροτούν μια υποομάδα.

Σε σχέση με την πρώτη ιστορία, η κάθε υποομάδα συζητά τις ακόλουθες ερωτήσεις, τις οποίες προτείνει ο εκπαιδευτικός ανά 5 λεπτά, παρέχοντας αρκετό χρόνο στα παιδιά, προκειμένου να τις επεξεργαστούν χωριστά:

«Τι πιστεύετε ότι νιώθει ο Άγγελος; Γιατί νιώθει έτσι;»

«Τι μπορεί να τον βοηθήσει να νιώσει διαφορετικά;»

«Έχετε ακούσει κάποια ανάλογη ιστορία; Πώς ένιωθε το παιδί αυτό;»

Σε σχέση με τη δεύτερη ιστορία, η κάθε υποομάδα συζητά ένα προς ένα τα ακόλουθα ερωτήματα:

«Ποιες αλλαγές έχουν γίνει στην οικογένεια του Τάκη;»

«Τι μπορεί να νιώθει για αυτές τις αλλαγές;»

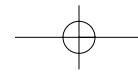
«Έχετε ζήσει κάποια αλλαγή στη δική σας οικογένεια;»

Ο εκπρόσωπος της κάθε υποομάδας γράφει με λίγα λόγια στον πίνακα την απάντηση που επέλεξε η ομάδα του για τα δύο πρώτα ερωτήματα κάθε ιστορίας. Ο εκπαιδευτικός συνοψίζει τις απαντήσεις των παιδιών και καταγράφει στον πίνακα τα κυρίαρχα συναισθήματα.

Βιωματική δραστηριότητα

Στη δραστηριότητα αυτή ο στόχος είναι τα παιδιά να σκεφτούν πιθανές αλλαγές που προκύπτουν σε μια οικογένεια και να αφηγηθούν μια φανταστική ιστορία που να σχετίζεται με τις αλλαγές που έχουν συζητηθεί.

Συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα λέξεις ή φράσεις που συσχετίζονται με αλλαγή στην οικογένεια. Στη συνέχεια, με την τεχνική του καταιγισμού ιδεών (brainstorming),

τα παιδιά καταθέτουν μέσα στην ομάδα τους τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, σε σχέση με τις αλλαγές αυτές. Στη συνέχεια, ο εκπρόσωπος κάθε υποομάδας αφηγείται στην ολομέλεια την ιστορία που έχει σκεφτεί η ομάδα του. Στο τέλος κάθε αφήγησης, μια άλλη υποομάδα, αφού συσκεφθεί, εκφράζει μέσω του εκπροσώπου της τα συναισθήματα των πρωταγωνιστών.

Σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι να αντιληφθούν τα παιδιά τις αλλαγές που μπορεί να συμβαίνουν σε μια οικογένεια, να μιλήσουν για αυτές, καθώς και για τα συναισθήματα που φαντάζονται ότι βιώνονται σε ανάλογες καταστάσεις.

Ο εκπαιδευτικός συνοψίζει τις βασικές αλλαγές που έχουν προτείνει τα παιδιά και τα συναισθήματα που προκύπτουν.

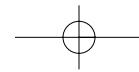
Κλείσιμο

10 ΛΕΠΤΑ

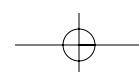
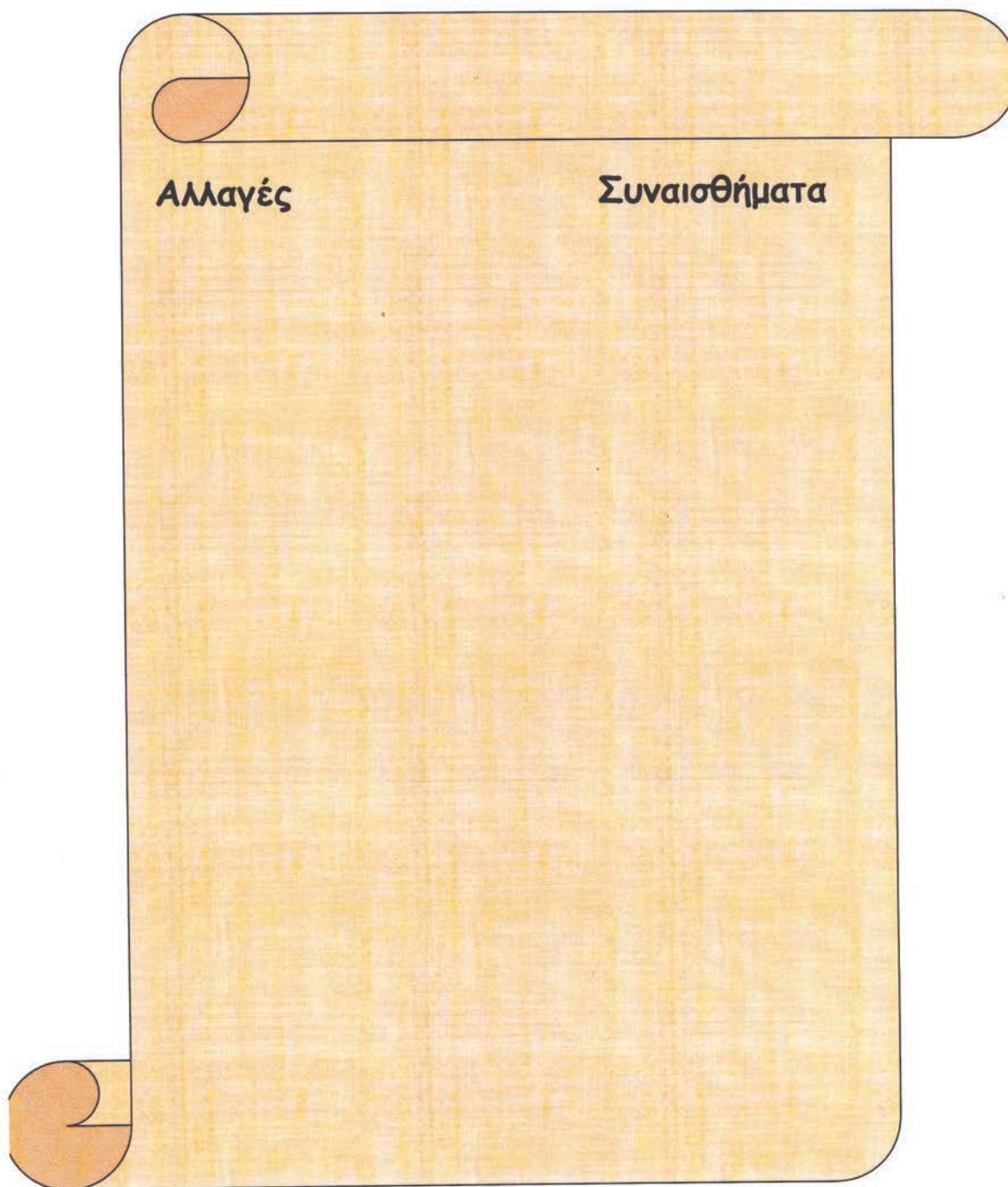
Στο τέλος της συνάντησης, ο εκπαιδευτικός μιλά για τον χρόνο που χρειάζεται ο καθένας από εμάς για να προσαρμοστεί σε μια νέα κατάσταση. Ο ρόλος του ευρύτερου περιβάλλοντος είναι σημαντικός, όταν προκύπτουν δυσκολίες ως αποτέλεσμα των αλλαγών.

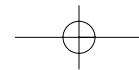
Ο εκπαιδευτικός ζητά από κάθε ομάδα να επιλέξει δύο από τις σημαντικότερες αλλαγές που είναι πιθανό να βιώσει η οικογένεια και τα συναισθήματα που απορρέουν από αυτές, έτοι όπως προέκυψαν από τη βιωματική δραστηριότητα. Καταγράφει τις σκέψεις των παιδιών στο χαρτόνι του ημερολογίου.

Μετά το πέρας της συνάντησης, ο εκπαιδευτικός προτείνει στα παιδιά να φέρουν μουσική από την ιδιαίτερη πατρίδα τους ή από τη χώρα τους προκειμένου να πραγματοποιηθεί η βιωματική δραστηριότητα της επόμενης συνάντησης. Σε περίπτωση που κάποιο παιδί δεν διαθέτει το ζητούμενο υλικό, η δραστηριότητα μπορεί να γίνει με το να τραγουδήσουν ζωντανά μέσα στην τάξη.

ΠΩΣ ΜΕ ΒΛΕΠΟΥΝ ΟΙ Άλλοι; ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

6η Συνάντηση Διαπολιτισμικότητα

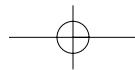
ΣΤΟΧΟΙ

- Να συζητηθούν θέματα διαπολιτισμικότητας
- Να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με στοιχεία διαφορετικών πολιτισμών.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Προετοιμασία της αίθουσας.
- Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή).
- Συζήτηση- Βιωματικές Δραστηριότητες.
- Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

6η Συνάντηση

Προετοιμασία της αίθουσας

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά προετοιμάζουν την αίθουσα, όπως και στην προηγούμενη συνάντηση.

Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή)

10 λεπτά

Στο Τετράδιο του Μαθητή, βρισκόμαστε στο σημείο όπου η παρέα των παιδιών περνά έξω από το σπίτι του Γιάννη προκειμένου να τον πάρουν μαζί στη βόλτα τους. Ο Γιάννης, ωστόσο, δεν έρχεται μαζί τους. Τα παιδιά διαβάζουν εναλλάξ τις ιστορίες υποδυόμενοι τον ήρωα που επιλέγουν.

Συζήτηση – Βιωματικές Δραστηριότητες

60 λεπτά

Μετά την αφήγηση της ιστορίας, τα παιδιά χωρίζονται σε υποομάδες, ώστε να απαντήσουν στα ερωτήματα του τετραδίου του μαθητή. Ο χωρισμός των υποομάδων γίνεται με τον ακόλουθο τρόπο: το πρώτο με το τελευταίο παιδί του κύκλου, το δεύτερο με το προτελευταίο και ακολούθως, σχηματίζουν ομάδες των τεσσάρων έως έξι ατόμων ανάλογα με το συνολικό αριθμό των παιδιών της τάξης. Ο εκπρόσωπος της κάθε υποομάδας ανακοινώνει στην ολομέλεια τις απαντήσεις της ομάδας του.

Αφού ακουστούν οι απόψεις των μαθητών, ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στις αλλαγές που έχουν συμβεί τις τελευταίες δεκαετίες στην ελληνική κοινωνία και που έχουν φέρει ανθρώπους από διαφορετικούς πολιτισμούς πιο κοντά. Κάτι αντίστοιχο βίωσαν οι Έλληνες των προηγούμενων γενεών μεταναστεύοντας σε άλλες χώρες και ππείρους για να βρουν ένα καλύτερο μέλλον. Η επαφή με ανθρώπους από άλλους πολιτισμούς μας βοηθά να διευρύνουμε τους ορίζοντές μας και να δούμε τα πράγματα από μια άλλη οπτική.

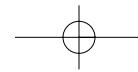
Ο εκπαιδευτικός ζητά από τον εκπρόσωπο κάθε ομάδας, αφού συσκεφθεί με τους μαθητές της υποομάδας του, να προτείνει μια σκέψη σχετική με την τελευταία φράση του, δηλαδή, πώς μπορούμε να διευρύνουμε τους ορίζοντές μας, όταν ερχόμαστε σε επαφή με ανθρώπους από άλλες χώρες.

Βιωματική Δραστηριότητα

Βιωματική Δραστηριότητα (α)

Ένα από τα παιδιά κάθε υποομάδας υποδύεται τον ξεναγό και τα άλλα παιδιά τους επισκέπτες (στην χώρα του παιδιού που κάνει τον ξεναγό). Τι θα τους πρότεινε να επισκεφτούν; Τι θα τους έλεγε για την πατρίδα του (ιστορία, μουσική, μαγειρική, αξιοθέατα); Σε περίπτωση που δεν υπάρχει παιδί από άλλη χώρα στην ομάδα, θα μπορούσε να υποδυθεί τον ρόλο του ξεναγού ένα παιδί που έχει επισκεφτεί μια ξένη χώρα.

Στο τέλος της δραστηριότητας, ο εκπαιδευτικός καλεί κάθε υποομάδα να εκφράσει μέσω του εκπροσώπου της τι της άρεσε από αυτή την ξενάγηση.

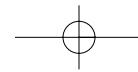
Βιωματική Δραστηριότητα (B)

Αν υπάρχει παιδί από άλλη χώρα, μπορεί να φέρει μουσική από την πατρίδα του. Διαφορετικά, τα παιδιά φέρνουν μουσική από μέρη της Ελλάδας, αλλά και από άλλες χώρες. Αν κάποιο παιδί επιθυμεί να τραγουδήσει μέσα στην τάξη, η ομάδα το ενισχύει.

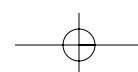
Κλείσιμο

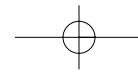
10 λεπτά

Στο κλείσιμο της συνάντησης, ο εκπαιδευτικός παροτρύνει τις υποομάδες να προτείνουν δια του εκπροσώπου τους, μια χώρα ή έναν λαό και τα στοιχεία που έχει πάρει η Ελλάδα από αυτόν, δίνοντας ένα παράδειγμα. Κατόπιν, γράφει στο χαρτόνι του ημερολογίου, γύρω από την υδρόγειο σφαίρα, τις σκέψεις των παιδιών.

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ

7η Συνάντηση 'Όταν χάνω κάτι που αγαπώ

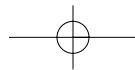
ΣΤΟΧΟΙ

- Να συζητηθεί στην ομάδα το θέμα της απώλειας.
- Να αναγνωριστούν τα συναισθήματα που συνοδεύουν την απώλεια.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Προετοιμασία της αίθουσας.
- Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή).
- Συζήτηση- Βιωματικές Δραστηριότητες.
- Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

7η Συνάντηση

Προετοιμασία της αίθουσας

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά προετοιμάζουν την αίθουσα, όπως και στην προηγούμενη συνάντηση.

Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή)

10 λεπτά

Τα παιδιά διαβάζουν εναλλάξ τις ιστορίες, υποδυόμενα τον ήρωα που επιλέγουν. Στο Τετράδιο του Μαθητή, η απώλεια απεικονίζεται στην ιστορία, όπου αναφέρεται ότι η Νεφέλη χάνει τον παππού της.

Συζήτηση- Βιωματικές Δραστηριότητες

60 λεπτά

Τα παιδιά χωρίζονται σε τρεις υποομάδες αλφαριθμητικά. Απαντούν στα ερωτήματα του τετραδίου του μαθητή. Ο εκπρόσωπος κάθε υποομάδας ανακοινώνει στην ολομέλεια τις απαντήσεις της ομάδας του.

Αφού τα παιδιά εκφράσουν τις σκέψεις τους και πριν περάσουν στις βιωματικές δραστηριότητες, ο εκπαιδευτικός εστιάζει στο συναίσθημα της απώλειας. Λέει με απλά λόγια ότι το να χάσουμε κάτι που αγαπάμε μπορεί να συμβεί σε όλους μας. Εξηγεί ότι όταν ζούμε μια τέτοια εμπειρία μπορεί να νιώθουμε άσχημα, να θυμώνουμε να μη θέλουμε να το συζητάμε, ακόμα και να μη θέλουμε να το θυμόμαστε. Μιλάει για τον χρόνο που απαιτείται προκειμένου να αποδεχθούμε αυτό που συνέβη και να αισθανθούμε καλύτερα. Λέει στην ομάδα ότι μπορεί να χάσουμε κάτι, αλλά συνεχίζουμε να το διατηρούμε μέσα μας με το να το θυμόμαστε και να το μοιραζόμαστε με τους άλλους. Ο εκπαιδευτικός μπορεί για αυτό το θέμα να ανατρέξει στα θέματα προς ενημέρωση στο τέλος του εγχειριδίου, εφόσον το κρίνει σκόπιμο.

Ζητά από τις υποομάδες να σκεφτούν τρόπους που θα τους έκαναν να νιώσουν καλύτερα σε περίπτωση απώλειας ενός δικού τους προσώπου. Στο τέλος της συζήτησης, καλεί τον εκπρόσωπο κάθε ομάδας να γράψει στον πίνακα έναν από τους τρόπους που έχει επιλέξει η ομάδα του.

Επειδή το θέμα της απώλειας διακινεί έντονα συναισθήματα, είναι προτιμότερο η ομάδα να επεξεργαστεί το θέμα μέσα από τη βιωματική δραστηριότητα που ακολουθεί.

Βιωματική Δραστηριότητα

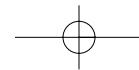
Ο εκπαιδευτικός ζητά από κάθε υποομάδα να σκεφτεί μια ιστορία απώλειας ενός αγαπημένου προσώπου, ζώου ή αντικειμένου, την οποία θα αφηγηθεί στην ολομέλεια μέσω του εκπροσώπου της. Τα παιδιά καλούνται να μιλήσουν για τα συναισθήματα που υποθέτουν ότι νιώθουν οι πρωταγωνιστές της ιστορίας.

Σκοπός αυτής της βιωματικής δραστηριότητας είναι να κατανοήσει το κάθε παιδί ότι κάτι που αγαπά μπορεί να χαθεί και είναι φυσικό να αισθανθεί λύπη, θυμό, φόβο ή όποιο άλλο συναίσθημα προκύψει. Σε αυτή την περίπτωση, είναι βοηθητικό να μοιράζεται τα συναισθήματά του με τους άλλους.

Κλείσιμο

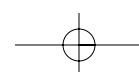
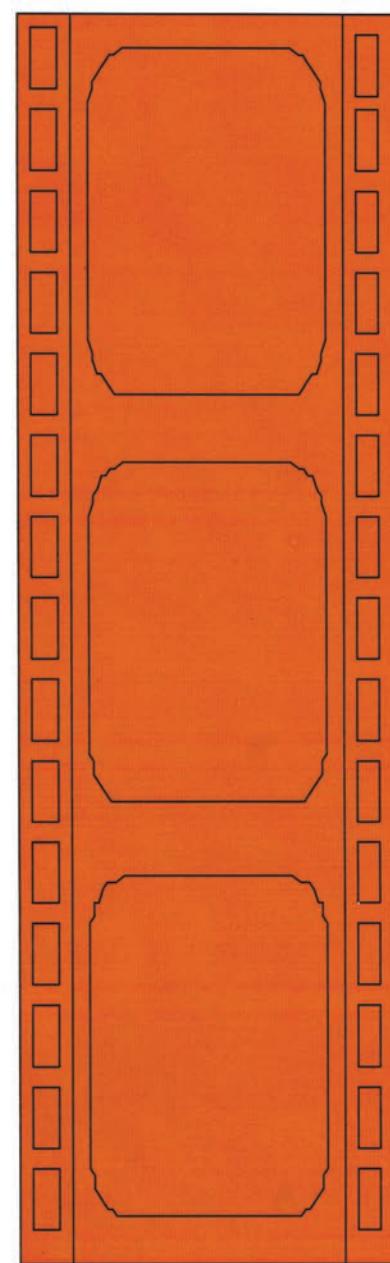
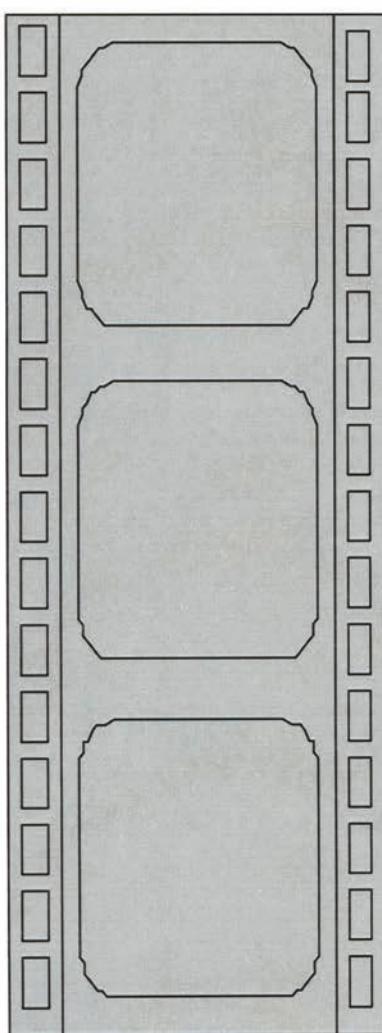
10 λεπτά

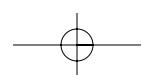
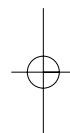
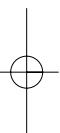
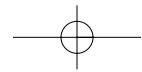
Ο εκπαιδευτικός συμπληρώνει το χαρτόνι του ημερολογίου φτιάχνοντας δύο στήλες κάτω από τον τίτλο «Όταν χάνω κάτι που αγαπώ...». Η μια στήλη γράφει «Νιώθω» και η άλλη «Νιώθω καλύτερα όταν...». Η κάθε υποομάδα, αφού συσκεφθεί, προτείνει μια σκέψη για κάθε στήλη.

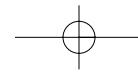

ΟΤΑΝ ΧΑΝΩ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΑΓΑΠΩ

ΝΙΩΘΩ...
ΝΙΩΘΩ
ΚΑΛΥΤΕΡΑ
ΟΤΑΝ...

8η Συνάντηση Σχολική κοινότητα

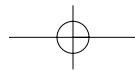
ΣΤΟΧΟΙ

- Να συζητηθεί η έννοια της ομάδας και ο ρόλος που έχει το κάθε παιδί στις δικές του ομάδες
- Να εκφραστούν τα συναισθήματα αποδοχής και απόρριψης που μπορεί να νιώθουν τα παιδιά σε σχέση με την ομάδα στην οποία ανήκουν.
- Να δοθεί η ευκαιρία στα παιδιά να προβάλλουν τον εαυτό τους στο μέλλον, εκφράζοντας τους στόχους και τα συναισθήματά τους.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Προετοιμασία της αίθουσας.
- Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή).
- Συζήτηση- Βιωματικές Δραστηριότητες.
- Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

8η Συνάντηση

Προετοιμασία της αίθουσας

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά προετοιμάζουν την αίθουσα, όπως και στην προηγούμενη συνάντηση.

Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή)

10 λεπτά

Στο Τετράδιο του Μαθητή, παρακολουθούμε την παρέα των παιδιών στο προαύλιο του σχολείου. Τα αγόρια παίζουν ποδόσφαιρο, ενώ τα κορίτσια παρακολουθούν. Στη δεύτερη ιστορία, τα παιδιά βρίσκονται στο καταφύγιό τους και συζητούν για τα όνειρα και τα σχέδιά τους. Οι μαθητές διαβάζουν εναλλάξ τις ιστορίες υποδυόμενοι τον ήρωα που επιλέγουν.

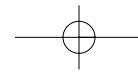
Συζήτηση - Βιωματικές Δραστηριότητες

60 λεπτά

Οι ερωτήσεις που συνοδεύουν την ιστορία έχουν στόχο να ενθαρρύνουν τα παιδιά να μιλήσουν για το πώς νιώθουν μέσα σε μια ομάδα και τον ρόλο που έχουν μέσα σε αυτή. Ο εκπαιδευτικός, έχοντας υπ' όψιν του τα παρακάτω που αφορούν στην ηλικιακή φάση της ομάδας, μπορεί να ενθαρρύνει τη συζήτηση για το θέμα.

Βασικός στόχος της αναπτυξιακής αυτής φάσης είναι η ένταξη του παιδιού στην ομάδα των συνομηλίκων, αλλά και η κοινωνική του αποδοχή. Στην ηλικία αυτή, το παιδί αναζητά όλο και πιο έντονα τη συναναστροφή με άτομα πέραν του οικογενειακού του περιβάλλοντος. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, αξιοποιεί τις νέες δεξιότητες και ικανότητες που έχει κατακτήσει στο προηγούμενο στάδιο. Η ομάδα των συνομηλίκων δεν είναι απλά μια ομάδα παιχνιδιού, αλλά και μια ομάδα αναφοράς που του επιτρέπει να συγκρίνει τις ικανότητες και την προσωπικότητά του με ομοίους του, με τρόπο διαφορετικό από εκείνον με τον οποίο συγκρίνεται με τους γονείς του. Παράλληλα, η ομάδα είναι ένα σημείο αναφοράς, όπου βρίσκει καταφύγιο και στήριξη και όπου έχει την δυνατότητα να ταυτιστεί με συνομηλίκους του. Στην ηλικία των 10 με 12, η επιθυμία της συμμετοχής στην ομάδα και η τάση για συμμόρφωση με τους κανόνες της γίνονται ακόμα πιο έντονες.

Υπάρχουν χαρακτηριστικά που η κάθε ομάδα θεωρεί ως πιο σημαντικά κριτήρια για την αποδοχή ενός παιδιού. Αντίστοιχα, υπάρχουν στοιχεία που αξιολογούνται αρνητικά από την ομάδα και σε μερικές περιπτώσεις, εμποδίζουν την ένταξη του παιδιού σε αυτή. Συχνά, τα παιδιά αναγκάζονται να περιορίσουν σε σημαντικό βαθμό την ατομικότητά τους προκειμένου να γίνουν μέλη μιας ομάδας. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η σχέση του παιδιού με τους συνομηλίκους δεν περιλαμβάνει μόνο θετικές στιγμές. Το παιδί βιώνει συγκρούσεις και απορρίψεις για τις οποίες καλείται να αναπτύξει μηχανισμούς, ώστε να τις ξεπεράσει. Μαθαίνει, επίσης, να ελέγχει τον εαυτό του, καθώς και να βλέπει τα πράγματα και από την οπτική γωνία του άλλου, ώστε να συνεχίσει να είναι αποδεκτό. Κατανοεί ότι για να ανήκει σε μια ομάδα, είναι υποχρεωμένο να μη λειτουργεί εγωκεντρικά.

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να συζητήσει με τα παιδιά τα συναισθήματα που απορρέουν από την αποδοχή ή την απόρριψη από μια ομάδα. Αυτό θα γίνει εφόσον χωριστούν σε υποομάδες ανάλογα με την εποχή των γενεθλίων τους. Τα ερωτήματα, που τίθενται στα παιδιά ένα προς ένα με τη σειρά, είναι τα ακόλουθα:

«Τι νιώθει ένα παιδί όταν γίνεται αποδεκτό από μια ομάδα;»
 «Τι νιώθει ένα παιδί όταν δεν γίνεται αποδεκτό από μια ομάδα;»
 «Για ποιους λόγους ένα παιδί μπορεί να απορριφθεί από μια ομάδα;»

Τα παιδιά συζητούν στην υποομάδα τους και ο εκπρόσωπός τους ανακοινώνει στην ολομέλεια τις απαντήσεις τους. Ο εκπαιδευτικός καλεί τους εκπροσώπους της κάθε υποομάδας να γράψουν στον πίνακα, δίπλα στις λέξεις «αποδοχή» και «απόρριψη», τα συναισθήματα που προέκυψαν από τη συζήτηση.

Βιωματική Δραστηριότητα

Βιωματική Δραστηριότητα (α)

Ο εκπαιδευτικός αναγράφει στον πίνακα τη λέξη «ομάδα» και ενθαρρύνει τα παιδιά να γράψουν σε ένα χαρτί τις ομάδες στις οποίες ανήκουν (σχολική τάξη, ομάδα ποδοσφαίρου, ομάδα της γειτονιάς, ομάδα του χορού...). Στη συνέχεια, σχεδιάζει στον πίνακα δύο στήλες με τους παρακάτω τίτλους :

Νιώθω όμορφα
στην ομάδα όταν:

Νιώθω δύσκολα
στην ομάδα όταν:

Τα παιδιά ενθαρρύνονται να γεμίσουν τις δύο στήλες με ιδέες που έχουν από τη δική τους συμμετοχή στις ομάδες τους και να τις συζητήσουν με τα παιδιά της υποομάδας τους. Ο εκπρόσωπός τους διαβάζει πέντε ιδέες που έχει επιλέξει η κάθε υποομάδα. Η ολομέλεια επιλέγει μια από τις ιδέες κάθε υποομάδας, ώστε να καταγραφεί στο ημερολόγιο.

Σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά την έννοια της ομάδας και να εκφράσουν τα θετικά και τα αρνητικά συναισθήματα που πηγάζουν μέσα από αυτήν.

Βιωματική Δραστηριότητα (β)

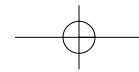
Ο εκπαιδευτικός ζητά από κάθε παιδί να γράψει σε ένα χαρτί πώς φαντάζεται τον εαυτό του μετά από δέκα χρόνια. Προτείνει να βάλουν αυτό το χαρτί σε ένα φάκελο και να το σφραγίσουν. Τους λέει ότι μπορούν να τον ξανανοίξουν μετά από μερικά χρόνια για να συγκρίνουν τις σκέψεις τους και τα όνειρά τους με εκείνα της συγκεκριμένης χρονικής στιγμής.

Σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι να προβληθούν τα παιδιά στο μέλλον και να εκφράσουν τους στόχους τους.

Κλείσιμο

10 ΛΕΠΤΑ

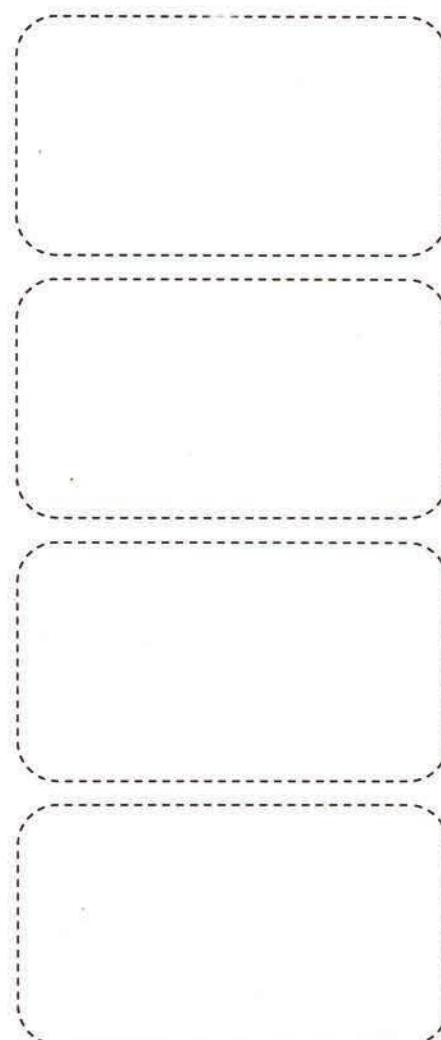
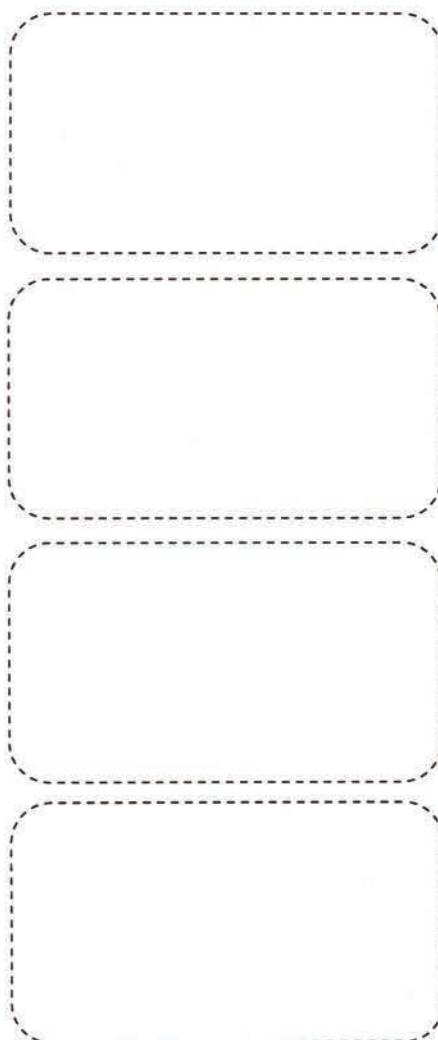
Στο τέλος αυτής της συνάντησης, ο εκπαιδευτικός προσθέτει τις τέσσερις κεντρικές ιδέες, που πρότειναν τα παιδιά στην πρώτη βιωματική δραστηριότητα στο ημερολόγιο, τις συνοψίζει και αναφέρει ότι η κάθε ομάδα στην οποία ανήκουμε μας προσφέρει διαφορετικά συναισθήματα και εμπειρίες.

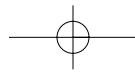

ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Νιώθω
όμορφα στην
ομάδα όταν...

Νιώθω
δύσκολα στην
ομάδα όταν...

9η Συνάντηση Πώς βλέπω εγώ τους άλλους;

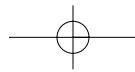
ΣΤΟΧΟΙ

- Να συζητηθούν οι οπτικές γωνίες από τις οποίες αντιμετωπίζεται η ίδια κατάσταση από διαφορετικούς ανθρώπους.
- Να κατανοήσουν τα παιδιά ότι κάθε κατάσταση μπορεί να βιώνεται με διαφορετικό τρόπο από τον καθένα και να προκαλεί διαφορετικά συναισθήματα.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Προετοιμασία της αίθουσας.
- Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή).
- Συζήτηση-Βιωματικές Δραστηριότητες.
- Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

9η Συνάντηση

Προετοιμασία της αίθουσας

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά προετοιμάζουν την αίθουσα, όπως και στην προηγούμενη συνάντηση.

Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή)

10 λεπτά

Οι μαθητές διαβάζουν εναλλάξ τις ιστορίες υποδυόμενοι τον ήρωα που επιλέγουν. Στο Τετράδιο του Μαθητή, παρακολουθούμε την παρέα των παιδιών να κάνουν βόλτα με τα ποδήλατα και τη Νεφέλη να πέφτει από το ποδήλατό της.

Συζήτηση-Βιωματικές Δραστηριότητες

60 λεπτά

Τα παιδιά χωρίζονται σε τέσσερις υποομάδες με έναν από τους τρόπους που έχει προαναφερθεί στις προηγούμενες συναντήσεις (χαρτάκια τεσσάρων χρωμάτων, τυφλόμυγα, εποχή γενεθλίων, σειρά θρανίων, χαρτάκια από το 1 έως το 4, πρώτος με τον τελευταίο του κύκλου, αλφαριθμητικά). Στο Τετράδιο του Μαθητή, καλούνται να περιγράψουν από την οπτική γωνία της Νεφέλης τον φίλο της τον Νίκο, ο οποίος εμφανίζει φοβίες και τίκ. Η κάθε υποομάδα συζητά τα παρακάτω ερωτήματα ένα προς ένα με τη σειρά:

«Όλα τα παιδιά της παρέας βλέπουν τον Νίκο με τον ίδιο τρόπο;»

«Εσάς σας βλέπουν όλοι με τον ίδιο τρόπο;»

Ο εκπρόσωπος κάθε υποομάδας ανακοινώνει τις απαντήσεις στην ολομέλεια. Ο εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα τα συμπεράσματα των παιδιών.

Βιωματικές Δραστηριότητες (α)

Ο εκπαιδευτικός προτείνει στα παιδιά όλων των υποομάδων να περιγράψουν γραπτώς σε μια κόλλα χαρτί έναν ήρωα που θα επιλέξουν όλοι μαζί.

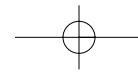
Στη συνέχεια, αφού οι υποομάδες περιγράψουν γραπτώς τον ήρωα, ρίχνουν το χαρτί σε ένα κουτί. Μετά ένα παιδί από κάθε υποομάδα τραβάει ένα χαρτί μέσα από το κουτί και το διαβάζει δυνατά στην τάξη. Ο εκπαιδευτικός ανακεφαλαιώνει τις σκέψεις των παιδιών.

Σκοπός της βιωματικής δραστηριότητας είναι να αντιληφθούν τα παιδιά τον διαφορετικό τρόπο με τον οποίο ο κάθε άνθρωπος βλέπει τον άλλο.

Βιωματικές Δραστηριότητες (β)

Τα παιδιά της υποομάδας συζητούν μεταξύ τους πώς πέρασαν σε μια επίσκεψη με το σχολείο σε ένα μουσείο, ένα θέατρο, κ.λ.π. Ο εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα τους χαρακτηρισμούς πολύ καλά, καλά, μέτρια, όχι πολύ καλά, χάλια. Τα παιδιά αντιγράφουν σε μια κόλλα χαρτί τους χαρακτηρισμούς αυτούς και το καθένα με τη σειρά του συμπληρώνει αυτό που ένιωσε. Ακολουθεί συζήτηση στην υποομάδα για τη διαπίστωση ότι όλα τα παιδιά δεν χαρακτήρισαν με τον ίδιο τρόπο την επίσκεψη. Τα συμπεράσματα κάθε υποομάδας ανακοινώνονται στην ολομέλεια από τον εκπρόσωπό της και συγκρίνονται με αυτά των άλλων ομάδων.

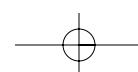
Σκοπός της βιωματικής δραστηριότητας είναι να κατανούσουν τα παιδιά ότι κάθε κατάσταση μπορεί να βιώνεται με άλλο τρόπο από τον καθένα και να προκαλεί διαφορετικά συναισθήματα.

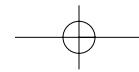

10 ΛΕΠΤΑ

Κλείσιμο

Στο τέλος της συνάντησης, ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο γεγονός ότι όλοι οι άνθρωποι δεν βλέπουν τα πράγματα από την ίδια οπτική γωνία, με συνέπεια να σχηματίζουν διαφορετική άποψη για πρόσωπα και καταστάσεις. Στο ημερολόγιο, κολλά τη φωτογραφία ενός πίνακα και ζητά από τα παιδιά, φεύγοντας από τη συνάντηση, να συμπληρώσουν τους χαρακτηρισμούς τους με +.

καπουλάκικό

--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--

αραιό

--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--

μέτριο

--	--	--	--	--	--	--	--

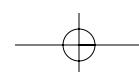
--	--	--	--	--	--	--	--

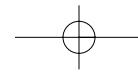
άσυρμο

--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--

Γυμνό και νεκρή φύση, 1931, Πάμπλο Πικάσο.

ΙΟη Συνάντηση Παιδί και τηλεόραση

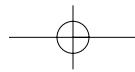
ΣΤΟΧΟΙ

- Να εκφράσει το παιδί τις σκέψεις του για την τηλεόραση.
- Να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά συναισθήματα που γεννιούνται μέσα από τα διάφορα τηλεοπτικά προγράμματα.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Προετοιμασία μαθήματος.
- Αφήνοντας της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή).
- Συζήτηση- Βιωματικές Δραστηριότητες.
- Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

Ι0η Συνάντηση

Προετοιμασία της αίθουσας

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά προετοιμάζουν την αίθουσα, όπως και στην προηγούμενη συνάντηση.

Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή)

10 λεπτά

Οι μαθητές διαβάζουν εναλλάξ τις ιστορίες υποδυόμενοι τον ήρωα που επιλέγουν. Στο Τετράδιο του Μαθητή, η παρέα συζητά για τις εκπομπές που παρακολουθεί.

Συζήτηση-Βιωματικές Δραστηριότητες

60 λεπτά

Οι ερωτήσεις που έπονται της ιστορίας έχουν στόχο να ενθαρρύνουν τα παιδιά να μιλήσουν για την τηλεόραση. Οι μαθητές χωρίζονται σε υποομάδες με έναν από τους τρόπους που έχει προαναφερθεί (χαρτάκια τεσσάρων χρωμάτων, τυφλόμυγα, εποχή γενεθλίων, σειρά θρανίων, χαρτάκια από το 1 έως το 4, πρώτος με τον τελευταίο του κύκλου, αλφαριθμητικά) και συζητούν τα ερωτήματα ένα προς ένα με τη σειρά που προτείνονται. Ο εκπρόσωπός τους ανακοινώνει τις απαντήσεις τους στην ολομέλεια και ακολουθεί συζήτηση ώστε να συνειδητοποιήσουν τους τρόπους που επιλέγουν τηλεοπτικά προγράμματα.

Βιωματική Δραστηριότητα

Τα παιδιά κάθε υποομάδας αναλαμβάνουν να φτιάξουν ένα φανταστικό τηλεοπτικό πρόγραμμα που θα τους άρεσε να δουν. Ο εκπρόσωπος της κάθε ομάδας αναλαμβάνει να παίξει τον ρόλο του παρουσιαστή του προγράμματος της ομάδας του. Τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας αναλαμβάνουν να παίζουν ρόλους που σχετίζονται με το θέμα που έχει επιλεγεί, όπως για παράδειγμα τον ρόλο του εικονολόγητη, του παρουσιαστή, του κοινού, κτλ. Μετά την παρουσίαση των φανταστικών σεναρίων, τα παιδιά συζητούν στην υποομάδα τα ακόλουθα ερωτήματα, που θέτει ο εκπαιδευτικός ανά 5 λεπτά:

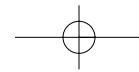
«Γιατί επιλέξατε αυτό το πρόγραμμα;»

«Παρακολουθείτε κάποιο πρόγραμμα στην τηλεόραση που να έχει κοινά σημεία με το δικό σας φανταστικό πρόγραμμα;»

«Τι συναισθήματα σας προκαλούν οι διάφορες εκπομπές που παρακολουθείτε;»

Στόχος της άσκησης είναι να αντιληφθεί το παιδί το δημιουργικό κομμάτι της τηλεόρασης και να κάνει τη σύνδεση ανάμεσα στη συναίσθημα (που μπορεί να είναι φόβος, χαρά, λύπη, θυμός) και το ερέθισμα (τηλεόραση). Ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει τη συγκεκριμένη άσκηση για να μιλήσει για τη σημασία και τη δύναμη της επιλογής των τηλεοπτικών προγραμμάτων.

Ο εκπρόσωπος κάθε υποομάδας ανακοινώνει στην ολομέλεια τις σκέψεις των παιδιών.

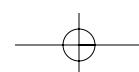

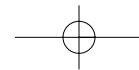
🕒 10 ΛΕΠΤΑ

Κλείσιμο

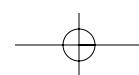
Στο κλείσιμο της συνάντησης αυτής, ο εκπαιδευτικός συνοψίζει μιλώντας για τη σπουδαιότερη της πρωτοβουλίας στην επιλογή τηλεοπτικών προγραμμάτων, ώστε το παιδί να μην αποτελεί παθητικό δέκτη των μηνυμάτων της τηλεόρασης που δεν μπορεί πάντα να διαχειρίζεται.

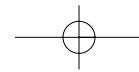
Καλεί τα παιδιά να προτείνουν, δια μέσου του εκπροσώπου τους, δύο χαρακτηρισμούς για το ιδανικό τηλεοπτικό πρόγραμμα και δύο συναισθήματα που θα προκαλούσε. Στη συνέχεια, καταγράφει τα λεγόμενα των παιδιών στο ημερολόγιο.

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Ηη Συνάντηση Φιλία

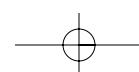
ΣΤΟΧΟΙ

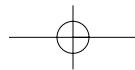
- Να μιλήσει το παιδί για την αξία της φιλίας.
- Να εκφράσει τα συναισθήματά του για τη φιλία.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Προετοιμασία της αίθουσας.
- Συζήτηση-Βιωματικές Δραστηριότητες.
- Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

ΙΙη Συνάντηση

Προετοιμασία της αίθουσας

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά προετοιμάζουν την αίθουσα, όπως και στην προηγούμενη συνάντηση.

Συζήτηση - Βιωματικές Δραστηριότητες

70 λεπτά

Είναι σκόπιμο για τον εκπαιδευτικό να γνωρίζει ότι όλο το τετράδιο επικεντρώνεται στο θέμα της φιλίας, μέσα από τις ιστορίες μιας παρέας παιδιών που μοιράζονται ευχάριστες και δυσάρεστες εμπειρίες. Πιο συγκεκριμένα, στο Τετράδιο του Μαθητή, στο κεφάλαιο που αναφέρεται στη φιλία μέσα από μια σειρά εικόνων, αναδύονται οι σχέσεις των παιδιών.

Οι μαθητές xωρίζονται σε υποομάδες με έναν από τους τρόπους που έχει προαναφερθεί (χαρτάκια τεσσάρων χρωμάτων, τυφλόμυγα, εποχή γενεθλίων, σειρά θρανίων, χαρτάκια από το 1 έως το 4, πρώτος με τον τελευταίο του κύκλου, αλφαριθμητικά). Ενθαρρύνονται να παρατηρήσουν τις εικόνες και να απαντήσουν σε καθημιά από τις ερωτήσεις που τις ακολουθούν. Με αυτόν τον τρόπο, τα παιδιά ενισχύονται να μιλήσουν για τους φίλους τους, για τον τρόπο που αντιλαμβάνονται την φιλία, αλλά και για τα συναισθήματα που τους δημιουργεί.

Ο εκπαιδευτικός προσκαλεί κάθε υποομάδα να επιλέξει την ιστορία που της άρεσε περισσότερο και να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα, δίνοντας χρόνο για την επεξεργασία της καθεμιάς:

«Γιατί διαλέξατε αυτή την ιστορία;»
«Σας θυμίζει κάποια δική σας ιστορία;»

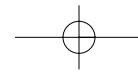
Ο εκπρόσωπος κάθε υποομάδας ανακοινώνει τις απαντήσεις της ομάδας του στα ερωτήματα του τετραδίου. Επίσης, μιλά για την ιστορία που επιλέχτηκε και αιτιολογεί την επιλογή αυτή στην ολομέλεια.

Βιωματική Δραστηριότητα

Το κάθε παιδί γράφει σε μια κόλλα χαρτί τα στοιχεία που θεωρεί ότι τον κάνουν καλό φίλο. Για παράδειγμα :

«Κάνω τους φίλους μου να γελάνε»
«Ξέρω να κρατάω τα μυστικά των φίλων μου»

Στη συνέχεια, καλεί τα παιδιά να παρουσιάσουν τον εαυτό τους στην υποομάδα τους και να μιλήσουν για τους λόγους που τους κάνουν να είναι καλοί φίλοι. Όταν τελειώσουν οι παρουσιάσεις, τα παιδιά ανακοινώνουν μέσω του εκπροσώπου τους στην ολομέλεια πέντε στοιχεία που χαρακτηρίζουν έναν καλό φίλο.

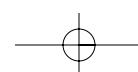

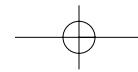
10 ΛΕΠΤΑ

Κλείσιμο

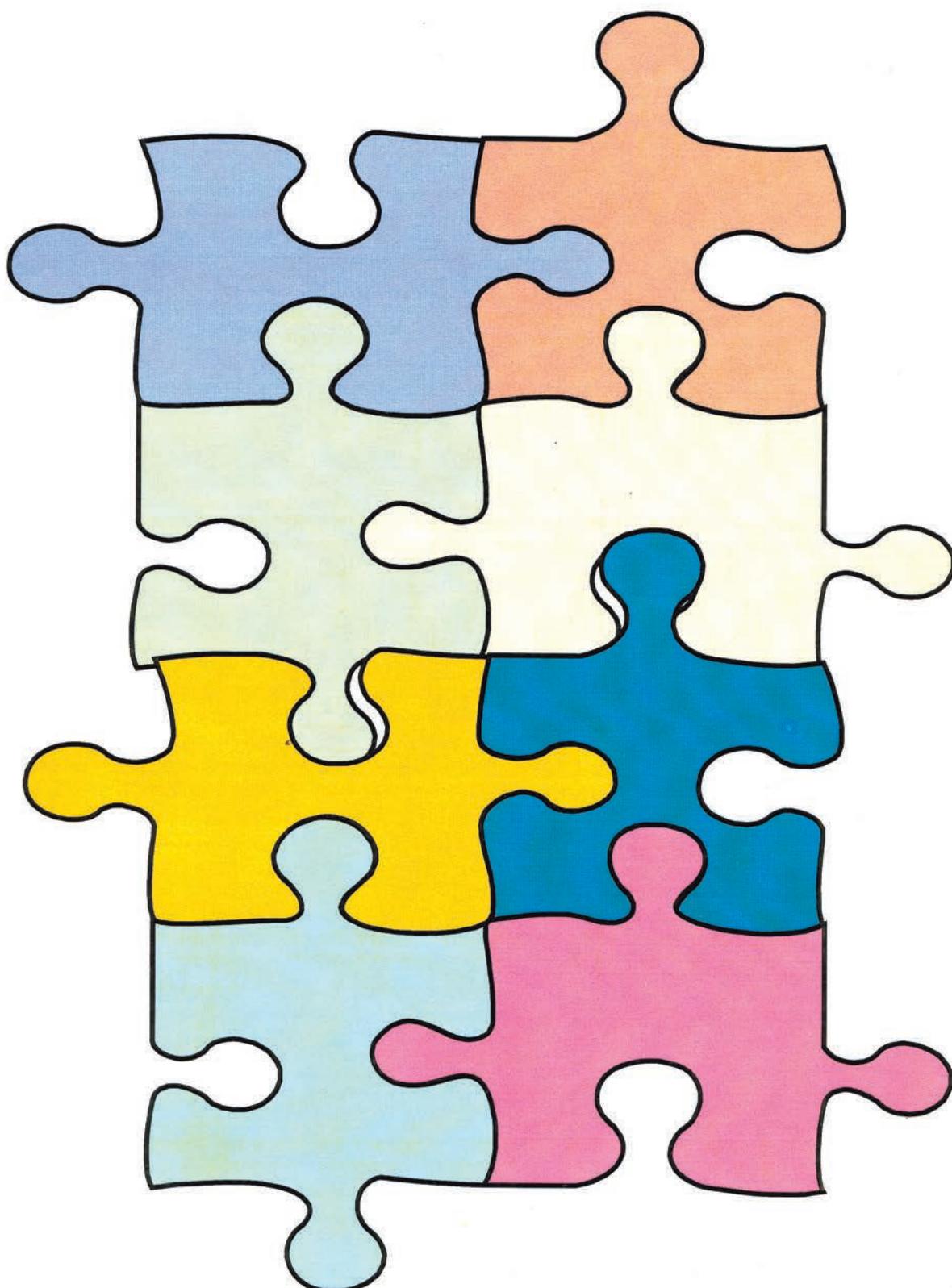
Στο τέλος της συνάντησης, ο εκπαιδευτικός ανακεφαλαιώνει συνοπτικά τα όσα ειπώθηκαν γύρω από το θέμα της φιλίας. Στη συνέχεια, ζητά από τον εκπρόσωπο κάθε υποομάδας να επιλέξει δύο στοιχεία που χαρακτηρίζουν έναν καλό φίλο, από αυτά που πρότειναν οι άλλες ομάδες. Στο τέλος, σημειώνει στο ημερολόγιο αυτές τις λέξεις.

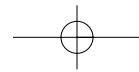
Ο εκπαιδευτικός υπενθυμίζει στα παιδιά ότι η επόμενη συνάντηση θα είναι η τελευταία και ότι όποιο παιδί επιθυμεί, μπορεί να φέρει το ημερολόγιο με τις σημειώσεις που κράτησε από την αρχή της χρονιάς.

ΦΙΛΙΑ

Ι2η Συνάντηση Επίλογος

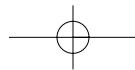
ΣΤΟΧΟΙ

- Να συζητηθεί το θέμα του αποχωρισμού.
- Να συζητηθούν τα συναισθήματα που δημιουργεί ο αποχωρισμός.
- Να εκφράσει η ομάδα τα συναισθήματα που βίωσε κατά τη διάρκεια των συναντήσεων.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Προετοιμασία μαθήματος.
- Αφήγηση της ιστορίας (Τετράδιο του Μαθητή).
- Συζήτηση- Βιωματικές Δραστηριότητες.
- Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

12η Συνάντηση

Προετοιμασία της αίθουσας

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά προετοιμάζουν την αίθουσα, όπως και στην προηγούμενη συνάντηση.

Αφήγηση της ιστορίας

10 λεπτά

Τα παιδιά χωρίζονται σε τέσσερις υποομάδες με έναν από τους τρόπους που έχει προαναφερθεί (χαρτάκια τεσσάρων χρωμάτων, τυφλόμυγα, εποχή γενεθλίων, σειρά θρανίων, χαρτάκια από το 1 έως το 4, πρώτος με τον τελευταίο του κύκλου, αλφαβητικά) και καλούνται να περιγράψουν την τελευταία εικόνα.

Συζήτηση- Βιωματικές Δραστηριότητες

50 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός, σε αυτή τη συνάντηση, συζητά με την ομάδα το γεγονός πως κάθε άνθρωπος βιώνει το συναίσθημα του αποχωρισμού πολλές φορές στη ζωή του. Αποχωρίζεται ευχάριστες ή δυσάρεστες καταστάσεις με αποτέλεσμα να νιώθει διαφορετικά συναίσθηματα και να έχει να διαχειριστεί διαφορετικές σκέψεις.

Το ζητούμενο είναι να αποδεχόμαστε την απώλεια διαπραγματευόμενοι τα συναίσθηματα που μας δημιουργεί, ώστε να μπορέσουμε να απολαύσουμε τη νέα πραγματικότητα που ξεδιπλώνεται μπροστά μας.

Ο εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να βρουν έναν τίτλο για την εικόνα του τετραδίου του μαθητή, να τον ανακοινώσουν δια του εκπροσώπου τους στην ολομέλεια και να αιτιολογήσουν την επιλογή τους. Τους προτρέπει επίσης να συζητήσουν στην υποομάδα τα παρακάτω ερωτήματα ένα προς ένα με τη σειρά:

«Πώς νιώθουν τα παιδιά σε αυτή την εικόνα;»

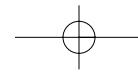
«Τι σκέφτονται όταν έρχεται η ώρα να αποχωριστούν τους φίλους τους;»

«Πώς νιώθουν όταν έρχεται η ώρα να αποχωριστούν τους φίλους τους;»

Ο εκπρόσωπος κάθε υποομάδας ανακοινώνει στην ολομέλεια τις απαντήσεις της ομάδας του. Ο εκπαιδευτικός ανακεφαλαιώνει και δίνει χρόνο για απορίες και σχόλια.

Βιωματικές δραστηριότητες (α)

Ο εκπαιδευτικός προτείνει στα παιδιά να φανταστούν μια ιστορία όπου κάποιος αποχωρίζεται κάτι που του αρέσει πολύ και να σκεφτούν τι συναίσθηματα νιώθει. Ο εκπρόσωπος της πρώτης υποομάδας αφηγείται την ιστορία και η δεύτερη ομάδα καλείται να προτείνει τρόπους με τους οποίους ο πρωταγωνιστής θα ένιωθε καλύτερα. Το ίδιο γίνεται με όλες τις ομάδες.

Βιωματικές δραστηριότητες (β)

Στη δεύτερη συνάντηση, ο εκπαιδευτικός είχε προτείνει στους μαθητές που θα το επιθυμούσαν να κρατήσουν ημερολόγιο μετά από κάθε συνάντηση, γράφοντας σκέψεις και συναισθήματα. Όποιο από τα παιδιά επιθυμεί, καλείται να μοιραστεί τις σημειώσεις του με την υπόλοιπη ομάδα.

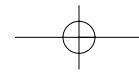
Οι δραστηριότητες αυτές βοηθούν την ομάδα να εκφραστεί συναισθηματικά για το σύνολο των συναντήσεων, αλλά και να αποφορτίσει τα συναισθήματα που δημιουργεί η ολοκλήρωση μιας ομαδικής διεργασίας.

Συζήτηση και κλείσιμο

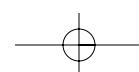
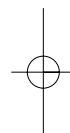
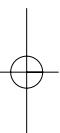
20 λεπτα

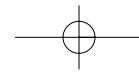
Στη τέλος της συνάντησης, τα παιδιά και ο εκπαιδευτικός συζητούν πάλι το συμβόλαιο. Συμφωνούν από κοινού για τους όρους που θα τηρούν και μετά το τέλος της σχολικής χρονιάς. Ο εκπαιδευτικός ανακεφαλαιώνει τα βασικά θέματα που τους απασχόλησαν κατά την διάρκεια των συναντήσεων και καλεί τα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματά τους για την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς.

Ο καθένας φτιάχνει μια ζωγραφιά με τον τίτλο «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις». Ο εκπαιδευτικός συγκεντρώνει τις ζωγραφιές για να τις επισυνάψει στο ημερολόγιο. Στη συνέχεια, επιστρέφει στην πρώτη σελίδα του ημερολογίου και ζητά από την κάθε συννεφάκι και τη συμπληρώνει από κάτω. Το ημερολόγιο της ψυχικής υγείας έχει ολοκληρωθεί.

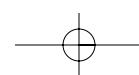
A decorative illustration of a green scroll or piece of paper on the left side of the main text. The word 'Ερτασε' is written in a stylized, colorful font (blue, green, yellow, red) that overlaps the scroll's edge.

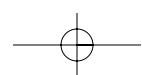
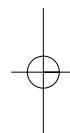
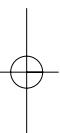
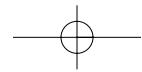
Ερτασε το τέλος!

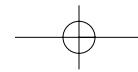

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ - ΓΟΝΕΙΣ

Ιη Συνάντηση Εκπαιδευτικού - Γονέων

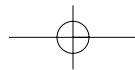
ΣΤΟΧΟΙ

- Να ενημερωθούν οι γονείς για την αξία, τους στόχους και το περιεχόμενο του προγράμματος «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις».
- Να συζητήσουν για τη σπουδαιότητα της συνεργασίας εκπαιδευτικού-γονέα.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Υποδοχή των γονέων.
- Ενημέρωση.
- Κλείσιμο - Συζήτηση.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

Η Συνάντηση Εκπαιδευτικού – Γονέων

Υποδοχή των γονέων

10 λεπτα

Ο εκπαιδευτικός υποδέχεται τους γονείς, τους προτείνει να καθίσουν σε κύκλο, ώστε να διευκολυνθεί η ενημέρωση και η συζήτηση που ακολουθεί. Στη συνέχεια συστήνονται μεταξύ τους.

Ενημέρωση και Συζήτηση

60 λεπτα

Ενημέρωση των γονέων:

Για την αξία και τους στόχους του προγράμματος.

Σε αυτό το σημείο, ο εκπαιδευτικός καλείται να ενημερώσει τους γονείς για την ενότητα «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις».

Η ενότητα «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις» αποτελεί ένα πεδίο έκφρασης και συμβολισμού των συναισθημάτων, αλλά και επαφής και αποδοχής των συναισθημάτων των άλλων.

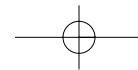
Ο ρόλος της ενότητας αυτής είναι να διαπραγματευτεί θέματα που σχετίζονται με το ηλικιακό φάσμα στο οποίο ανήκουν τα παιδιά, με στόχο την ενίσχυση της προσωπικότητας τους και τη διευκόλυνση της ένταξής τους στη σχολική κοινότητα και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Η προσέγγιση αυτή δεν αποτελεί μια προσπάθεια προσαρμογής των παιδιών σε κανόνες ή πρότυπα συμπεριφοράς. Το βασικό σκεπτικό πάνω στο οποίο στηρίζεται η προσπάθεια αυτή είναι να καταστήσει το σχολείο ένα υποστηρικτικό σύστημα προς το παιδί και έτσι να το βοηθήσει να ενισχύσει τα θεμέλια της εμπιστοσύνης στον εαυτό του και τους άλλους.

Είναι σημαντικό να ειπωθεί εξ' αρχής από τον εκπαιδευτικό ότι βασικός στόχος της ενότητας αυτής είναι η πρωτογενής πρόληψη, η οποία αφορά στη δράση που καλύπτει όλες τις δραστηριότητες που στοχεύουν να περιορίσουν και να προλάβουν τις περιπτώσεις παθογένειας σε έναν πληθυσμό.

Στο σχολικό πλαίσιο, ο ρόλος της είναι να εντοπίσει τους παράγοντες και τις συνθήκες εκείνες που θα μπορούσαν δυνητικά να παρεμποδίσουν την ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, αλλά κυρίως να αναπτύξει τις δεξιότητες και ικανότητες εκείνες που θα διευκολύνουν και θα υποστηρίξουν τα παιδιά στη σχέση τους με τον εαυτό τους, την οικογένειά τους, το σχολείο και την κοινωνία.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός θα ήταν απαραίτητο να μιλήσει στους γονείς για τον ρόλο που θα έχει ο ίδιος μέσα στις συναντήσεις της ενότητας «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις». Ο ρόλος του εδώ δεν είναι η μετάδοση γνώσεων, αλλά η διαμόρφωση σχέσης με το παιδί, η οποία συμβάλλει στην ευρύτερη ένταξη και εναρμόνιση εαυτού και περιβάλλοντος. Ο ίδιος καλείται να ενισχύσει τη συνεργασία όλων των παιδιών της ομάδας και να ενθαρρύνει την έκφραση διαφορετικών απόψεων στηριζόμενος στο μαθητοκεντρικό μοντέλο πρόσληψης γνώσεων.

Σε αυτή την προσπάθεια, σπουδαίο ρόλο κατέχει η τεχνική προσέγγισης των θεμάτων που θα μας απασχολήσουν κατά τη διάρκεια των συναντήσεων της ενότητας «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις». Μια προτεινόμενη τεχνική είναι η ώρα του κύκλου (circle time), στην οποία οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός τοποθετούν σε μια γωνιά τα θρανία τους, κάθονται κυκλικά, είτε σε καρέκλες είτε στο πάτωμα, έτσι ώστε να έχουν καλύτερη επαφή (βλεμματική και

ακουστική). Η σημαντικότητα της κυκλικής διάταξης στο χώρο έγκειται στο γεγονός ότι μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για καλύτερη επαφή μεταξύ των μαθητών, επικοινωνία, ανταλλαγή απόψεων και αλληλεπίδραση. Με αυτό τον τρόπο, τα παιδιά συμμετέχουν, συζητούν θέματα εξωσχολικού ενδιαφέροντος και τους δίνεται κοινός «χώρος» προς επίλυση θεμάτων που προκύπτουν μεταξύ τους.

Ενημέρωση των γονέων:

Για το περιεχόμενο του προγράμματος «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις».

Σε αυτό το σημείο, ο εκπαιδευτικός καλείται να ενημερώσει τους γονείς για το περιεχόμενο της ενότητας.

Η ενότητα «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις», που απευθύνεται στα παιδιά ηλικίας 8 έως 12 ετών, χωρίζεται σε 12 δίωρες συναντήσεις.

Στις συναντήσεις, παρουσιάζονται τα ακόλουθα θέματα:

1η Συνάντηση. «Ελάτε να γνωριστούμε». Στη συνάντηση αυτή στόχος είναι η επαφή των παιδιών με τα θέματα που θα συζητηθούν στο σύνολο των συναντήσεων, αλλά και η γνωριμία με την τεχνική με την οποία θα προσεγγιστεί η ενότητα της «Ψυχικής Υγείας και των Διαπροσωπικών Σχέσεων».

2η Συνάντηση. «Ποιος είμαι;» Εκπαιδευτικός και μαθητές συζητούν για τη μοναδικότητα του κάθε παιδιού, την έννοια της ατομικής αξίας, της ευγενούς άμιλλας, των συναισθημάτων που τη συνοδεύουν, άλλα και του ρόλου που μπορεί να έχει στη ζωή μας. Επίσης, τα παιδιά καλούνται να μιλήσουν για συναισθήματα που δεν μπορούν να διαχειριστούν.

3η Συνάντηση. «Πώς είμαι;» Στη συνάντηση αυτή το παιδί έρχεται σε επαφή με το θέμα της διαφορετικότητας και ανακαλύπτει τρόπους διεκδίκησης της συμμετοχής του στην ομάδα.

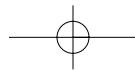
4η Συνάντηση. «Πώς με βλέπουν οι άλλοι; - Οικογένεια». Στη συνάντηση αυτή στόχος είναι να ενθαρρυνθούν τα παιδιά να μιλήσουν για τις οικογένειές τους, αλλά και να εκφράσουν τα συναισθήματα που προκύπτουν από τον τρόπο που βιώνουν τις σχέσεις μέσα στην οικογένειά τους.

5η Συνάντηση. «Πώς με βλέπουν οι άλλοι; - Άλλαγές στην οικογένεια». Στη συνάντηση αυτή, στόχος είναι να συζητηθούν οι αλλαγές που συμβαίνουν στο οικογενειακό περιβάλλον, αλλά και να μιλήσουν τα παιδιά για τα συναισθήματα που συνοδεύουν τις αλλαγές αυτές.

6η Συνάντηση. «Διαπολιτισμικότητα». Ο στόχος της συνάντησης αυτής είναι η συζήτηση για θέματα διαπολιτισμικότητας και η επαφή των παιδιών με στοιχεία διαφορετικών πολιτισμών.

7η Συνάντηση. «Όταν χάνω κάτι που αγαπώ». Το κεντρικό θέμα της συνάντησης αυτής είναι η απώλεια. Στόχος είναι να ενισχυθεί το παιδί να μιλήσει για την απώλεια και να εκφράσει τη συναισθηματική του κατάσταση.

8η Συνάντηση. «Σχολική Κοινότητα». Στη συνάντηση αυτή τα παιδιά συζητούν θέματα που αφορούν στον ρόλο τους μέσα στην ομάδα, στην ένταξή τους σε αυτή και στα συναισθήματα που βιώνουν. Επίσης, τους δίνεται η ευκαιρία να προβάλλουν τον εαυτό τους στο μέλλον, εκφράζοντας τους στόχους και τα συναισθήματα τους.

9η Συνάντηση. «Πώς βλέπω εγώ τους άλλους;» Με αφορμή την ιστορία, η ομάδα συζητά τις οπτικές γωνίες από τις οποίες βιώνεται και αντιμετωπίζεται η ίδια κατάσταση από διαφορετικούς ανθρώπους.

10η Συνάντηση. «Παιδί και Τηλεόραση». Το κεντρικό θέμα είναι η τηλεόραση και ο τρόπος που μας κάνει να νιώθουμε.

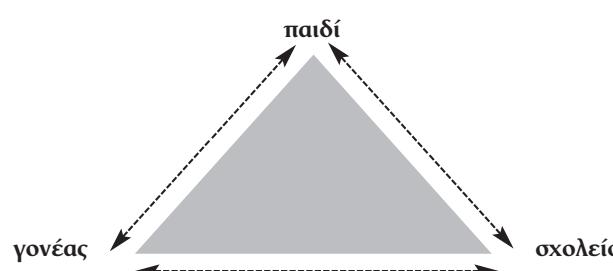
11η Συνάντηση. «Φιλία». Στη συνάντηση αυτή, τα παιδιά μιλούν για τη φιλία και τις σχέσεις μεταξύ τους.

12η Συνάντηση. «Επίλογος». Στη συνάντηση αυτή, η ομάδα συζητά το θέμα του αποχωρισμού και τα συναισθήματα που προκαλεί.

Αφού ο εκπαιδευτικός μιλήσει στους γονείς για τη σπουδαιότητα, την αξία και τους στόχους του προγράμματος, τους επισημαίνει ότι η προσπάθεια αυτή θα ήταν ημιτελής χωρίς τη συνδρομή τους.

Η ενεργοποίηση των γονέων και η συνεργασία τους με τον εκπαιδευτικό είναι ιδιαίτερα σημαντική αφού οι γονείς, ο εκπαιδευτικός και το παιδί αποτελούν ένα δυναμικό σύστημα, τα μέλη του οποίου αλληλεπιδρούν συνεχώς. Με απλά λόγια, η οποιαδήποτε παρέμβαση και δράση προς όφελος του παιδιού προϋποθέτει και ενισχύεται μέσα από τη συνεχή συνεργασία γονέα και εκπαιδευτικού.

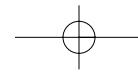
Το σύστημα «παιδί, σχολείο, γονείς»

Η οικογένεια, ανεξάρτητα από τη δομή της, είναι ένα σύστημα που εξ' ορισμού αποτελείται από μέλη που βρίσκονται σε καθημερινή συναλλαγή και αλληλεπίδραση. Οι αξίες, οι ρόλοι και ο βαθμός ψυχοσυναισθηματικής συναλλαγής των μελών της παίζουν άμεσο ή έμμεσο ρόλο στη διατήρηση ή όχι της ομοιόστασης της οικογένειας. Τα τρία αυτά βασικά στοιχεία επηρεάζουν το σύστημά της και την προσαρμοστικότητά της μέσα στην κοινωνία. Είναι πολύ σημαντικό οι γονείς να έχουν πρώτα ξεκαθαρίσει τα δικά τους προσωπικά όρια, να νιώθουν ασφαλείς σχετικά με αυτά, ώστε να βοηθήσουν το παιδί τους, να οριοθετήσει τον εαυτό του. Με παρόμοιο τρόπο, γονείς που έχουν ξεκαθαρίσει τα δικά τους όρια και αισθάνονται ασφαλείς ως προς την ταυτότητά τους, αυτόματα δημιουργούν σχέσεις, μέσω των οποίων το παιδί μπορεί να ορίσει τον εαυτό του, ακόμα και χωρίς κάποια συνειδητή προσπάθεια.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ανάγκη για τη συνεργασία αυτή γίνεται ακόμα πιο επιτακτική στη σημερινή εποχή που χαρακτηρίζεται από συνεχείς και ραγδαίες αλλαγές, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά τη λειτουργία και τη συνοχή της οικογένειας.

Το πιο δύσκολο, όμως, στοιχείο των διαδικασιών αυτών εντοπίζεται στο γεγονός ότι ο σημερινός άνθρωπος πολύ σπάνια έχει τον χρόνο και τη διάθεση να τις αναγνωρίσει, να τις κατανοήσει και να τις επεξεργαστεί. Για το λόγο αυτό, η ανάγκη για περισσότερη επικοινωνία και επε-

ξεργασία των θεμάτων που σχετίζονται με την οικογένεια και το παιδί είναι σήμερα πιο έκδηλη από ποτέ. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι μεμονωμένες και περιορισμένες παρεμβάσεις δεν επαρκούν και ότι χρειάζεται μια συστηματική προσπάθεια στο επίπεδο της πρωτογενούς πρόληψης. Ο εκπαιδευτικός είναι απαραίτητο να επισημάνει ότι μέσα στο πλαίσιο της προσπάθειας αυτής εντάσσονται και οι δύο δίωρες συναντήσεις του με τους γονείς.

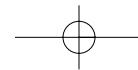
Οι συναντήσεις αυτές αποτελούν ουσιαστικά ένα κάλεσμα του εκπαιδευτικού και του σχολείου προς τους γονείς προκειμένου να τους ενημερώσει και να τους ευαισθητοποιήσει σε σχετικά ζητήματα ψυχικής υγείας και διαπροσωπικών σχέσεων, αλλά και να ζητήσει τη «συμμαχία» τους στη διαχείριση τους.

Κλείσιμο - Συζήτηση

20 ΛΕΠΤΑ

Στο τέλος αυτής της πρώτης συνάντησης, αφού ο εκπαιδευτικός παρουσιάσει στους γονείς τη σπουδαιότητα, την αξία και τους στόχους του προγράμματος, τους καλεί να εκφράσουν τις σκέψεις, τις απορίες που ενδεχομένως έχουν γι' αυτό, καθώς και τα συναισθήματα που τους διακινήθηκαν. Τους ζητά να σημειώσουν ανώνυμα σε ένα χαρτί τις σκέψεις τους και να το τοποθετήσουν σε μια κάλπη που θα έχει ετοιμάσει για αυτό τον σκοπό.

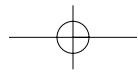
Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός δίνει στους γονείς ένα ερωτηματολόγιο που καλούνται να συμπληρώσουν ανώνυμα. Το ερωτηματολόγιο αυτό έχει στόχο να διερευνήσει τις στάσεις των γονέων πριν την έναρξη του προγράμματος απέναντι στο εκπαιδευτικό υλικό και απέναντι στη μεθοδολογία που θα ακολουθηθεί.

«Θα ήταν πολύ χρήσιμο να έχουμε τη γνώμη καθώς και τις παρατηρήσεις για την εμπειρία σας στην ομάδα: Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις. Οι πληροφορίες που θα μας δώσετε θα μας βοηθήσουν στη βελτίωση του προγράμματος».

Πιστεύω ότι το εκπαιδευτικό υλικό που αφορά στην Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις θα βοηθήσει το παιδί μου σε προσωπικό επίπεδο (συναισθηματικό και πνευματικό).	πολύ	μέτρια	λίγο	δεν ξέρω/ δεν απαντώ
Πιστεύω ότι το εκπαιδευτικό υλικό που αφορά στην Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις θα βοηθήσει το παιδί μου στις σχέσεις του με τους άλλους και το σχολείο.	πολύ	μέτρια	λίγο	δεν ξέρω/ δεν απαντώ
Πιστεύω ότι το εκπαιδευτικό υλικό που αφορά στην Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις θα βοηθήσει τη σχέση μου με το παιδί μου.	πολύ	μέτρια	λίγο	δεν ξέρω/ δεν απαντώ
Πιστεύω ότι τα θέματα που θίγονται στο εκπαιδευτικό υλικό που αφορά στην Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις είναι κατάλληλα για το παιδί μου.	πολύ	μέτρια	λίγο	δεν ξέρω/ δεν απαντώ
Πιστεύω ότι το εκπαιδευτικό υλικό που αφορά στην Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις θα βοηθήσει τη συνεργασία γονέα - σχολείου.	πολύ	μέτρια	λίγο	δεν ξέρω/ δεν απαντώ
Θα ήθελα να αλλάξει το περιεχόμενο του προγράμματος.	πολύ	μέτρια	λίγο	δεν ξέρω/ δεν απαντώ
Θα ήθελα να αλλάξει η μορφή του προγράμματος.	πολύ	μέτρια	λίγο	δεν ξέρω/ δεν απαντώ
Θα ήθελα να συμμετέχω πιο ενεργά στο πρόγραμμα.	πολύ	μέτρια	λίγο	δεν ξέρω/ δεν απαντώ

Λοιπές παρατηρήσεις:

2η Συνάντηση Εκπαιδευτικού - Γονέων

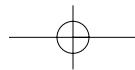
ΣΤΟΧΟΙ

- Να ενημερωθούν οι γονείς για την εξέλιξη των συναντήσεων καθώς και για το πώς τα παιδιά δέχτηκαν το πρόγραμμα.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Υποδοχή των γονέων.
- Ενημέρωση και Συζήτηση.
- Κλείσιμο.

Χρόνος 1_{1/2} ώρα

2η Συνάντηση Εκπαιδευτικού – Γονέων

Υποδοχή των γονέων

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός υποδέχεται τους γονείς και τους προτείνει να καθίσουν σε κύκλο, ώστε να διευκολυνθεί η ενημέρωση και η συζήτηση που θα ακολουθήσει.

Ενημέρωση και Συζήτηση

70 λεπτά

Εφόσον έχει ολοκληρωθεί ο κύκλος των συναντήσεων «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις», ο εκπαιδευτικός καλείται να ενημερώσει τους γονείς για την έκβαση του προγράμματος. Το κύριο θέμα συζήτησης στη συνάντηση αυτή προκύπτει από το δυναμικό της εξέλιξης της συνολικής διαδρομής ως την τελευταία συνάντηση. Αξίζει να σημειωθεί ότι κάθε τάξη έχει το δικό της δυναμικό και η ανταπόκριση των παιδιών στα θέματα της ενότητας ποικίλει.

Ο εκπαιδευτικός, μέσα από τη συμμετοχή του στις συναντήσεις, συνοψίζει στοιχεία, όπως το πώς δέχτηκαν τα παιδιά το πρόγραμμα και εκφράζει δυσκολίες που ενδεχομένως παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, καθώς και οφέλη που προέκυψαν.

Σε αυτή τη συνάντηση, εκπαιδευτικός και γονείς ανταλλάσσουν απόψεις, σκέψεις και συναισθήματα για τα θέματα που συζητήθηκαν.

Στην περίπτωση που ο εκπαιδευτικός αισθανθεί ότι υπάρχουν θέματα για τα οποία οι γονείς δυσκολεύονται να μιλήσουν ανοικτά, θα ήταν χρήσιμο να τους προτείνει να θέτουν τις ερωτήσεις γραπτώς και ανωνύμως (μια κόλλα χαρτί περνά στους γονείς) και στη συνέχεια να ακολουθήσει συζήτηση.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο εκπαιδευτικός θα δουλέψει με τους γονείς στο «εδώ και τώρα». Αυτό συνεπάγεται ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της ενότητας «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές σχέσεις» πρέπει να έχει σαφή και ξεκάθαρα όρια. Με άλλα λόγια, ο εκπαιδευτικός δεν εμπλέκεται στη διαδικασία ως ειδικός ψυχικής υγείας του οποίου ο ρόλος είναι να προσφέρει ψυχολογική υποστήριξη στους γονείς.

Σε περίπτωση που ο γονέας χρειάζεται υποστήριξη ή εξειδικευμένη βοήθεια, ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να παραπέμψει στις κατάλληλες υπηρεσίες (βλέπε παράρτημα: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ Κ.Δ.Α.Υ.).

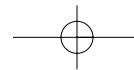
Κλείσιμο

10 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός κλείνει τη συνάντηση ευχαριστώντας τους γονείς για τη συμμετοχή και τη συνεργασία τους στην προσπάθεια αυτή. Στη συνέχεια, τους ζητά να εκφράσουν τις εντυπώσεις και τα σχόλια που έχουν όσον αφορά στο πρόγραμμα «Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις».

Στο τέλος της συνάντησης, ο εκπαιδευτικός δίνει στους γονείς ένα ερωτηματολόγιο που καλούνται να συμπληρώσουν ανώνυμα.

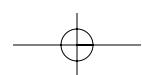
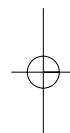
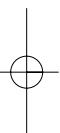
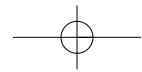
Στόχος του ερωτηματολογίου είναι να συγκεντρώσει στοιχεία για τις στάσεις και τις απόψεις των γονέων απέναντι στο εκπαιδευτικό υλικό μετά την ολοκλήρωσή του. Οι απόψεις αυτές εφόσον αξιολογηθούν μπορούν να βοηθήσουν στη βελτίωση του προγράμματος.

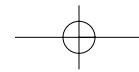

«Θα ήταν πολύ χρήσιμο να έχουμε τη γνώμη καθώς και τις παρατηρήσεις για την εμπειρία σας στην ομάδα: Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις. Οι πληροφορίες που θα μας δώσετε θα μας βοηθήσουν στην βελτίωση του προγράμματος»

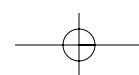
<p>Πιστεύω ότι το εκπαιδευτικό υλικό που αφορά στην Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις βοήθησε το παιδί μου σε προσωπικό επίπεδο (συναισθηματικό και πνευματικό).</p>	<p>πολύ</p>	<p>μέτρια</p>	<p>λίγο</p>	<p>δεν ξέρω/ δεν απαντώ</p>
<p>Πιστεύω ότι το εκπαιδευτικό υλικό που αφορά στην Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις βοήθησε το παιδί μου στις σχέσεις του με τους άλλους και το σχολείο.</p>	<p>πολύ</p>	<p>μέτρια</p>	<p>λίγο</p>	<p>δεν ξέρω/ δεν απαντώ</p>
<p>Πιστεύω ότι το εκπαιδευτικό υλικό που αφορά στην Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις βοήθησε τη σχέση μου με το παιδί μου.</p>	<p>πολύ</p>	<p>μέτρια</p>	<p>λίγο</p>	<p>δεν ξέρω/ δεν απαντώ</p>
<p>Πιστεύω ότι τα θέματα που θίγονται στο εκπαιδευτικό υλικό που αφορά στην Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις ήταν κατάλληλα για το παιδί μου.</p>	<p>πολύ</p>	<p>μέτρια</p>	<p>λίγο</p>	<p>δεν ξέρω/ δεν απαντώ</p>
<p>Πιστεύω ότι το εκπαιδευτικό υλικό που αφορά στην Ψυχική Υγεία και Διαπροσωπικές Σχέσεις βοήθησε τη συνεργασία γονέα - σχολείου.</p>	<p>πολύ</p>	<p>μέτρια</p>	<p>λίγο</p>	<p>δεν ξέρω/ δεν απαντώ</p>
<p>Θα ήθελα να αλλάξει το περιεχόμενο του προγράμματος.</p>	<p>πολύ</p>	<p>μέτρια</p>	<p>λίγο</p>	<p>δεν ξέρω/ δεν απαντώ</p>
<p>Θα ήθελα να αλλάξει η μορφή του προγράμματος.</p>	<p>πολύ</p>	<p>μέτρια</p>	<p>λίγο</p>	<p>δεν ξέρω/ δεν απαντώ</p>
<p>Θα ήθελα να συμμετέχω πιο ενεργά στο πρόγραμμα.</p>	<p>πολύ</p>	<p>μέτρια</p>	<p>λίγο</p>	<p>δεν ξέρω/ δεν απαντώ</p>

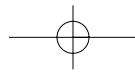
Λοιπές παρατηρήσεις:

ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

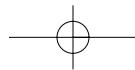

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επιλογή των Γενικών Θεμάτων Ενημέρωσης για τον Εκπαιδευτικό έγινε με στόχο να τον διευκολύνει στο σύνολο του προγράμματος και σε σχέση με τα θέματα που πρόκειται να διαπραγματευτεί με τους μαθητές του στις συναντήσεις.

Τα Γενικά Θέματα Ενημέρωσης για τον εκπαιδευτικό περιλαμβάνουν βασικά σημεία των θεματικών ενοτήτων του προγράμματος, από όπου ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να αντλήσει πληροφορίες, για να διευκολυνθεί κατά τη διεξαγωγή των συναντήσεων.

Συστήνουμε, ο εκπαιδευτικός να διαβάσει τα Θέματα Ενημέρωσης πριν την διεξαγωγή του προγράμματος, προκειμένου να αξιοποιήσει καλύτερα όσα θα διαπραγματευτεί στις συναντήσεις, αλλά και να μπορέσει να διαχειριστεί πιθανές απορίες και ερωτήματα των παιδιών, που μπορεί να προκύψουν στην τάξη.

Το παιδί από τα 8 έως τα 12 του χρόνια

Η εικόνα του παιδιού της ηλικίας από τα 8 έως τα 12 μοιράζεται κοινά στοιχεία με την προηγούμενη περίοδο. Μετά τα 10 χρόνια, ωστόσο, το παιδί αποχαιρετά σταδιακά την παιδική ηλικία και προετοιμάζεται για την εφηβεία.

Σε αυτή την ηλικία, το παιδί διαμορφώνει την εικόνα του εαυτού του μέσα από την εικόνα που αντιλαμβάνεται ότι έχουν τα άλλα παιδιά για αυτό και εντάσσεται σε ομάδες συνομηλίκων. Η ατομικότητα του παιδιού σε αυτή την ηλικιακή φάση, έχει διαμορφωθεί σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με την προηγούμενη ηλικιακή περίοδο. Γνωρίζει τις ικανότητές του, τις επιδόσεις του και τα καταφέρνει καλύτερα στις διαπροσωπικές σχέσεις. Έχει ενσωματωθεί στη σχολική ζωή και μπορεί να συγκεντρώνεται ευκολότερα. Η περίοδος αυτή συνδέεται κατεξοχήν με τη σχολική μάθηση, αφού αναπτύσσονται πιο σύνθετες γνωστικές λειτουργίες. Σύμφωνα με τον Piaget, αυτό είναι το στάδιο της ενεργητικής νοημοσύνης, κατά το οποίο το παιδί είναι πλέον σε θέση να ανακατασκευάζει επιστημονικά αντικείμενα με τη σκέψη του και να λύνει προβλήματα που προϋποθέτουν την κατανόηση αξιωμάτων ή θέσεων που δεν χρειάζονται απόδειξη.

Κεντρικό στοιχείο της αναπτυξιακής αυτής φάσης είναι η έμφαση στην παραγωγικότητα του παιδιού που διαγράφεται κυρίως μέσα από τη σχολική του απόδοση, αλλά και από τη συμμετοχή του σε αθλητικές και άλλες ομαδικές δραστηριότητες. Το παιδί εφοδιασμένο με τις νέες του δεξιότητες, επιθυμεί και αποζητά να αναλάβει δραστηριότητες που προϋποθέτουν κινητική επιδεξιότητα, αυτοέλεγχο, συνεργασία στο επίπεδο της ομάδας, προσοχή και συγκέντρωση προκειμένου να ολοκληρώσει ένα έργο. Το παιδί αρχίζει να αξιολογεί τον εαυτό του σε σχέση με το πόσο άξιο είναι, πόσο ικανό, πόσο αποδεκτό, αλλά και τη δυνατότητα που έχει να ελέγχει το περιβάλλον.

Στην ηλικία αυτή (8 – 12), τα παιδιά τείνουν να συγκρίνουν ολοένα και περισσότερο το δικό τους σώμα με το σώμα των άλλων. Πολύ συχνά, όταν διαφέρουν, το αξιολογούν αρνητικά.

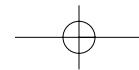
Στις ηλικίες 8 και 9 χρόνων, η σκέψη γύρω από το σώμα γίνεται ακόμα πιο έντονη και τα παιδιά κρίνουν τον εαυτό τους και τους άλλους με μεγαλύτερη αυστηρότητα. Στις ηλικίες 10 με 11, εμφανίζονται τα πρώτα σημάδια της ήβης (όπως τριχοφυΐα, ανάπτυξη στήθους) με αποτέλεσμα το παιδί να νιώθει αμήχανα σε σχέση με τις αλλαγές αυτές.

Πολλές φορές, η έλλειψη αυτοπεποίθησης ή αυτοεκτίμησης (φτωχή εικόνα εαυτού) έρχεται να αναδείξει ατέλειες του σώματος (που συνήθως πάντα υπάρχουν), να εκφράσει μία κακή εικόνα σώματος και να το αναγάγει σε μία κακή εξωτερική εμφάνιση. Για παράδειγμα, ένα παιδί που αντιλαμβάνεται το σώμα του ως άσχημο και αποκρουστικό, είναι πιθανό να έχει μια παρόμοια αίσθηση και για την προσωπικότητά του, αλλά και για το πώς αυτή η προσωπικότητα γίνεται αποδεκτή από τους άλλους. Πολύ συχνά, η εικόνα που τα παιδιά έχουν για τον εαυτό τους αντανακλά τις σχέσεις τους και τον ρόλο που μπορεί να έχουν στην ομάδα των συνομηλίκων.

Ο εκπαιδευτικός που θα επιθυμούσε να ενημερώσει ένα γονέα μεμονωμένα ή μια ομάδα γονέων για τις αλλαγές που υφίσταται το παιδί στην εφηβεία, θα μπορούσε να πει τα ακόλουθα:

Η ενότητα για την ψυχική υγεία και τις διαπροσωπικές σχέσεις απευθύνεται σε παιδιά που βρίσκονται ένα βήμα πριν από την εφηβεία (ηλικίες 8 έως 12). Είναι σημαντικό για τους γονείς να είναι ενήμεροι για τις επικείμενες μεταβολές προκειμένου να υποστηρίζουν τα παιδιά τους, αλλά και να μπορέσουν να διαχειριστούν ευκολότερα τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους σε σχέση με τη νέα πραγματικότητα που θα προκύψει.

Το κεντρικό στοιχείο της εφηβείας είναι οι αλλαγές που εντοπίζονται σε σωματικό, συναισθηματικό, αλλά και κοινωνικό επίπεδο.

Σε σωματικό επίπεδο:

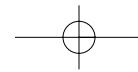
- Ο ρυθμός ανάπτυξης του σώματος αυξάνεται δραματικά και το παιδί ψηλώνει και παίρνει βάρος. Τα χαρακτηριστικά του προσώπου αρχίζουν να αποκτούν τέλεον την τελική τους μορφή.
- Η έναρξη της ήβης σηματοδοτείται από την εμφάνιση των πρωτευόντων και δευτερεύοντων χαρακτηριστικών του φύλου. Τα πρωτεύοντα χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν τα μέρη του γεννητικού συστήματος του κάθε φύλου που είναι απαραίτητα για την αναπαραγωγή. Στα αγόρια, τα πρωτεύοντα χαρακτηριστικά είναι οι όρχεις, το πέος, ο προστάτης και οι σπερματογόνες κύστες. Στα κορίτσια, τα πρωτεύοντα χαρακτηριστικά είναι οι ωθήκες, οι σάλπιγγες και η μήτρα. Τα δευτερογενή χαρακτηριστικά της ήβης περιλαμβάνουν αλλαγές όπως είναι η τριχοφυΐα του προσώπου, η ηβική κώμη, η αλλαγή της φωνής και η ανάπτυξη των μαστών.
- Τα δευτερεύοντα χαρακτηριστικά δεν είναι αναγκαία για την αναπαραγωγή. Σχετίζονται, όμως, έμμεσα με τη γενετήσια λειτουργία και συντελούν στη διαφοροποίηση των φύλων.
- Εμφανίζεται στα κορίτσια η έμμηνος ρύση που αποτελεί κριτήριο σεξουαλικής ωριμότητας. Ωστόσο, η έναρξη της εμμήνου ρύσεως δεν σημαίνει απαραίτητη και ικανότητα ωορροξίας.
- Στα αγόρια, η εμφάνιση της ονείρωξης σηματοδοτεί την ωρίμανση της γενετήσιας λειτουργίας. Με τον όρο ονείρωξη ορίζεται η πρώτη ακούσια, κατά την διάρκεια του ύπνου, εκσπερμάτιση.

Σε συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο, ο έφηβος:

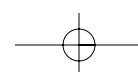
- Αντιδρά στην προστατευτική και παρεμβατική συμπεριφορά των γονέων. Επιθυμεί να τον αντιμετωπίζουν ως ενήλικα.
- Διεκδικεί περισσότερο την ελευθερία του λόγου, της έκφρασής του και της δράσης του.
- Μπορεί να εμφανίσει συμπεριφορές που ξενίζουν τον γονέα. Για παράδειγμα, μπορεί να επιθυμεί να μένει περισσότερο διάστημα μόνος του στο δωμάτιο του. Μια τέτοια συμπεριφορά κατά τη διάρκεια της εφηβείας είναι φυσιολογική, εφόσον δεν αγγίζει τα όρια της κοινωνικής απόσυρσης.
- Ένα παιδί που διέρχεται τη φάση της εφηβείας, μπορεί να παρουσιάσει συχνές αλλαγές στη διάθεσή του. Μπορεί, για παράδειγμα, να έχει συχνά ξεσπάσματα θυμού ή αγανάκτησης που εναλλάσσονται με διαστήματα αισιοδοξίας και ενθουσιασμού.

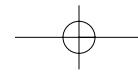
Οι γονείς είναι χρήσιμο να γνωρίζουν τα ακόλουθα:

- Πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι η εφηβεία σηματοδοτεί τη σταδιακή πορεία ανεξαρτητοποίησης του παιδιού από το οικογενειακό περιβάλλον. Είναι σημαντικό για τους γονείς να αποδεχτούν αυτή την πραγματικότητα.
- Ο έφηβος, που είναι πλέον πολύ πολύ κοντά στην ενηλικίωση, έχει ανάγκη τον διάλογο και τις εξηγήσεις από την πλευρά των γονέων. Ο έφηβος θα είναι πιο συνεργάσιμος και διαλλακτικός, όταν αντιμετωπίζεται ως ενήλικας, που έχει δικαίωμα να γνωρίζει τους λόγους για τους οποίους του ζητείται να κάνει ή να μην κάνει κάτι. Η αναστάτωση που προκαλεί η εφηβεία, δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως απειλή για το οικογενειακό σύστημα. Η σύγκρουση και η αμφισβήτηση που εκδηλώνεται κατά την διάρκεια της εφηβείας, είναι απαραίτητη διαδικασία για την ψυχολογική ωρίμανση και την τελική επίλυση της εφηβείας.
- Η ευελιξία στην άσκηση ελέγχου του παιδιού βοηθά σημαντικά τόσο το παιδί, όσο και τη σχέση του με τους γονείς. Για πολλούς γονείς, είναι ιδιαίτερα δύσκολο να αποφύγουν την αυστηρή παρέμβαση πάνω στο παιδί, υποκινούμενοι από το άγχος και την ευθύνη που νιώθουν.
- Οι εντάσεις και οι αλλαγές στη διάθεση των εφήβων υποδηλώνουν την ύπαρξη έντονων εσωτερικών συγκρούσεων. Είναι βοηθητικό για τους γονείς να έχουν αυξημένη ανοχή απέναντι σε τέτοιες συμπεριφορές και να μην εμπλέκονται σε ευθεία αντιπαράθεση με το παιδί τους, όταν εκείνο ξεσπά.

- Οι έφηβοι, είτε το παραδέχονται είτε όχι, αναζητούν από τους ενήλικες πρότυπα και συμπεριφορές με τις οποίες μπορούν να ταυτιστούν. Ένας γονέας πρέπει να γνωρίζει ότι η συμπεριφορά του αποτελεί παράδειγμα για το παιδί του, ακόμα και αν εκείνο δεν το ομολογεί.
- Για τον παραπάνω λόγο, οι έφηβοι ωφελούνται περισσότερο από τις πράξεις των γονέων και τη στάση τους απέναντι στα πράγματα και λιγότερο από τα «κηρύγματα» και τις λεκτικές προτροπές. Είναι καλύτερο οι γονείς να δείχνουν με πράξεις το μήνυμα που θέλουν να μεταδώσουν στον έφηβο.
- Ο γονέας πρέπει να διατηρεί τις απαιτήσεις και τις προσδοκίες που έχει από τον έφηβο σε ένα ρεαλιστικό επίπεδο. Πολύ συχνά, οι γονείς στέκονται επικριτικά απέναντι στις επιδόσεις των εφήβων και επισημαίνουν τις αποτυχίες τους.

Φιλία

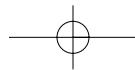
Οι σχέσεις που αναπτύσσει ένα παιδί με τους συνομηλίκους του κατέχουν σημαντική θέση στην πορεία της ανάπτυξής του, αφού διαμορφώνουν την κοινωνική συμπεριφορά του. Για το παιδί, από τη βρεφική κιόλας πλικία, ο συνομήλικος λειτουργεί ως πρότυπο ταύτισης και μίμησης.

Η μορφή των σχέσεων του παιδιού τροποποιείται ανάλογα με την εξελικτική φάση στην οποία βρίσκεται. Κατά τη διάρκεια της προσχολικής πλικίας, το παιδί αναπτύσσει σχέσεις παροδικού χαρακτήρα, που στηρίζονται στο κοινό ενδιαφέρον για το παιχνίδι. Κατά τη σχολική πλικία, αυτό το σκηνικό αλλάζει. Το παιδί αποζητά πιο μόνιμες σχέσεις. Στην αρχή, προσεγγίζει τους φίλους του με γνώμονα την κοινή επιλογή παιχνιδιών. Αργότερα, τους επιλέγει γιατί έχει τη δυνατότητα να συνεργάζεται μαζί τους και να μοιράζεται πράγματα και εμπειρίες. Βασικό στοιχείο που χαρακτηρίζει την επιλογή φίλων κατά την περίοδο αυτή είναι η αμοιβαία υποστήριξη και η επιβεβαίωση που αποτελούν μέσα για την ενίσχυση της αυτοεκτίμησής του.

Τα παιδιά που απορρίπτονται από την ομάδα παρουσιάζουν διαφορετικά προφίλ. Υπάρχουν τα ντροπαλά παιδιά που αντιδρούν με συστολή, υποτακτικότητα, άγχος, ιδέες αναξιότητας και παραίτηση.

Υπάρχουν όμως και τα παιδιά τα οποία δεν ανέχονται τις ματαιώσεις και αντιδρούν με επιθετικότητα σε μια πιθανή απόρριψη. Αυτή η συμπεριφορά θέτει σε λειτουργία ένα φαύλο κύκλο αντιδράσεων: τα άλλα παιδιά απορρίπτουν το επιθετικό παιδί και εκείνο, λόγω της απόρριψης, διεκδικεί πιο επιθετικά τη συναλλαγή με τα άλλα, έχοντας τις περισσότερες φορές μια λανθασμένη αντίληψη της εικόνας που έχουν οι άλλοι για εκείνο. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι τις περισσότερες φορές, η αποδοχή ή η απόρριψη ενός παιδιού από τα άλλα της πλικίας του είναι απόρροια της δικής του συμπεριφοράς, λειτουργεί δηλαδή το σχήμα: δράση - αντίδραση.

Η ικανότητα δημιουργίας μιας στενής φιλικής σχέσης και η αποδοχή από την ομάδα αποτελούν δύο διαφορετικές καταστάσεις. Η απουσία και των δύο υπονομεύει τη φυσιολογική διαδικασία συναισθηματικής προσαρμογής του παιδιού.

Οικογένεια

Στη σημερινή εποχή, η μορφή και οι λειτουργίες της οικογένειας έχουν διαφοροποιηθεί σε σχέση με το παρελθόν. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθούν οι διάφοροι τύποι οικογένειας: πυρηνική, ανασυσταμένη, εκτεταμένη, μονογενεϊκή, υιοθεσία, αναδοχή, ίδρυμα.

Η παραδοσιακή πυρηνική οικογένεια αποτελείται από ένα παντρεμένο ζευγάρι και τα βιολογικά τους παιδιά.

Η πυρηνική οικογένεια αποτελείται από δύο γονείς που δεν είναι απαραίτητα παντρεμένοι και τα παιδιά τους. Ο γονέας μπορεί να είναι βιολογικός πατέρας ή μπτέρα, πατριός ή μπτριά, γονέας που προκύπτει από υιοθεσία ή αναδοχή.

Η ανασυσταμένη οικογένεια αποτελείται από γονείς που έχουν ξαναπαντρευτεί ή συμβιώνουν χωρίς να είναι παντρεμένοι και έχουν παιδιά από τις προηγούμενές τους σχέσεις. Η ένταξη στην ανασυσταμένη οικογένεια έχει εξαιρετική δυσκολία, γιατί ο τρόπος ζωής και η διάδραση των μελών μεταβάλλεται επαναπροσδιοριζόμενη.

Η εκτεταμένη οικογένεια περιλαμβάνει έναν τουλάχιστο γονέα, ένα ή περισσότερα παιδιά και ένα ή περισσότερα συγγενικά μέλη (παππούς, γιαγιά, θείος, θεία), τα οποία μοιράζονται τις δουλειές του σπιτιού, την ανατροφή των παιδιών, τις οικονομικές υποχρεώσεις.

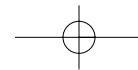
Η μονογονεϊκή οικογένεια διαμορφώνεται κατόπιν θανάτου ενός γονέα, διαζυγίου, γέννησης ή υιοθεσίας ενός παιδιού από ένα μόνο άτομο.

Η υιοθεσία εγκαθιδρύει τη νόμιμη σχέση γονέα - παιδιού ανάμεσα σε άτομα που δεν έχουν απαραίτητα δεσμούς αίματος, με τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις που υφίστανται ανάμεσα στα παιδιά και τους βιολογικούς γονείς. Οι άνθρωποι υποκινούνται από διαφορετικά κίνητρα για να αποκτήσουν παιδί. Στις περισσότερες περιπτώσεις καταφεύγουν στην υιοθεσία ζευγάρια τα οποία αδυνατούν να αποκτήσουν παιδιά με φυσικό τρόπο. Ωστόσο, κάποιοι άνθρωποι υιοθετούν παιδιά για διαφορετικούς λόγους (αλτρουιστικούς, κοινωνικούς).

Στην περίπτωση της υιοθεσίας, κρίνεται σκόπιμο το παιδί να γνωρίζει από πού προέρχεται. Αυτό το αναλαμβάνουν οι γονείς υποστηριζόμενοι από ειδικό ψυχικής υγείας και καλό θα ήταν να ενημερώνουν τον εκπαιδευτικό.

Αναδοχή ορίζεται ως η ένταξη ενός παιδιού σε ένα ασφαλές οικογενειακό περιβάλλον, μακριά από τη φυσική του οικογένεια. Η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και κριτήρια της νομολογίας, που η εκάστοτε πολιτεία ορίζει μέσα από τους κοινωνικούς φορείς και υπηρεσίες.

Όσον αφορά στο ίδρυμα, αξίζει να σημειωθεί ότι κάποια παιδιά απομακρύνονται από το οικογενειακό περιβάλλον λόγω γονεϊκής ανεπάρκειας (ψυχική ασθένεια γονέα, οικονομικά προβλήματα, νομικές εμπλοκές) και άλλοτε οι ίδιοι οι γονείς δηλώνουν αδύναμοι να αντεπεξέλθουν στο γονεϊκό τους ρόλο (π.χ. ασθένεια παιδιού). Ο χώρος του ιδρύματος είναι πιθανό να προκαλέσει προβλήματα στην ομαλή ψυχοσυναίσθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Προς την κατεύθυνση επίλυσης ή βελτίωσης του προβλήματος αυτού, τα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκαν ξενώνες, οι οποίοι προσφέρουν πιο οικείο και φιλικό περιβάλλον.

Θάνατος - χρόνια ασθένεια

Σημαντικό είναι να γνωρίζουμε ότι και τα παιδιά πενθούν. Πένθος δεν επιφέρει μόνο ο θάνατος, αλλά και κάθε αίσθημα απώλειας που βιώνεται από ρεαλιστικές ή από φαντασιωσικές καταστάσεις. Η φυσιολογική διαδικασία του πένθους διέρχεται από τα παρακάτω στάδια, τα οποία είναι σκόπιμο να γνωρίζει ο εκπαιδευτικός, ώστε να τα αναγνωρίσει και να πλαισιώσει θετικά κάποιον μαθητή του που έχει να διαχειριστεί ένα τέτοιο ζήτημα:

Στάδια πένθους

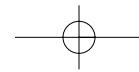
- Στάδιο της άρνησης ή εναντίωση στην πραγματικότητα. Παρατηρείται η, έστω και παροδική, άρνηση της απώλειας.
- Στάδιο του παζαρέματος (bargaining). Το παιδί ψάχνει αντικείμενα και ανθρώπους που λειτουργούν ως σημεία αναφοράς του ανθρώπου εκείνου που έφυγε.
- Στάδιο της αποδιοργάνωσης και απελπισίας. Το παιδί αναγνωρίζει για πρώτη φορά την απώλεια, νιώθει ανήμπορο, έχει αισθήματα ανεπάρκειας και έλλειψη ελπίδας ως προς το μέλλον και παρουσιάζει ευρύτερη απόσυρση.
- Στάδιο της αποδοχής και αναδόμησης. Μειώνεται η θλίψη, εγκαθιδρύονται νέοι τρόποι συμπεριφοράς, επαναπροσδιορίζονται οι στόχοι και οι επιθυμίες.

Απαραίτητη είναι η συνεργασία του εκπαιδευτικού και του ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος. Είναι σημαντικό να ενημερωθεί το παιδί με απλό και κατανοητό τρόπο για το τι συνέβη. Στην ανακοίνωση του συμβάντος χρησιμοποιούμε τη λέξη «θάνατος» και αποφεύγουμε φράσεις του τύπου: «κοιμήθηκε», «πήγε μακρινό ταξίδι» κ.α. Συχνά, αναφέρεται ότι δεν πρέπει να μιλάμε στα παιδιά για το πρόσωπο αυτό. Όμως, με αυτό τον τρόπο, δεν βοηθούμε το παιδί να διαχειριστεί την απώλεια. Σημαντικό για κάθε άνθρωπο που βιώνει μια απώλεια είναι να διέλθει από τις φάσεις του πένθους και να ολοκληρώσει αυτή τη διαδικασία, αποδεχόμενος την απώλεια. Θα πρέπει να του δοθεί η δυνατότητα να θρηνήσει και να επεξεργαστεί τα συναισθήματά του βιώνοντάς τα σε πρώτη φάση. Στο περιβάλλον του, είναι σκόπιμο να υπάρχουν σταθερά υποκατάστατα, κατά κύριο λόγο του ίδιου φύλου με το γονέα που χάθηκε. Ο στόχος δεν είναι να μειωθεί η διάρκεια των διεργασιών του πένθους, αλλά να αποφευχθεί η εμφάνιση των παθολογικών μορφών του.

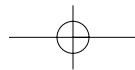
Αν κάποιος γονέας ζητήσει τη βοήθεια του εκπαιδευτικού για τη διαχείριση μιας τέτοιας κατάστασης, ο δεύτερος μπορεί να τον συμβουλεύσει και να τον παραπέμψει σε κάποιον ειδικό, αν αυτό κρίνεται σκόπιμο.

Ένα παιδί μπροστά στην εικόνα της απώλειας μπορεί να αντιδράσει με έντονο κλάμα, επιθετικότητα, άρνηση της τροφής, ενοχές, διαταραγμένο ύπνο, φοβίες (φόβος για το σκοτάδι, φόβος για το μέλλον), αλλά και συμπτώματα, όπως είναι για παράδειγμα ο πόνος στο στομάχι, ο πονοκέφαλος και ένα πλήθος σωματικών εκδηλώσεων ψυχικού άγχους. Ένα παιδί που βιώνει την απώλεια μπορεί πολύ συχνά να παρουσιάσει παλινδρόμηση σε προηγούμενα στάδια της ανάπτυξής του (π.χ. εμφάνιση νυχτερινής ενούρησης).

Είναι σημαντικό να επισημανθεί και να συζητηθεί με τους γονείς ότι απώλεια δεν συνιστά μόνο ο θάνατος, αλλά και κάθε είδους αποχωρισμός (μετανάστευση, απώλεια φίλων). Επιπλέον, παρόμοια συναισθήματα και αντιδράσεις προκαλεί και η χρόνια ασθένεια ενός αγαπημένου προσώπου, είτε αυτή σχετίζεται με οργανικό πρόβλημα, είτε πρόκειται για μια ψυχιατρική διαταραχή ή νόσημα. Ένας γονέας, που έρχεται αντιμέτωπος με την απώλεια που βιώνει ένα παιδί, είναι βοηθητικό να γνωρίζει τα παρακάτω:

- Είναι σκόπιμο το παιδί να ενημερώνεται έγκαιρα για το συμβάν.
- Η αναφορά στο γεγονός πρέπει να γίνεται με ξεκάθαρους όρους, όπως είναι οι λέξεις: «θάνατος» και «πέθανε». Πρέπει να αποφεύγονται μεταφορικές εκφράσεις, όπως «πήγε στον ουρανό» ή «έγινε άγγελος».
- Το παιδί θα βοηθηθεί αν του εξηγήσετε με απλά λόγια την εξέλιξη και τις αλλαγές που θα συμβούν στη ζωή του στο εξής. Διαβεβαιώστε το ότι θα υπάρχει αρκετή στήριξη, φίλοι και συγγενείς, ώστε να νιώσει ασφαλές για το μέλλον.
- Σε περίπτωση που η απώλεια αφορά σε έναν γονέα του παιδιού, είναι σημαντικό να υπάρχει ένα πρόσωπο (του ίδιου φύλου με τον γονέα που χάθηκε) που θα λειτουργεί ως σταθερό υποκατάστατο.
- Όπως και οι ενήλικες, έτσι και τα παιδιά χρειάζονται χρόνο για να επεξεργαστούν τα συναισθήματα που συνοδεύουν μια απώλεια. Ενθαρρύνετε το παιδί να εκφράσει αυτά τα συναισθήματα και να θρηνήσει. Σε περίπτωση που αυτό δεν γίνεται, θα πρέπει να διερευνηθούν, με τη βοήθεια ειδικού, οι παράγοντες που παρεμποδίζουν τη διαδικασία του πένθους.
- Όσο πιο δύσκολή (δυσλειτουργική) ήταν η σχέση με το πρόσωπο που έφυγε, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες παθολογικών εκδηλώσεων του πένθους λόγω ενδεχόμενων ενοχών.

Παιδί και Τηλεόραση

Η τηλεόραση αποτελεί μέσο διαμόρφωσης της προσωπικότητας του παιδιού, αφού αυτό αναλώνει κατά μέσο όρο δυόμισι ώρες από την καθημερινότητά του στην παρακολούθηση τηλεοπτικών προγραμμάτων. Οι διαδικασίες προβολής και ταύτισης με πρότυπα της τηλεόρασης τίθενται σε λειτουργία ασυνείδητα και ρυθμίζουν τη σκέψη και τη συμπεριφορά του παιδιού, το οποίο δεν είναι ικανό να φιλτράρει τις επιρροές που δέχεται.

Πολλοί ερευνητές που έχουν ασχοληθεί με το θέμα της τηλεόρασης, μιλούν για μια κατάσταση παθητικότητας, νάρκωσης, κατά την οποία η κριτική ικανότητα μειώνεται και το παιδί μεταμορφώνεται σε παθητικό δέκτη μηνυμάτων.

Το πρόβλημα γίνεται εμφανές όταν τα παιδιά παρακολουθούν προγράμματα που προβάλλουν πρότυπα επιθετικής συμπεριφοράς. Η τηλεοπτική βία κάνει τα παιδιά να συνηθίζουν στην εικόνα της και να αποκτούν «ανοσία» στην εμφάνισή της. Αυτό μεταφράζεται ως μία αύξηση της ανεκτικότητας στα φαινόμενα βίας που συμβαίνουν στην πραγματικότητα, καθώς και ως μία μείωση του συναισθήματος που θα έπρεπε να απορρέει σε μια ανάλογη κατάσταση. Η φυσιολογική τάση αποστροφής για οποιαδήποτε μορφή βίας αντικαθίσταται από την ανοχή.

Επίσης, παρακολουθώντας ένα δελτίο ειδήσεων που μας κατακλύζει με πληροφορίες για αξιόποινες πράξεις οι οποίες μένουν ατιμώρητες, το παιδί νιώθει ανάμικτα συναισθήματα με κυρίαρχο το συναισθήμα της αδικίας.

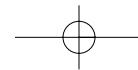
Λύση βέβαια δεν αποτελεί το κλείσιμο της τηλεόρασης, αφού αυτή αποτελεί πηγή πληροφόρησης, αλλά και ψυχαγωγίας. Ο δάσκαλος μπορεί να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στην επιλογή προγραμμάτων που θα βοηθούσαν το παιδί να αναπτύξει την κριτική του ικανότητα. Σκόπιμο θα ήταν να ενημερώνεται για τις εκπομπές που προτιμούν τα παιδιά και να συζητούν μαζί τους λόγους που τις επιλέγουν και τα συναισθήματα που τους γεννούνται. Επίσης, θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει παιδαγωγικά προγράμματα που παρακολουθούν τα παιδιά προκειμένου να αναδείξει τη σπουδαιότητα του κριτικού ελέγχου.

Παιδί και Παιχνίδι

Το παιχνίδι αποτελεί λόγο ύπαρξης του παιδιού. Είναι ζωτικής σημασίας και συμβάλλει στην αρμονική ανάπτυξη του σώματος, της νοημοσύνης και του συναισθήματος. Το παιδί που δεν παίζει νοσεί. Το παιδί που δεν του δίνεται η δυνατότητα να παίζει, δεν αναπτύσσεται φυσιολογικά.

Το παιχνίδι αποτελεί μια από τις βασικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες και κατ'επέκταση, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του σχολικού πλαισίου. Επιτρέπει στον παιδαγωγό να γνωρίσει καλύτερα το παιδί, αλλά και να το χρησιμοποιήσει για να αναπτύξει βασικές δεξιότητες.

Κατά τη διάρκεια της σχολικής πλικίας, η πρόσβαση στην ταυτότητα μέσω της ανακάλυψης του άλλου, αποτελεί το βασικό στοιχείο των παιχνιδιών μίμησης ή φαντασίας. Το παιχνίδι παρουσιάζεται ως μία διαλεκτική μεταξύ των διαδοχικών ταυτίσεων και η ταυτότητα τίθεται κάθε φορά υπό αμφισβήτηση, γεγονός που της προσδίδει βασικό ρόλο στη δόμηση του Εγώ. Σε αυτή την πλικία, το παιδί υποδύεται ασταμάτητα ρόλους, πότε το ζώο ή το γιατρό, πότε τον εαυτό του σε μία φανταστική κατάσταση. Η ταύτιση στο αγαπημένο πρότυπο π.χ. στη μπτέρα ή στη δασκάλα, δεν αποτελεί το μοναδικό είδος ταύτισης, αφού το παιδί μπορεί να υποδύθει τον εαυτό του ή ακόμη και τον «κακό» που το τιμωρεί ή το φοβίζει. Σε αυτή τη διαδικασία ταύτισης, η κούκλα παίζει σημαντικό ρόλο αφού είναι ταυτόχρονα ένα αντικείμενο και ο Άλλος.

Το παιχνίδι προσδίδει μια ζωτικής σημασίας σιγουριά και αποτελεί ένα πεδίο αυθόρυμπης παιδαγωγικής. Η λειτουργία αυτή προϋπήρχε της έναρξης του σχολείου και συνεχίζει να υφίσταται παράλληλα με το σχολείο.

Με το παιχνίδι μεταδίδεται γνώση. Το παιδί παίζοντας γνωρίζει τις συμπεριφορές των ενηλίκων και αναπτύσσει τις φυσικές, γλωσσικές, γνωστικές και επικοινωνιακές του δεξιότητες. Σε ό,τι αφορά την επικοινωνία, το παιχνίδι αποτελεί έναν παράγοντα επικοινωνίας πιο διευρυμένο από την ομιλία. Ανοίγει το διάλογο μεταξύ ατόμων από διαφορετικά γλωσσικά ή πολιτισμικά περιβάλλοντα. Μέσα από τον αντιφατικό χαρακτήρα των κανόνων του και τον τρόπο μετάδοσής τους και μέσα από την ιεραρχική δομή της ομάδας των παικτών, το παιχνίδι είναι μια μικρή κοινωνία χάρη στην οποία το παιδί μαθαίνει να κοινωνικοποιείται.

Στα ομαδικά παιχνίδια, το παιδί μαθαίνει να τοποθετείται σε σχέση με τους άλλους μέσα σε ένα πλαίσιο συγκεκριμένο και ιεραρχημένο. Αυτή η ανακάλυψη του επιτρέπει να θεωρεί τον εαυτό του μέλος της ομάδας και να προσδιορίζει το ρόλο του και σε δεύτερο χρόνο, να αντιλαμβάνεται την ομάδα σε σχέση με τον εαυτό του και με άλλες ομάδες. Μέσα από το παιχνίδι, γίνεται δεκτό ή απορρίπτεται ένα νεοφερμένο παιδί. Παίζοντας, τα παιδιά εσωτερικεύουν τις ηθικές αξίες της κοινωνίας στην οποία ανήκουν.

Παιδαγωγική προσέγγιση

Το παιχνίδι είναι ο καλύτερος τρόπος έκφρασης του παιδιού και επιτρέπει στον ενήλικα να το καταλάβει. Αποτελεί όμως και τη βάση των παιδαγωγικών μεθόδων και τεχνικών που χρησιμοποιεί ο ενήλικας για να εκπαιδεύσει το παιδί.

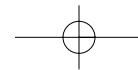
Ορισμένοι ενήλικες θεωρούν το παιχνίδι ως χάσιμο χρόνου ή ενέργειας και το περιορίζουν ή το απαγορεύουν. Έτσι, συχνά, μετά το νηπιαγωγείο, όταν το παιδί αρχίζει να γράφει και να διαβάζει, το παιχνίδι αντιμετωπίζεται ως μια δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου.

Σημαντικό είναι να αναγνωρίζεται ο σημαντικός ρόλος του παιχνιδιού, όμως να μη συγχέεται με τις σχολικές δραστηριότητες. Όταν ένας ενήλικας, στην προκειμένη περίπτωση ο εκπαιδευτικός, παρεμβαίνει στο παιχνίδι του παιδιού, το παιχνίδι παύει να είναι ένα παιδικό παιχνίδι. Αν αφήσουμε ελεύθερο το παιδί να παίξει, τότε απομακρυνόμαστε από τους εκπαιδευτικούς στόχους. Θα ήταν λοιπόν σκόπιμο να συνειδητοποιήσουμε ότι το παιχνίδι έχει μια αυτοεκπαιδευτική λειτουργία. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να διευκολύνει τη δημιουργία ομάδων παιχνιδιού, να απαντήσει στις ερωτήσεις που τίθενται αυθόρυμπα κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού και να προβλέψει ποια θα είναι τα υλικά που θα του ζητηθούν. Η στάση του, όμως, δεν περιορίζεται στην παθητική παρατήρηση. Στόχος είναι να οδηγήσει τα παιδιά να πειραματιστούν με τις δικές τους υποθέσεις σχετικά με τα αντικείμενα και με τους ανθρώπους.

Για τον εκπαιδευτικό, το παιχνίδι είναι πρώτα από όλα ένα μέσο γνωριμίας του παιδιού, τόσο σε ό,τι αφορά τον ψυχισμό του, όσο και σε ό,τι αφορά τις κοινωνικές και πολιτιστικές του επιρροές. Χάρη στην παρατήρηση του παιχνιδιού, μπορεί να διαπιστώσει την εκδήλωση μιας διαταραχής στη συναισθηματική, ψυχοκινητική ή νοντική ανάπτυξην και να εντοπίσει το στάδιο γνωστικής εξέλιξης. Αυτό τον βοηθάει να κατανοήσει τον τρόπο που σκέφτεται και τις πεποιθήσεις του και να προσαρμόσει την παιδαγωγική του στρατηγική.

Το παιχνίδι δύναται να συμμετάσχει σε παιδαγωγικούς σκοπούς αφού συνδυάζει:

- 1) Αντιληπτικές δραστηριότητες (επαφή με το αντικείμενο, ακοή, όραση...).
- 2) Αισθητηριοκινητικές δραστηριότητες (τρέξιμο, άλμα, ρυθμική, ρίψη...).
- 3) Λεκτικές δραστηριότητες.
- 4) Δραστηριότητες που σχετίζονται με το συναίσθημα (συμπάθεια, αντιπάθεια, ταύτιση...).

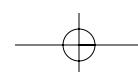

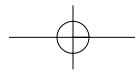
- 5) Γνωστικές δραστηριότητες (παρατήρηση, περιγραφή, σύγκριση, ταξινόμηση...).**
- 6) Δραστηριότητες που σχετίζονται με την κατασκευή αντικειμένων, οι οποίες ενεργοποιούν το σώμα αλλά και τις συναισθηματικές και γνωστικές ικανότητες σε συνάρτηση με την εμπειρία.**
- 7) Δραστηριότητες σωματικής και αισθητικής έκφρασης (γυμναστική, θέατρο, χορογραφία, ζωγραφική, πλαστελίνη, κολλάζ...).**

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει στους γονείς τις παρακάτω συμβουλές, εφόσον αυτές του ζητηθούν:

Το παιχνίδι είναι η γέφυρα μεταξύ της πραγματικότητας και της φαντασίωσης, είναι γνώση, έκφραση συναισθημάτων, κίνηση, ένας τρόπος επεξεργασίας του κόσμου των μεγάλων, μάθηση, μοίρασμα, συνεργασία. Σύμφωνα με την ψυχογενετική θεωρία του Piaget, το παιχνίδι είναι έκφραση και προϋπόθεση της ανάπτυξης του παιδιού. Κάθε φάση της ζωής του συνδέεται με ένα συγκεκριμένο τύπο παιχνιδιού. Το παιχνίδι είναι ένα εργαλείο να αντιληφθεί κανείς τη νοντική ανάπτυξη του παιδιού. Σύμφωνα με την ψυχαναλυτική θεωρία, το παιχνίδι αποτελεί μια από τις φαντασιωτικές δραστηριότητες του παιδιού και μοιάζει πολύ με το όνειρο. Η βασική λειτουργία του παιχνιδιού είναι η μείωση των εντάσεων που προκύπτουν από την αδυναμία πραγματοποίησης των επιθυμιών. Αντίθετα, όμως, από το όνειρο, το παιχνίδι επιτρέπει έναν συνεχή συμβιβασμό ανάμεσα στις παρορμήσεις και τους κανόνες, ανάμεσα στο πραγματικό και το φανταστικό. Κάποιες φορές, ίσως, οι γονείς να πιστεύουν ότι το παιχνίδι είναι χαμένος χρόνος για το παιδί, και να θεωρούν ότι θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί το χρόνο του πιο εποικοδομητικά π.χ. διαβάζοντας εξωσχολικά βιβλία, μαθαίνοντας μια ξένη γλώσσα. Ωστόσο, οι γονείς πρέπει να γνωρίζουν ότι το παιχνίδι είναι μια δημιουργική έκφραση του παιδιού, από την οποία λαμβάνει επιβράβευση και νιώθει ότι προσφέρει.

- Είναι σημαντικό να υπάρχει επαρκής και προστατευμένος χώρος στο σπίτι ή στο δωμάτιο του παιδιού, ώστε να δίνεται η δυνατότητα για ασφαλές παιχνίδι και χωρίς μεγάλους περιορισμούς στην κίνηση.
- Οι γονείς θα πρέπει να διαθέτουν χρόνο για να παίζουν με το παιδί τους. Ένα σημαντικό μέρος της επικοινωνίας του γονέα με το παιδί μπορεί να περνάει μέσα από το παιχνίδι.
- Μέσα από μια δημιουργική δραστηριότητα, ο γονέας μπορεί να «δουλέψει» τα όρια με το παιδί του. Για παράδειγμα, θα μπορούσαμε να οριοθετίσουμε τον χώρο του παιχνιδιού χρησιμοποιώντας ένα χαλί, μια κουβέρτα κτλ. Είναι σημαντικό να παίζει μαζί του επί ίσοις όροις χωρίς να αφήνει το παιδί να κερδίζει πάντα. Ο γονέας πρέπει να μιλάει και να επικοινωνεί με το παιδί χωρίς να το μιμείται.
- Ο γονέας δεν πρέπει να προλαμβάνει την επιθυμία του παιδιού, αλλά να του επιτρέπει να «φαντασιώσει». Ένα παιδί που δεν φαντασιώνει, δεν επιθυμεί και κατά συνέπεια δεν ζητά την εκπλήρωση της επιθυμίας αυτής. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής δεν διευκολύνει τους γονείς στο να αφιερώνουν όσο χρόνο θα ήθελαν στα παιδιά τους και τυχόν ελλείψεις τις αναπληρώνουν «δωροδοκώντας».
- Παρατηρήστε το παιδί την ώρα που παίζει. Το παιχνίδι δίνει την ευκαιρία στον γονέα να γνωρίσει καλύτερα το παιδί του, τον τρόπο που νιώθει, τη διάθεσή του και τις σκέψεις του.
- Μέσα από το παιχνίδι, οι γονείς μπορούν να περάσουν σημαντικά μνημάτα για τη συμπεριφορά του παιδιού και να ενισχύσουν θετικές συμπεριφορές (π.χ. μαθαίνω να πλένω τα χέρια μου, να τακτοποιώ το δωμάτιό μου, να προσέχω τα πράγματά μου, να κάνω νέους φίλους).
- Στις ημέρες μας, το διαδίκτυο είναι μια νέα μορφή απασχόλησης για τα παιδιά, ένα νέο παιχνίδι. Η χρήση του διαδικτύου δεν θα πρέπει να αποθαρρύνεται, ωστόσο θα πρέπει να οριοθετείται. Είναι απαραίτητο να θέτουμε κανόνες για τον χρόνο χρήσης του διαδικτύου, να παρατηρούμε τις ιστοσελίδες που επισκέπτεται το παιδί και να συμφωνούμε από κοινού για το ποιες θα είναι αυτές που θα επιτρέπεται να χρησιμοποιεί και ποιες όχι.

Θέματα για γονείς

Ενδεικτικά θέματα τα οποία προβληματίζουν τους γονείς και για τα οποία είναι πιθανό να ζητήσουν τη συμβουλή του εκπαιδευτικού είναι τα ακόλουθα:

Μαθησιακές Δυσκολίες

Στην ενότητα αυτή, ο εκπαιδευτικός είναι χρήσιμο να παρέχει συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με τις μαθησιακές δυσκολίες, αλλά και κάποιες παιδαγωγικές στρατηγικές για τη βοήθεια του παιδιού στο σπίτι. Πολύ συχνά, οι γονείς δεν είναι σε θέση να αναγνωρίσουν τις ενδείξεις μαθησιακών δυσκολιών και αποδίδουν τις σχολικές δυσκολίες των παιδιών σε αδιαφορία του παιδιού για τη μάθηση (τεμπελιά).

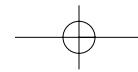
Στα πρώτα σχολικά χρόνια, τα συμπτώματα που προβληματίζουν τους εκπαιδευτικούς είναι η σύγχυση των ήχων (φ/β, κ/γκ,...), η αντιμετάθεση γραμμάτων ή συλλαβών, η κακή δόμηση των προτάσεων, οι δυσκολίες στην άμεση μνήμη, οι δυσκολίες στη συγκέντρωση, ο κακός χωροχρονικός προσανατολισμός και η δυσκολία στην κατάκτηση του αυτοματισμού της ανάγνωσης μετά από έξι μήνες εκπαίδευσης.

Η πιο ξεκάθαρη εικόνα της δυσλεξίας σχηματίζεται στα πρώτα σχολικά χρόνια. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι ικανότητες λεκτικής αντίληψης είναι άθικτες. Αντίθετα, το δυσλεξικό παιδί έχει δυσκολίες στην ακουστική δομή των ομιλούμενων λέξεων. Φωνολογικά προβλήματα δυσκολεύουν την εκμάθηση του τρόπου με τον οποίο σχετίζονται οι ήχοι των τυπωμένων λέξεων.

Στην ανάγνωση

Τα λάθη που παρατηρούνται στην ανάγνωση δεν είναι τυχαία· αντίθετα είναι πολύ συγκεκριμένα και αντανακλούν σε όλες τις περιπτώσεις τον ίδιο τύπο δυσκολίας.

- Πρόβλημα στους ήχους των λέξεων (σύγχυση μεταξύ λέξεων που ομοιοκαταληκτούν ή που μοιάζουν πολλά).
- Δυσκολία στην έκφραση (λανθασμένη προφορά, διστακτικότητα, δυσκολία στην εύρεση λέξεων).
- Δυσκολία στην κατονομασία (δυσκολία στην εκμάθηση γραμμάτων και του ονόματος των αριθμών).
- Δυσκολία γραφημικής- φωνημικής συσχέτισης.
- Δυσκολία στην αποκωδικοποίηση απλών λέξεων.
- Μεγάλη δυσκολία στην ανάγνωση ψευδολέξεων ή άγνωστων λέξεων.
- Λανθασμένη και δύσκολη προφορική ανάγνωση.
- Αργή ανάγνωση ή γρήγορη ανάγνωση, αλλά χωρίς κατανόηση του κειμένου.
- Σχετικά κακή επίδοση σε δοκιμασία ανάκτησης λέξεων (ονόμασε το αντικείμενο στην εικόνα).
- Σχετικά ανώτερη επίδοση στις δοκιμασίες αναγνώρισης λέξεων (δείξε το αντικείμενο... στην εικόνα).
- Τα σημεία στίξης αγνοούνται.
- Αντικατάσταση λέξεων από άλλες που οπτικά μοιάζουν.
- Αντικατάσταση λέξεων από άλλη συνώνυμη.
- Παράλειψη ή αλλαγή καταλήξεων.
- Αντιστροφές γραμμάτων ή συλλαβών.
- Ο τονισμός των λέξεων δεν είναι σωστός.

Στη γραφή

- Μικρές προτάσεις.
- Ο χρόνος που είναι απαραίτητος για τη γραφή είναι πολύ μεγαλύτερος.
- Έλλειψη γνώσης στίξης, γραμματικής, σύνταξης, καταλήξεων.
- Δυσκολία της χρήσης του χώρου της σελίδας – μεγάλα ή καθόλου διαστήματα μεταξύ των λέξεων – έξω από τις γραμμές.
- Οι ίδιες λέξεις είναι γραμμένες με διαφορετικούς τρόπους στο ίδιο κείμενο.
- Παραλείψεις, αντικαταστάσεις, αντιμεταθέσεις γραμμάτων και συλλαβών.
- Ανάμιξη κεφαλαίων και μικρών γραμμάτων.
- Φωνητική γραφή χωρίς ορθογραφία.
- Δυσορθογραφία.
- Καθρεπτική γραφή.

Στον προσανατολισμό

- Σύγχυση μεταξύ Βορρά- Νότου- Ανατολής- Δύσης, Δεξιού/ Αριστερού, πριν/ μετά, πάνω/ κάτω,...

Αλληλουχία

- Η εκμάθηση καταστάσεων που πρέπει να γίνονται με μια συγκεκριμένη σειρά είναι δύσκολη.

Απομνημόνευση

- Δεν μπορούν να απομνημονεύσουν πληροφορίες στη βραχύχρονη μνήμη (ημερομνίες, ονόματα).
- Η προπαίδεια τους δυσκολεύει πολύ.
- Δεν θυμούνται με τη σειρά εποχές/ μήνες. Δεν μπορούν να προσανατολιστούν στο χρόνο.

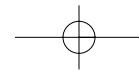
Στην προσοχή

- Μερικά δυσλεξικά παιδιά, παρουσιάζουν προβλήματα συγκέντρωσης, κινητικού ελέγχου και υπερκινητικότητα.
- Κάποια από αυτά εμφανίζουν και ψυχοσωματικά συμπτώματα (πονοκεφάλους, δυσκολίες στην όραση,..).

Η αντιμετώπιση της δυσλεξίας εστιάζεται στη βελτίωση της αναγνωστικής δυσκολίας με ειδικές παιδαγωγικές τεχνικές καθώς και στην ανάπτυξη της φωνολογικής ενημερότητας και των μεταγνωστικών στρατηγικών αποκωδικοποίησης λέξεων, με απότερο στόχο το παιδί να λειτουργεί πιο αποτελεσματικά στο σχολικό πλαίσιο. Οι νέες τεχνολογίες χρησιμοποιούνται από τους ειδικούς ως μέσα για τη βελτίωση των δυσκολιών του δυσλεξικού παιδιού. Επίσης, μια σειρά εναλλακτικών μεθόδων προστίθενται στην διαδικασία ενίσχυσης του μαθητή κατά την προσπάθειά του να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις του σχολείου.

Πολλά παιδιά, επίσης, αδυνατούν να συγκεντρωθούν και η προσοχή τους διασπάται πολύ εύκολα. Τα παιδιά αυτά χαρακτηρίζονται ως υπερκινητικά, ενώ οποιοδήποτε εσωτερικό ή εξωτερικό ερέθισμα –όσο μικρό και αν είναι-μπορεί να τα διασπάσει.

Είναι σημαντικό για τους γονείς να κατανοήσουν τον τρόπο που οι δυσκολίες αυτές επηρεάζουν το παιδί, αλλά και να γνωρίζουν πώς μπορούν να βοηθήσουν. Συγκεκριμένα:

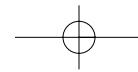

- Όταν υπάρχουν ενδείξεις μαθησιακών δυσκολιών οι γονείς κρίνεται απαραίτητο οι γονείς να έρθουν σε επαφή με ειδικούς ψυχολόγους, που θα τους βοηθήσουν να διευκρινίσουν σε τι μπορεί να οφείλεται η δυσκολία του παιδιού. Είναι σημαντικό πριν απευθυνθούν σε κάποιον ψυχολόγο να έχει αποκλειστεί ιατρικά οποιοδήποτε άλλο πρόβλημα.
- Ο γονέας πρέπει να κατανοήσει ότι οι μαθησιακές δυσκολίες δεν σημαίνουν, κατά ανάγκη, νοντική υστέρηση του παιδιού. Οι έρευνες δείχνουν ότι τα περισσότερα από τα παιδιά αυτά έχουν φυσιολογική νοημοσύνη.
- Είναι σκόπιμο ο γονέας να ενημερωθεί για το γεγονός ότι η κάθε μαθησιακή διαδικασία στην οποία εμπλέκεται το παιδί του απαιτεί την κατάλληλη νοντική ωριμότητα, που δεν κατακτάται ταυτόχρονα σε όλα τα παιδιά. Για παράδειγμα, στη διαδικασία της ανάγνωσης που είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη, εμπλέκονται μια σειρά γνωστικών παραγόντων μη γλωσσικών (νοημοσύνη, αντίληψη, μνήμη) και γλωσσικών (φωνολογική ενημερότητα, φωνολογική βραχύχρονη μνήμη).
- Είναι σημαντικό για τους γονείς να γνωρίζουν ότι τις περισσότερες φορές τα παιδιά δεν ξεπερνούν πλήρως αυτές τις δυσκολίες, αλλά μαθαίνουν τρόπους να τις αντιμετωπίζουν.
- Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι οι γονείς πρέπει να κρατούν μια υποστηρικτική στάση απέναντι στο παιδί και να δίνουν έμφαση στην προσπάθεια και όχι στα αποτελέσματα και τις υψηλές επιδόσεις.
- Ένα συχνό λάθος που κάνουν οι γονείς είναι να επιπλήντουν με έντονο τρόπο τα παιδιά που δυσκολεύονται. Η αντίδραση αυτή έχει ως κύριο αποτέλεσμα το παιδί να εκλαμβάνει το σχολείο και τη μελέτη ως καταναγκασμό και αρνητική εμπειρία.
- Οι γονείς μπορούν να βοηθήσουν το παιδί να οργανώσει τον χρόνο του και το διάβασμά του. Πολλά παιδιά με διάσπαση προσοχής και με μαθησιακές δυσκολίες έχουν ανάγκη από δομή και κανόνες, προκειμένου να λειτουργήσουν καλύτερα.
- Ο καθορισμός στόχων, ο σχεδιασμός της επίτευξής τους, η αξιολόγηση και η επιβράβευση μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά το παιδί στο να αντιλαμβάνεται την εξέλιξη και την πρόοδό του.

Χρόνος διαβάσματος

Μια από τις συχνότερες δυσκολίες που αναφέρουν οι γονείς, αφορά στην κατ' οίκον μελέτη των παιδιών τους. Για παράδειγμα, ένα παιδί μπορεί να αρνείται να διαβάσει, να διαβάζει ακατάλληλες ώρες ή να μην μπορεί να μελετήσει χωρίς τη βοήθεια των γονέων του. Είναι χρήσιμο για τους γονείς να θυμούνται τα ακόλουθα :

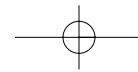
- Η οικογένεια μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στη διαχείριση της μελέτης του παιδιού προσφέροντάς του έναν οργανωμένο, καθαρό και εργονομικά σχεδιασμένο χώρο διαβάσματος. Προσαρμόστε το χώρο μελέτης του παιδιού στις δικές του ανάγκες.
- Συμφωνήστε από κοινού με το παιδί σας ποιες θα είναι οι ώρες διαβάσματος. Μπορείτε ακόμα να τις σημειώσετε και στο χαρτί ή να υπάρχει μπροστά του ένα μεγάλο ξυπνητήριολόι, όπου θα μπορεί να διακρίνει μόνο του το χρονικό πλαίσιο.
- Θυμηθείτε ότι το σωστό διάβασμα δεν ταυτίζεται με το πολύωρο διάβασμα. Βοηθήστε το παιδί σας να μάθει να εργάζεται αποδοτικά και προτείνετε του τρόπους συγκέντρωσης.
- Δεν είναι απαραίτητο τα παιδιά να χρειάζονται πάντα τη βοήθεια σας για να μελετήσουν. Αυτό που συνήθως χρειάζονται είναι μια αρχική καθοδήγηση και υποστήριξη.
- Βοηθήστε το παιδί σας να αυτονομηθεί σταδιακά σε σχέση με τη μελέτη. Μπορείτε, για παράδειγμα, να το ενισχύσετε να ολοκληρώσει μόνο του μια άσκηση και να σας συμβουλευτεί για το αν την έκανε σωστά ή όχι.
- Ενισχύστε το παιδί σας, όταν ανταποκρίνεται στα μαθητικά του καθίκοντα. Η ενίσχυση αυτή μπορεί να είναι έπαινος, μια βόλτα ή η αγαπημένη του δραστηριότητα.
- Δώστε περισσότερη έμφαση στην επιβράβευση της προσπάθειας και στο θετικό αποτέλεσμα και λιγότερο στην επίκριση των λαθών του παιδιού.

Υιοθεσία

Πριν αναφερθούμε στην υιοθεσία καλό είναι να λάβουμε υπόψη μας το άγχος, την προσδοκία, την ελπίδα και πολλές φορές τη ματαίωση των ανθρώπων που αποφασίζουν να υιοθετήσουν ένα παιδί. Προϋπόθεση του σημαντικού βήματος αυτού είναι η επίλυση των ψυχικών συγκρούσεων που έχει βιώσει το ζευγάρι την περίοδο που προηγήθηκε, η αποδοχή της αδυναμίας σύλληψης και τεκνοποίησης, καθώς και η από κοινού λήψη της απόφασης για υιοθεσία παιδιού. Είναι σημαντικό να συζητηθούν τα παρακάτω σημεία:

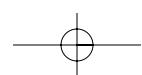
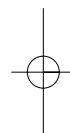
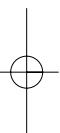
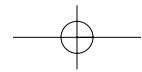
- Οι θετοί γονείς δεν πρέπει να μιλούν με επιθετικότητα για τους βιολογικούς γονείς του παιδιού.
- Είναι καλό το παιδί να μάθει ότι είναι υιοθετημένο από την νηπιακή ηλικία. Η μετάθεση της γνωστοποίησης στο παιδί σε μεγαλύτερη ηλικία επιφέρει πολύ μεγαλύτερη αναστάτωση και διαταράσσει την εμπιστοσύνη προς τους γονείς.
- Είναι κοινοί οι φόβοι, οι ανησυχίες και οι προσδοκίες τόσο στους βιολογικούς, όσο και στους θετούς γονείς.
- Η ενημέρωση για την υιοθεσία θα πρέπει να γίνει από τους θετούς γονείς του παιδιού.
- Οι γονείς θα πρέπει να ανταποκριθούν όσο το δυνατόν περισσότερο στις ερωτήσεις του παιδιού και να του εξηγήσουν με κατανοητό και ειλικρινή τρόπο αυτό που συνέβη.
- Οι ερωτήσεις και οι αναζητήσεις του παιδιού σε σχέση με τους βιολογικούς του γονείς είναι πιθανό να ενταθούν κατά τη διάρκεια της εφοβείας. Οι θετοί γονείς μπορεί να ενισχύσουν την προσπάθειά του αυτή να μάθει και να ερευνήσει περισσότερα για τους ανθρώπους που το γέννησαν.
- Εάν υπάρχει ήδη ένα παιδί στην οικογένεια τότε είναι καλό να προετοιμαστεί κατάλληλα για την επικείμενη αλλαγή. Αυτό σημαίνει ότι το παιδί πρέπει να ενημερωθεί για την υιοθεσία, να αντιληφθεί ότι θα υπάρχει ένα καινούργιο άτομο που θα συμμετέχει στην οικογενειακή ζωή και να ενθαρρυνθεί να εκφράσει τα συναισθήματά του για αυτή την αλλαγή.
- Πολύ συχνά οι ίδιοι οι γονείς χρειάζονται πληροφορίες και υποστήριξη πριν την πράξη της υιοθεσίας, αλλά και κατά την ανατροφή του παιδιού. Στην περίπτωση αυτή, είναι βοηθητικό να απευθύνονται σε κάποιο ειδικό.

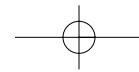

Επιθετικότητα

Ένα ζήτημα που απασχολεί τους γονείς είναι η επιθετικότητα του παιδιού. Η επιθετικότητα αυτή μπορεί να εκφραστεί με σωματική βία (χτυπήματα, κλωτσιές, σπρώξιμο), αλλά και με λεκτικό τρόπο (βρισιές, απειλές, σαρκασμός). Πολύ συχνά, οι γονείς αδυνατούν να εξηγήσουν την επιθετικότητα του παιδιού και να αναζητήσουν τις αιτίες στο περιβάλλον και στην οικογένεια, τα οποία ενδεχομένως πυροδοτούν τέτοιες αντιδράσεις. Ο εκπαιδευτικός είναι σκόπιμο να συζητήσει με τους γονείς τα παρακάτω:

- Η σωματική τιμωρία δεν λύνει, αλλά επιδεινώνει το πρόβλημα. Η χρήση βίας προκειμένου να «συνετίσουμε» το παιδί δεν είναι τίποτα άλλο από την ανακύκλωση του προτύπου της βίας, ως παράδειγμα για την επίλυση των διαφορών.
- Μαθαίνουμε να συζητάμε με το παιδί. Συζήτηση σημαίνει όχι μόνο να μιλά κανείς, αλλά και να ακούει. Ένα παιδί που ξέρει ότι θα το ακούσουν, μαθαίνει να ζητά περισσότερο μέσα από τον διάλογο και λιγότερο μέσα από την επιθετικότητα.
- Σε μερικές περιπτώσεις, οι γονείς μπορούν να μην εστιάζουν τόσο στην πράξη του παιδιού όσο το να προβληματιστούν με την ενδεχόμενη αιτία της επιθετικότητάς του. Στις περιπτώσεις αυτές, προσπαθήστε να ενισχύσετε το παιδί να εκφραστεί συναισθηματικά και να μιλήσει για τις σκέψεις του.
- Μετά από ένα περιστατικό επιθετικότητας, είναι σκόπιμο να απομακρύνουμε τα παιδιά (προστασία) από το τόπο του συμβάντος και να το αποσπάσουμε από τους «θεατές» του περιστατικού.
- Η επιθετικότητα του παιδιού πολύ συχνά πυροδοτείται από την πίεση που ασκούν οι γονείς μέσω των υπερβολικών προσδοκιών και των απαιτήσεων που έχουν από αυτά. Η προσδοκία από τα παιδιά να επιτύχουν επιδόσεις που τα ξεπερνούν είναι πιθανό να τα κάνει επιθετικά.
- Μαθαίνουμε στα παιδιά τεχνικές επίλυσης συγκρούσεων. Τέτοιες τεχνικές μπορεί να είναι: το παιξιμό ρόλων, η ενεργητική ακρόαση, τεχνικές συγκέντρωσης, εξάσκησης στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης (debate).
- Πολύ συχνά, εστιάζουμε στις επιπτώσεις που έχει η επιθετική συμπεριφορά σε τρίτα πρόσωπα και δεν λαμβάνουμε υπ' όψιν το πώς μπορεί να επηρεάσει τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ίδιου του παιδιού.

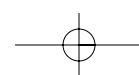
Προτεινόμενη Βιβλιογραφία για γονείς

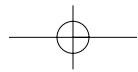
MARCOLI ALBA (2001), *O θυμός των παιδιών*,
University Studio Press

ΑΣΚΗΤΗΣ, Θ. (2006) *Γονείς και Παιδί, Απαντήσεις σε Κρίσιμα Ερωτήματα*,
Αθήνα, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη

DOLTO, F. *Μεγαλώστε σωστά το παιδί σας*,
Εκδόσεις Γιαλλέλη

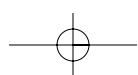
ΤΣΙΑΝΤΗΣ, Ι. *Ψυχική Υγεία του παιδιού και της Οικογένειας*,
Τεύχος Α-Β Εκδόσεις Καστανιώτη

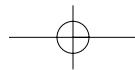

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ Κ.Δ.Α.Υ.

- 1. ΚΔΑΥ ΑΘΗΝΑΣ** Θηβών 250 (3° Ενιαίο Λύκειο Αιγάλεω) 12241 ΑΘΗΝΑ
- 2. ΚΔΑΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ** Τριφυλλίας & Αργοστολίου (θυρίδα) 15344 ΓΛΥΚΑ ΝΕΡΑ
- 3. ΚΔΑΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ** Αλκιβιάδου & Αρκαδίου (Ειδ. Δημ. Σχολ. Ελευσίνας) 19200 ΕΛΕΥΣΙΝΑ
- 4. ΚΔΑΥ ΠΕΙΡΑΙΑ** Τζαβέλλα 88 (ΝΕΛΕ Πειραιά) 18533 ΠΕΙΡΑΙΑΣ
- 5. ΚΔΑΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ** Κύτταρου 80 (Ειδ. Δημ. Σχολ. Μεσολογγίου) 30200 ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ
- 6. ΚΔΑΥ ΑΡΚΑΔΙΑΣ** Πλατεία Αγ. Δημητρίου 4 (Δ/νση Π. Ε. Αρκαδίας) 22100 ΤΡΙΠΟΛΗ
- 7. ΚΔΑΥ ΑΧΑΙΑΣ** Ιππολύτης 8 (Ειδικό Δημοτικό Σχολείο) 26334 ΠΑΤΡΑ
- 8. ΚΔΑΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ** Αντ. Δαμασκηνού 102 85100 ΡΟΔΟΣ
- 9. ΚΔΑΥ ΕΒΡΟΥ ΝΕΛΕ** Αλεξανδρούπολης 68100 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ
- 10. ΚΔΑΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ** Μονοφατσίου 3 (1° Γραφείο Δ. Ε. Ηρακλείου) 71201 ΗΡΑΚΛΕΙΟ
- 11. ΚΔΑΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ** Αλεξ. Συμεωνίδου 36 54638 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
- 12. ΚΔΑΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ** Γ. Παπανδρέου 4-6 (2° Γυμνάσιο Ιωαννίνων) 45444 ΙΩΑΝΝΙΝΑ
- 13. ΚΔΑΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ** Κέντρο Αποθεραπείας, Αποκατάστασης & Υποστήριξης Περιοχή Αεροδρομίου-ΑΡΓΟΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟ 52200 ΚΑΣΤΟΡΙΑ
- 14. ΚΔΑΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ** Δημ. Καββάδα 22 49100 ΚΕΡΚΥΡΑ
- 15. ΚΔΑΥ ΚΟΖΑΝΗΣ** Νηπιαγωγείο Πρωτοχωρίου 50100 ΚΟΖΑΝΗ
- 16. ΚΔΑΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ** Λιβάδια Μάνα (Δ/νση Δ.Ε. Κυκλαδων) 84100 ΣΥΡΟΣ
- 17. ΚΔΑΥ ΛΑΡΙΣΑΣ** Αντώνη Φασούλα 18 (18° Δημ. Σχολείο Λάρισας) 41335 ΛΑΡΙΣΑ
- 18. ΚΔΑΥ ΛΕΣΒΟΥ** Γ. Μούρα 10 (Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Μυτιλήνης) 81100 ΜΥΤΙΛΗΝΗ
- 19. ΚΔΑΥ ΞΑΝΘΗΣ** 11° Δημοτικό Σχολείο Ξάνθης-ΝΕΑΠΟΛΗ 67100 ΞΑΝΘΗ
- 20. ΚΔΑΥ ΠΕΛΛΑΣ** Κων/πόλεως 72 (Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Έδεσσας) 58200 ΕΔΕΣΣΑ
- 21. ΚΔΑΥ ΡΟΔΟΠΗΣ** Δημοκρατίας 1 (Δ/νση Π. Ε. Ροδόπης) 69100 ΚΟΜΟΤΗΝΗ
- 22. ΚΔΑΥ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ** Παπασιοπούλου 2 (2° Ειδικό Δημοτικό Σχολείο) 35100 ΛΑΜΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΣΚΗΤΗΣ, Θ. (2006), Γονείς και Παιδί, Απαντήσεις σε Κρίσιμα Ερωτήματα,
Αθήνα, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη

BINNIKOT, N. (1971) Το παιδί, το παιχνίδι και η πραγματικότητα,
Εκδόσεις Καστανιώτη

ΓΑΛΑΝΑΚΗ, Ε. (2002) Το συναίσθημα της μοναξιάς στο παιδί σχολικής ηλικίας: Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας,
Ψυχολογικά θέματα, τόμος 8, τεύχη 1-3, 85-105γ

ΓΑΛΑΝΑΚΗ, Ε., ΜΠΕΖΕΒΕΓΚΗΣ, Η. (1996), Αντιμετώπιση προβλημάτων της καθημερινής ζωής:
Η περίπτωση της παιδικής μοναξιάς,
Ψυχολογία, 3, 2, 72-84

ΚΑΛΑΝΤΖΗ-AZIZI, A. & ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, M. (επιμ.) (2004) Προσαρμογή στο Σχολείο,
Πρόληψη και Αντιμετώπιση Δυσκολιών,
Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα

ΚΥΡΙΤΣΗ, Ι. (1997) Η προώθηση της πρόληψης μέσα από το Δημοτικό Σχολείο,
3η Πανελλαδική Συνάντηση φορέων πρόληψης, 12-15/11/1997

ΜΑΔΙΑΝΟΣ, Μ. (1989) Κοινωνία και Ψυχική Υγεία, Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχιατρική,
Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη

ΜΑΛΙΚΙΩΣΗ -ΛΟΙΖΟΥ, Μ. (2001) Η συμβουλευτική Ψυχολογία στην Εκπαίδευση από την Θεωρία στην Πράξη,
4η έκδοση, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα

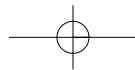
ΜΑΡΚΟΛΙ, Α. (2001), Ο θυμός των παιδιών,
University Studio Press

ΜΑΡΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Π. (1990) Διαπολιτισμική Εκπαίδευση Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών. Μια εναλλακτική πρόταση,
Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΝΤΟΛΤΟ, Φ. (2006), Έφηβοι - Προβλήματα και Ανησυχίες,
Εκδόσεις Πατάκη

ΝΤΡΑΙΚΩΡΣ, Ρ. (1989) Διατηρώντας την ισορροπία στην τάξη,
Εκδόσεις Θυμάρι

ΝΙΛΣΕΝ, Μ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ, Ε., ΡΑΛΛΗ, Ε. & ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, Χ. (1999) Ο ρόλος του Σχολείου στην Στήριξη του Παιδιού που Πενθεί. Στο ΝΙΛΣΕΝ, Μ. & ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ, Δ. (επιμ.) *Όταν η αρρώστια και ο Θάνατος Αγγίζουν την Σχολική Ζωή*,
Πρακτικά Συμποσίου

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ, Ι., ΜΠΕΖΕΒΕΓΚΗΣ, Η., ΓΙΑΝΝΙΤΣΑΣ, Ν., ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗ, Α.
(1995) Διαφυλικές Σχέσεις, 1ος τόμος, 2η έκδοση, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα

ΠΡΕΚΑΤΕ, Β. & ΓΙΩΤΑΚΟΣ, Ο. (2005) Οδηγός Εκπαιδευτικών και Γονέων για την Ανίχνευση της Παιδικής Κακοποίησης,
Αθήνα Εκδόσεις Βίτα

ΤΣΙΑΝΤΗΣ, Ι. (1991) Η Ψυχική Υγεία του Παιδιού και της Οικογένειας,
τεύχος Α', Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη

ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, Χ. (2000) Προγράμματα Ψυχοκοινωνικής Στήριξης Μαθητών: Η ελληνική εμπειρία, Στο ΚΑΛΑΝΤΖΗ-AZIZI, A. & ΜΠΕΖΕΒΕΓΚΗΣ, Η. (επιμ.) Θέματα Ψυχικής Υγείας Παιδιού και Εφήβου,
Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

ADELMAN, H. & TAYLOR, L. (2000) Promoting Mental Health in Schools in the Midst of School Reform,
The Journal of School Health, Vol. 70, No 5, 171-178

BRAZEAU - WARD. L, (2000), La Dyslexie.
Centre canadien de la dyslexie

BROWNE, G. GAFNI, A., ROBERTS, J., BYRNE,C., MAJUMDAR,B. (2004) Effective /Efficient Mental Health Programs for School - Age Children: a Synthesis of Reviews, «Social Science and Medicine»,
Vol. 58, No 7, 1367-1384

CICHETTI, D. CARLSON, V. (eds) Child maltreatment: Theory and Research on the Causes and Consequences of child Abuse and Neglect,
New York, Cambridge University Press

COLE, M., & COLE, S. (2002) Η ανάπτυξη των Παιδιών,
2ος τόμος, Αθήνα, Τυπωθήτω

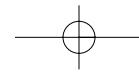
COOPER, P. (2006) Supporting Minority Ethnic Children and Adolescents With Social, Emotional, and Behavioral Difficulties in the United Kingdom, Preventing School Failure,
Vol. 50, no 2, 21-28

CURTIS, M. J., MEYERS, J. (1985) Best Practices in School-based Consultation: Guidelines for effective practice. Στο Thomas A., Grimes J. (Eds.) Best Practices in School Psychology.
Kent, Ohio, NASP.

DANIELS, D. & SHUMOW, L. (2002) Child Development and Classroom Teaching: a Review of the Literature and Implications for Educating Teachers, Journal of Applied Developmental Psychology,
Vol. 23, No 5, 495-526

FANTUZZO, J., McWAYNE, C., BULOTSKY, R. (2003) Forging Strategic Partnerships to Advance Mental Health Science and Practice for Vulnerable Children, The School Psychology Review,
Vol. 32, No 1, 17-37

FREINET, C. (1993) Education through Work : A Model for Child Centered Learning,

Edwin Mellen Press, New York

FORNESS, S., SERNA, L., NIELSEN, E., LAMBROS, K., JOHNELL-HALE, M. & KAVALE, A. (2000) *A Model for Early Detection and Primary Prevention of Emotional or Behavioral Disorders, Education and Treatment of Children*, Vol. 23, No 3, 325-345

FORNESS, S., SERNA, L., KAVALE, A., NIELSEN, E., (1998) *Mental Health and Health Start: Teaching Adaptive Skills, Education and Treatment of Children*, Vol. 21, no 3, 258-274

FRANCESCATO D. &, PUTTO A., *Stare Meglio Insieme, Oltre l'individualismo: imparare a crescere e a collaborare con gli altri*, Psicologia oscara saggi mondadori, I edizione Saggi settembre 1995

GUILLON, M., CROCQ, M., BAILEY, P. (2002) *The Relationships between self-esteem and Psychiatric Disorders in Adolescents*, European Psychiatry, Vol. 18, no1, 59-62

HATZICHRISTOU, C. (1998) *Alternative School Psychological Services, Development of a databased model*, School Psychology Review, Vol. 27. No 2, 246-259

HERBERT, M. (1998) *Ψυχολογικά Προβλήματα Παιδικής Ηλικίας*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα

JACKSON, P. (1999) αναφέρεται σε άρθρο της Μελά- Παπαδοπούλου, Β. «*To παραπρόγραμμα: η αθέατη πλευρά του σχολικού προγράμματος*», Σύγχρονη Εκπαίδευση, τεύχος 106, Μάιος – Ιούνιος, σελ. 69-77

JOHNSON, J. (1975) *Learning, Together and Alone :Cooperation, Competition and Individualization*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice Hall

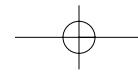
KIRHNER, J., YODER, M., KRAMER, T., LINDSEY, S., THRUSH, C. (2000) *Development of an Educational Program to Increase School Personnel's Awareness about Child and Adolescent Depression*, Education, Vol. 121, no2, 235-246

LOWENTHAL, B. (1996) *Educational Implications of Child Abuse, Intervention in School and Clinic*, vol. 32, 21-25

MAAG, J. & REID, R. (2006) *Depression Among Students With Learning Disabilities, Journal of Learning Disabilities*, vol. 39, no 1, 3-10

PIAGET, J. (1954) *The construction of Reality in the Child*, New York, Basics Books

PIAGET, J. (2001) *Η γλώσσα και η σκέψη του παιδιού*, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη

REID, G. (1998) Δυσλεξία για Ειδικούς, Επιμέλεια στα ελληνικά: Παπαδάτος Γιάννης, Εκδόσεις Παρισιάνου

REPIE, M. (2005) A School Mental Health Issues Survey from the Perspective of Regular and Special Education Teachers, School Counselors and School Psychologists, Education and Treatment of Children,
Vol. 28, no 3, 279-298

SWARTZ, P. (2003) Bridging Multicultural Education: Bringing Sexual Orientation into the Children's and Young Adult Literature Classrooms,
Radical Teachers, Vol. 66, 11-16

TACADE (1998) «Δεξιότητες για παιδιά του Δημοτικού»,
ΚΕ.Θ.Ε.Α., Εκδόσεις «Σχήμα και Χρώμα»

TERMBLAY, G. & PETERSON, L. (1999) Prevention of childhood Injury, Clinical and Public Policy Challenges, Clinical Psychology Review, Vol. 19, no 4, 415-434

WALTER, H., GOUZE, K., LIM, K. (2006) Teacher's Beliefs About Mental Health Needs in Inner City Elementary Schools, Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry,
Vol. 45, No 1, 61-68

WEIST, M., & CHRISTODULU, K. (2000) Expanded School Mental Health Programs: Advancing Reform and Closing the Gap between Research and Practice, The Journal of School Health,
Vol. 70, no 5, 195-200

WEIST, M. (2002) Challenges and Opportunities in Moving toward a Public Health Approach in School Mental Health, Journal of School Psychology,
Vol. 41, Issue 1, 77-82

L'enfant et le jeu: Approches théoriques et documents d'éducation,
UNESCO no 34

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Your Child and the Internet: Tips to Keep them Safe on the Information Superhighway,
Ebony, Vol. 61, No 5, 103-134
Available: <http://www.ebony.gr>